

KAVAMALIQUIJUT NAUNAIPKUTAI

Una Uqautaujughaq Titiraq titiraqtitauhimajuq taapkununga atuqtaujughat Ilihaqtulirijit – Nunavunmi uqautaulutik uqauhiit ilihaijjutighat (LOI) mighaagut Nunavunmi ilihavingni.

Atuqtaulluaqtughaq titiqqap hamna atuquijuq angipluni havaktauhimapluni 20-nik ukiunik tutqighainiqmut hakugiktunik uqauhikkut atauhiunngittunik (Inuktitut-Qaplunaatullu) ilihaijjutighat aviktuqtauhimajuni.

Nunavut ilangani qajangnarhijut Inuit uqauhiit. Qitirmiuni, tuhaqtitauhuiqtuq angajuqqaanit nutaqqamingnut ataattiangujullu kipiktauliqtut innguttamingnik. Iqalungni, 14-nik ukiuqaqtumik angajughiit ilihaviani ilihatuq titirarhimajuq ajuirharumaplugit uqauhianik Nutaqqamingnut, kihimi ihumajuq kiharhimattianngittuq uqauhia inminut, ihumaplunittauq tunijaghaqaqpallaanngittuq. Aajikkutaanittauq ilihavingni Iqalungni, ilihatuq titirarhimajuq Inminik ilrahuutijuq tukihinnginnamigik ataattiaminik ahiillu iniqpinit, imaalu ihumavaktuq huuruuq ilihaviit ikajuqtuinnngittut.

Taapkaa Qitirmiullu Iqaluillu “ahiqanngittut atuqtamingnik”, taimaa, talvuuna, ikajuqtuajut ilikkuurhutik naunaijautinik hapkuninnga, atuqtaughaaqvighat Inuit uqauhiit Qaplunaatituuqniqmit takughajut qujaginnagani, taapkualu atuqtaujut tajja ilihavingni maligaghait atuqtaujughallu uqauhiit mighaagut ikajuqtuijuttuq tammaqpallianganut.

Ihumaptingni, atuqtaulluaqtughaq Ilihaqtulirijitkunnit nutqaqtitaihimaillugit taapkaa nukiittut uqauhiqaqnikkut atauhiunngittunik tunijauhijut NWT-mit – atuqtaujug naunaijautinik naunaiqtuq ilihaitailaittuq uqariktunik uqauhinik atauhiunngittunik, taiguajuktuniklu, taimaa ihuaqutaunngittuq inuuhuktut uqauhiitigut ilitquhiinnik (naunairhimavut), kiujjutaujuittullu atuqtaujuni tajja hivunighaptingnilu havaktighaliuqniqmut Nunavunmi ihariagijaututut.

Taamna atuqtaujug tajja – aninariutit nutaanguqtiutillu – Inungnik ilihagtunik Qaplunaatut-uqauhiqaqijut iliharaarumagumik avataanit Grade 4-5 “nutaanguqtiutaanit”, uqauhirituangungmat ilihainiqmut Nunavunmi Qaplunaat uqauhiat. Ihumaptingni, maniliurutighanik hapkuninnga ihuinaarhimajut, hamma hitamaujut ihuinaarutai:

1. Uqauhiqaqniq atauhiunngittumik ilihaijjutaunngittut ilumuqtunik; himmautigijajut Nutaqqat uqauhilraamingnik aippaqarhuni ajuitiarhimaittunik uqauhinik, taimaalu Tutqighivaalliqtauhimaittumik tamangnik uqqaringniqmut, tamangnik uqauhiit Atuqtaujutit atuqtauttiaqningagut. Una atuqtauvaktuq “nukiittunik” ilihainiqmut Uqauhinik atauhiunngittunik, ilauplutik “aninarirutit L1-nik” atuqtaunnginnaqtut Nunavunmi ilihaviinni.
2. Ihuinaarutaujuq inungnik ilikkuuqtunik katimajuniklu uqauhiigut inuit ilitquhiinnik Inuinait. Amihuujuullu ilitquhiit ajuqnaiqpaalliqttut talvuuna pijaulaqtunik Uqauhiigut ilitquhinik. Ilitquhiq, atuqtaukpat, ajuqnaijjutaugumi ilitquhinut

Atuqtaujughanik atauhiqmi katimajunit – tunijaujjutighat Inuit Qaujimaqatugangit Ajuqnaitqijaujuq tahapkununnga pijumajunik uqparingnikkut qaujimaqjunit Inuit Uqauhiinnik.

3. Kiujjutaunngittuq atuqtaujumut uplumi hivunighaptingnilu havaktighailuqniqmut Nunavunmi, iliharhimajunik, uqauhiqaqtunik atauhiunngittumik inungnik atulaaqtunik inmikkut-pijumajaujunik, tamangni Nunavunmilu, Nunavullu piqatingit Kaanatami nunaqjuamilu.
4. Tammainiq uqauhinik atajuq talvunga amihuujunik inuuhiaqnikkut Manighiuqnikkullu ihuinaarutaujunik, taamnalu hivumuuqtitainiq uqauhinik Atuliffaaqtitainiqlu ilaujulli nunagijaujuni inuuhiaqniqmut tahapkuatut Aanniaqtailijjutit, manighiuqnikkullu, inmingnik ihumagittiaqniq Naunaipkutaujuniklu, imaalu halumajunik avatinik – taimaa uqauhiit ilihaqniqlu Atajut.

Taimaatut, Uqautaujughaq Titiraq tunihimmiliqtuq hapkuninnga uqautaujughanik:

Kavamat naunaipkaitqiklutik naunaittiaqlugillu ilihainiq mighaagut maliktaujumajjut Pihimajuq Qingaungmi Atuqtaujumajuni, taimaa 2020 tikitinnagu Nunavut “havauhiqaqniaqtuq Uqauhinik atauhiunngittunik, Inuktitullu Qaplunaatullu”.

Imaalu, ilitariplugit Nunavunmi ilihaqviujut aghuuliqtughat hananiqmik uqauhinik atauhiunngittunik inuuhiptingni, taamna Kavamat aturumajaa, aturhugu nutaaq Ilihaqtuliriniqmut Maligaghat, taapkua ilihaqviit “hakugiktunik” atuqtaujughanik uqauhikkut atauhiunngittumik ilihaqnikkut, atuqtautuaqtughaq inirutauniaqtuq 2020-mi pijumajaujunik.

Taamna Havakviujuq uqaqatigiliqlugit ikittuujunik “hakugiktunik” atuqtaujughat (hitamaujut, taimaalu uqarhimajut Nunavunmi atuqtaujughat tamangnik). Amihuungmata uqauhiit nunalingni, amihuulimaittut atuqtaujughat tamangnut. Kihimi, atuqtaughaaqtughaq naunairutauniaqquq upalungaijaqniqmik inuuhuktunik uqauhiqaqnikkut atauhiunngittunik mighaagut, talvani Inuktitut tamatkiumajumi havauhituanguaniaqquq kavamani (taimaalu Uqauhituanguaniaqquq akunngani kavamatkut inuillu).

Qitirmiuni, tahamani nunagijaujut pijumaplutiklu kinguvaqtittijumajullu uqauhiit aallanngupauhianit, ihumagijaqqut L2 Inuinnaqtut pulatpiarumik; Iqalungni, avugiiktunik inulik nunagijaujuq, ihumagijaqqut malruk-apqtit/malruk-uqauhiit atuqtaghanik, taapkualu Inuktitut Uqauhilingni, tahapkuninnga uqauhiqaqtut atauhiunngittumik aulapkaijjutighat atuqtaujughat.

Iniqtaujumajut hapkua atuqtaujughat hanajjutauniaqtut hakugiktunik ilihalihaaqvingni Ilihaijunitik, tahamani uqauhiit ilihaijunitaajut maligait ilihaqvingni makititaulutik ihumagijauttiarumik ikajuqtigiingnit akunngani nutaqqap uqauhilraanginik aipparijamingniklu uqauhiit, taapkualu inittiarhimajut uqauhit ilihaijunit atuqtaujughat hanajauhijumajut nutaqqap Nalunngitamingnik tutqighainiq, inmikkut ihumagittiaqnikkullu, ilagiingniq iniqnirinut, taimaalu

Uqauhiqaqniq atauhiunngittumik/taiguaqnikkullu talvuuna hakugigharhugit uqauhilraangi, Inuktitut. Una atuqtaujughaq piirutaajuq amihuujunik “ihuinaarutinik nutaanguqtiqniqmut”, Unguvaqtighugit nutaanguqtirutit, hivulliqpaami ihuarijaujumi Nunavunmi (unalu “uqautaujughaq” tahapkuninnga Inuillu Qaplunaallu, tamangnik hanajauhimagamik “tarraqnit” katimajuqtunik ihumagijauniaqqut nutaanguqtiit “nakuujutut”) tukliagullu maligatut atuqtaujughatullu.

Ilihalihaaqviit uqauhikkut maligait atuqtaujughat tunimmihimajut, niriuktugut, tamangnik Qaplunaatullu Inuktitullu/Inuinnaqtullu atuqtauquplugit aajjikkiiktut (aajjikkiinngittunikluuniit, ihumaitatut nunagijaujut pijumait, kihimi pihimainnaqtut “uqauhinik atauhiunngittunik qitqaninngaaqtunik” taimaa malruk uplurhiutit avvaanik upluq tamaat – atauhiq Uqauhinik Ilihaijjutit [L1-nik L2-nikluuniit] avvanik taapkualu avvaanik atauhiqmik talvani uqauhiit atuqtauvaktut ilihaijjutit) uqauhit ilihaijjutaujut angajughiit ilihaqvianit Nunavunmi tamaat.

Taamna ahiqanngittuq ajurhautigijaujuq Nunavunmi aulapkainikkut nunagijaujuni-ihuaqtunik hakugiktut uqauhiqaqnikkut atauhiunngittumik tutqighaqtajuittut tunngavighait. Amihuujut uuktuqtauhimajut ilihaijjutighaliurhulik makpiraaniklu, havaaghariaktuq huli Inuktitut uqauhijaulluarumaaqtuq ilihaijjutauluni iniqqat ilihalihaaqvingni aajjikkutaaniklu Uqauhiit ilihaijjutighat angajughiit ilihaqviani.

Kihimi ajuqnaqnighat tutqighainiqmut hakugiktunik nutaanik Inuit ilihaqtighat. Apurahuarhugit NIC-kut havaktighaliuqninngit 85%-ngujunik Inuinnaqnik havaktiqaqlutik ilihaqvini 2020 tikitinnagu, (taamnalu “hakugiktuq atuqtaujughaq” naammagijauttiaqtuq hapkuninnga), aulapkaijaami aklivaallirhimajunik Inuit uqauhiigut ilihainiq ilihainiqmiklu ilihaijjutighanik talvuuna Inuktitut/Inuinnaqtun, ihuarhajariaqaqtut angijaaqtuniklu manighanik ihariattiniaqtut.

Iliqahiutihimajut uuktuqtaujughani hamma titirarhimajut nutaat:

- (1) hanahimaliqlutik Inuit Ilihaqtit Katimajighanik, ilaqaqlutik ilihaqtnik Inuinnaqnik ilihaqtnik, titiraqtiniklu, ikajuqtighaniklu, makpiraaqhaniklu ilihaijjutighaliuqniqlu,
- (2) makititailutiklu amihunik-atuuhiaqaqtunik katitirihimajunik tunngavighaq ilaplugu Nunavunmi Ilihaqpaalliqvighamik Ilihainikkut, katitiqlugillu tunngavighanut Tutqighautighanik nutaangujumik uqauhikkut atauhiunngittumik ataanut atauhikmik Qilaalingmik, iluani Havakviup Ilihaqtulirijit,
- (3) hanalutik Inuit Uqauhiitigut Kamissin-mik, unniqtuijunik CLEY-kunnut, havaaqaqlutik pitqujauhijaujunik uqauhikkut upalungaijaqniq aulapkaijjutinik, munariplugit hivumuuqtitaiplutiklu, ikajurhugit Inuktitut/Inuinnaqtut.

Aturumajaqqut tighunimik hakugiktunik atuqtaujughanik uqauhiit atauhiunngittut ilihainiq mighaagut Nunavunmi iniqtaulaittuq unnungmi atauhiqmi. Taimaalu, uqarhimajaptitut Qaffiirhuta titiqqani naunaipkutini, itijut nunagijaujuni unniqtuijjutighat ihariagijaujut, ilaupkarhugit ihuaqtunik uqauhiinnik CLEY-kut, taapkua NSDC-kut, Inuit Katimajingillu,

iniqnirillu katimaviit, taapkualu pingahut nutaat atuqtaujumajut. Hakugiktut uqauhinik atauhiunnngittunik ilihaijjutighat uuktuqtaujughat hapkunaniq atuqniaq:

Atuqtaujughaq I: (2000-2003) Upalungaijaqniq. Unniqtuijughat, nunagijaujunilu Upalungaijaqniq, hivumuuqtitainiqlu naunaijapkainiqlu Nunalingni-atuqtaujughat uqauhiit atauhiunnngittut ilihaijjutit Mighaagut. Ihumagiplugillu ilihaqtighaliuqniq ahillu Tunngavighanut atuqtaujughat.

Atuqtaujughaq II: (2003-2010) Tikkuaktuiniq nunalingi-atuqtaujughanik hanaplutiklu Mighaagut aulapkainiq hivulliqpaamiklu hakugiktut atuqtaghat Ilihalihaaqvingni (K-7) 2005 tikitinnagu; Grade 8-12-mut 2007 Tikitinnagu. Hakugiktuq atuqtaulaaliqniaq, havaktighaqaqlunilu, Tunngaviqattiaqlunilu 2010 qaangirhimaittumik.

Atuqtaujughaq III (2010-2020) 10-nik ukiunik ingutaalaittumik aulapkailiqlutik taapkuninnga Hakugiktut uqauhikkut atauhiunnngittumik ilihaijjutighat, Ihivriurhitighaniklu aviktuqtauhimajuni nunagijaujunilu, Nuivallianiq Nunavunmi angajughiit ilihaqviani ilihaqvighaat.

Una titiraq tunihimmiliqtuq nutaanik uqauhiit mighaagut Ilihaqtulirijit Maligainit arligiplugit uqauhiit ilihaijjutit, takupkaqtitailutik angmarutini takujumajainnik uqauhiit atauhiunnngittut inuuhiqni, titirarhimalugit atajut munarijaghaita ilihaqviit, ahiillu atuqtaujughat Inuuhiptingni hanajaupluni uqauhiqaqniq atauhiunnngittumik inuuhinik tammaqtailiplugulu hivumuuqtitiplutiklu Inuit uqauhiinik hivunighavut atuqtaghaanik.

Una uqautautillugu, Maligaghaq takupkaqtitainiaq atuqtaujughanik hakugiktumik Uqauhiqaqnikkut atauhiunnngittunik mighaagut. Pitquihimajuguttauq uuktuqtaujughanik Haavititailutik uqauhiitigut ilitquhinik Inuinnaunnngittunut Nunavunmi titirarhimalugillu taamna Ministaujuq ihuarhainahurrinniaqquq Ilihaijjutighat Uqauhiit Inuinnaunnngittunut uqaqtinut Arligijauniaqqullu, amihuukpata, pitqujauhimakpata atuqujaugumik Inuinnaunnngittut ilitquhiit Aulapkaijaulaaqtut ihuinaarhimaittumik uqauhiit ilihaijjutit Nunataarhimajut, munarijaitatut Ministaujup.

Uqauhiit taapkua, huumimna, takupkaqtitaijuq aajjikkutariiktunik akunnagut ilitquhiita Qaplunaatut-uqauhilgit ikittunik (ilitquhit ilaaqtauhimajut Nunavunmi French-tut uqauhilingnik Nunagijaujuni Iqalungni) taapkualu katimaplutik ilitquhiit amihuuplutik Inuit nunalingni, Amihuujullu, munarijaujughat Nunavut Kavamaanit.

Uqainnariaqaqtuguttauq pitqujauhimajunik qulaani piniaqqut, ukpiruhuktugut, ikajuqtaulutik amihuujunit angajughiit ilihaqviani ilihaqtunik, angajuqqaallu havaktiulluaqtullu Apirihimaliqtaqqut ilihaqtillugit hapkua.

Pingahuujut titiqqat ikajuutaujut hanajauhimagut tahapkununnga Uqauhiit Ilihaijjutighat:

Titiraq I - Uqautaujughaq Titiraq

Titiraq II - Pivighallu Ihumagijaujullu - ikajuutaujuq

Titiraq III - Titiqqat Naunaipkutit Ilihaqtaujunik

1. Angmaqtirut

Una Uqautaujughaq **Titiraq** aulapkaijjutaunahuaq Ilihaqnikkut - Nunavunmi qaffiujunik Uqautaujughanik talvuuna Uqauhiit Ilihaijjutighat (LOI) Nunavunmi Ilihaqvingni.

Una titiraq malrungnik ikajuqtilik titiqqanik:

- (1) **Pivighaniklu Ihumagijaujuniklu,**
Naunaipkuhiqturhimajuq titiraq,
- (2) Naunaipkutit Ihivriuqtaujuunik: **Ihuinaarutaujut Inuit Uqauhitigut upalungaijainiqmut hivumuqpalliajjutighaalu ilihagniqmut: naunaipkutaujut tikkuqaqtauhimajuni Nunavunmi nunagijaujuni**

Taamna **Uqautaujughaq Titiraq** taiguaqtaujuhui malruujut. Hivulliqaami, avaliittumik taiguaqtaulaaqtuq. Aippaaniktauq, taiguaqtaulaaqtuq aturhugu titiqqat mighaagut titirarhimajunik, **Pivighallu Ihumagijaujullu (S&I)**. S&I aullaqtitaunngaqtuq titirarhimajunik naunaipkutaavaktunik, kihimi angiklivaalliqtuq. Uqauhiq atangmat inuuhiptingni, **S&I** naunaijavagahuaqtut ihumagijaujunik LOI mighaagut.

Pingahuattaq **Naunaipkutaujut Titiqqat** Ihivriuqtamingnik **Havaaqarhutik**, talvuuna (ihivriuqtiulluaqtuq avikturhimajunilu nunalingnilu ihivriuqtillu) uqauhikkut ihumagijaujunik qujaginnaq nunagijaujuni naunaipkaijvaktugut saivaujuni nunagijaujuni, apirhuivaghuta. Nunagijaujut taapkua: Qurluqtuq (Kugluktuk), Naujaat (Repulse Bay), Kangiq&iniq (Rankin Inlet), Kangiqtugaapik (Clyde River), Pangnirtung, Iqaluit, Kimmirut, Sanikiluaqlu. Katitirivaghutalu apirhuutighaptingnik (tamatkirhugit naunaipkutaujullu titirarhimajuniklu Uqauhinik) ilihagtunillu angajuqqaaniklu saivaujunik nunagijaujuni. Hapkua ihivriuqtauvaktut ilihagtamingni.

2. Naunaipkutaa "Uqauhiq Ilihaijjutaujuq" (LOI)

Nutaqqat pamiqtaugaangamik mikijumi nunagijaujumi, taamnatut, Kangiqtugaapingmi, Inuktituuqniq ajuiqpagaat (uqauhiititut angajuqqaaptik nunaqanmitulluuniit) ajuiqtinnagit Uqauhiit aallat.

Inuktitut uqauhiit tuhaanngaqpakkamik uqauhirilraarhugulu, taimaa "**uqauhilraarivaat**" imaaluuniit **L1** imaaluuniit **amaamaujup uqaa**. Nutaqqat uqaliqpakutut angajuqqaamingnut, ataattiamingnullu, ilaruhimingniklu, aniqatiniklu Inuktituurhutik, taimaa Inuktitut nutaqqap "angilrami uqauhirivaat". Ilannatik ulapqiatigivagai Inuktituurhutik, taimaa Inuktitut "uqauhiuvuq nunagijaujuni". Nutaqqat ilihalihaaraangamik (ilihaqtinnagilluuniit), ilihaijingit uqautivakpai Inuktitut.

Ilihaijit ilihavangmata (ajuqigtuq) nutaqqanik Inuktituurhutik, imaa uqaqpaktugut uqauhiq Ilihaijjutaujughaq L1-ngujuq Inuktitut. [Naunaittiarhimajughaq "attirialik" uqauhirijaanik Ilihainikkut, kihimi naunaipkutaujughaq uqauhirilraarumiuk nutaqqap L1-ngugumiluuniit.]

Nakuutqijaujuq ilihautijaami nutaqqanik uqauhirilluaqtaani. Imaitpakpuk, nutaqqap Uqauhilraatut, angilraminiluuniit uqauhirijaa.

Inuit ilait atuqpagaat **atuqpauhit** ilihainiqmut. Taapkua Ilihalihaaqtut iliharviat Kangiqtugaapingmi imailingajuq **Inuktitut-atuqpauhit** ilihalihaaqvik. Taamna taijauvaktuq **Atuqpauhit** aajjikkutarijaa taamna **uqauhiq**.

Tamaita nunagijaujut hakugingittut uqauhiqmingnik Inuktitut Kangiqtugaapingmiutattut. Nutaqqat tuhaavakkaluarhutik Qaplunaatut uqauhinik angilraumaliraangat, qunngiarutigullu Nunagijaminilu, iliharialiqpaklunilu ilihimavjaklugit Qaplunaatut uqauhit, Kangiqtugaapik, Amihuujutut mikijut nunagijaujut, Inuktituuqluaqpaktut.

Qurluqtumi, kihimi, amihuujut Inuinnait nutaqqat iliharialiqpaktut uqajughutik Qaplunaatut. Qaplunaatut uqauhirijaujuq 85% -ngujunik aimavingni Qurluqtumi. Nutaqqat Iihariaraangamik, ilihaqtauvaktut atuqtaupluni Qaplunaatut uqauhinik. Qaplunaatut Uqauhirilluaqtaat L1-mik [kihimi ihumagijaujughat atuqpaujjuhiat talvunga L1-mut Aajjikkutarinngitaa Kangiqtugaapingmiunit nutaqqat atuqpaujjuhianik L1-nit]. Kihimi Amihuujut Qurluqtuqmiut angajuqqaat nutaqqamingnik ajuiqujait Inuinnaqtuuqniq (Iihaijighaqaqqat) ilihaqvighaqaqqatalu upluq tamaat taimaa ajuirhaqlugu Inuinnaqtuuqniq **Aipparijaanik uqauhiq.** "Aippaa uqauhiq" (L2-luuniit) uqauhiq nutaqqap ajuiqpakpaa Ajuiqqaarhugu uqauhilraanga (angilraminiluuniit). Tukliujuq ajuirhaniqmi. Qurluqtumi (Iqaluktuuttiamilu Umingmaktuumilu), nutaqqat Inuit uqauhiinnik ilihaliqpaktut L2-tut: Inuinnaqtun (imaa atilik "IL2"). Nunavunmi tamaat, nutaqqat ajuirhagaamik L2-mik, Iiharhimaajaat Qaplunaatituuqniq (imaa atilik "EL2").

Ilaik Qitirmiuni nunagijaujut (Uqsuqtuuq, Taloyoak, Kuugaarjuklu - nunaata Natsilingmiut uqauhiita) Kivalliqmilu Qikiqtanilu aviktauhimajuni, uqauhirijaujuq Inuktitut Uqauhilraangujuq (L1) taamnaluk Qaplunaatut uqauhiq aipparijaa uqauhiq (L2) amihuujunut Inuinnaqnik nutaqqanik. Iihalihaaraangat, Inuinnait nutaqqat Nunavunmi ilihaqtauvaktut Uqauhilraat aturhugit ilihaijjugitiplugit (LOI = L1). Imaa naammatqijaujutut ittuq, taamna L1 Nutaqqap uqauhilraarigamiuk atuqluaqpagaa. Uqauhiq taamna aturhugu ilihattiaqpaktut Nutaqqat, ahiillu aajjikkiinguplutik.

Uqautigiplugu, ilihaqtut Inuinnaqtut-tunijaujughaningaaqtunik nunalingni Iiharhimaqpaqtut Qaplunaat uqauhiit aturhugit iliharaaqtillugit. Qaplunaatut uqauhiinaitigut Iihaivaktut nunagijaujuni mikitqijat iliharviini (K-mit Grade 3-mut) angajughiittauq iliharviinni (Grade 4-mit Grade 7-mut), angajughiqpaattauq iliharviinni (Grade 8-mit Grade 12-mut).

Nunavunmi kihimi, inuit naunairhimaliqtut, Inuktitut uqauhiulluaqpaktuq ilihainiqmut Mikitqijat ilihaqviinni (taapkua K-3). Grade 4-munngalihaaraangamik (atuqtautqijauvaktuq)

"atuqpallialiqpaktaat" Qaplunaat uqauhiit ilihaujjughaq Inuktituuqniqmit.

Aallanguqpalliani q una atuqtaaraangat, Qaplunaatut uqauhiq aulajuituq **atuqtaulluaqtuq**

Uqauhirijauulluaqpaktuq ilihaqtillugit.

Una atuqtaujuq takughaujuq naunaipkutaujuni:

**Naunaipkut 1. UQAUHIQ ILIHAIJJUTAUGHAQ NUNAVUT ILIHAQVIINI
(Naunaipkutaujut)**

	Inuktitut nunagijaujut (Ilanga Qitirmiut, tamaat Kivalliq, Qikiqtaaluklu)	Inuinnaqtun nunagijaujut (Uataalu Qitirmiut)
Ilihaliqtinnagit	Inuktitut (L1)	Inuinnaqtun (L2)
Mikitqijat Ilihaqviit (K-3)	Inuktitut (L1)	Qaplunaatut (L1)
Aallanguqtinniq (Grade 4-6)	Inuktitut (L1) ilihaijjutaujughaq uqauhiq Qaplunaatut (L2) ilihaijjutaujughaq uqauhiq	Qaplunaatut (L1)
Angajughiit ilihaqviat (7-9)	Qaplunaatut (L2)	Qaplunaatut (L1)
Angajughiqpaat ilihaqviat (10-12)	Qaplunaatut (L2)	Qaplunaatut (L1)

Taamna tautuqpauhirijaat ilihainiqmut uqauhighat, aghuuqnaqtuqlu, uqarhimavugut, Naunaittariami nutaqqap uqauhirilluarumiuk L1-luuniit L2-luuniit. Ilanganni nunagijaujuni, Inuktitut ilihaqtauvangniat upluq tamaat 50%-nguluni Grade 5-milu, 6-milu, tahamna Aallanguqpalliavigijaa. Taamna atuqtaaqat, nunagijaujuni, Inuktituuqniq

Ilihaqtaukaffukpaktuq (mikijumikluuniit atauhiugaluamik avighimajumik uqauhiuvaktuq

Iihaliraangat mirhuqnikkut hanaujaqnikkulluuniit, talvanitut Inukshuk Ilihaqviani Iqalungni).

Taimaa, malruujut uqauhiit ilihaijjutauvaktut Nunavut Ilihaqviinni:

Inuktitullu/Inuinnaqtullu Qaplunaatullu. Malruugaangata uqauhiit ilihaijjutaujut

Ilihaqviit iluani, taamna tajjauvaktuq **uqauhiliq atauhiunngittumik**. Atuqtaujut atauhiqmik

Uqauhiqmik ilihaijjutiqrhutik imaalu aallamik uqauhiqmik ilihailiplutiklu ilihaqtagharigamitku

Atauhiunngittumik uqauhiqaqtuunngittuq. Taimaa, atuqtaujuq tajja ilihainikkut Grade 4-mit

Aallanguqpallianiq Atuqtaaraangat naunaipkutiqaqpaktuq **atauhiqmik uqauhilik**

Qaplunaatuurhutik, naunairhimalaaqtuq kihimi tamaat imaa uqauhiqaqniq atauhiunngittumik.

3. Nunattiap aninariutaa aallannguqtiqniq aturhugu

Taamna tamatkiumajuq atuqtaujuq Nunavunmut tunijauhijajuq Nunattiamit Aajjikkutarivjaktaa **atuqtauvaktumik uqauhiqaqnikkut atauhiunnngittumik ilihainikkut**. Imaa taijauvaktuq **aninariutaa aallannguqtiqniq uqauhiqaqnikkut atauhiunnngittumik Atuqtaujuhaq**. Imaa attiqtauvaktuq hapkua malighugit:

(1) "**pinariqtuq**" nutaqqat naammagiliqtilluniuk ilihaqvik titiraqnikkullu uqauhirijamingnik "nuutpalliavaktut"/"ilitpalliaplutik"/"ikaarutiqaliqqat" (hapkua tamaqmik atuqtauvaktut) Qaplunaatut hapkuninngalu ilihaqujauplutik kitittiniq, inuuhigut ilihaqniq, ajuqnaqtunik Ilihaqniq, tamaitalu iliharialgit uqauhiringitamingnik (L1) ilihattiarhimainamitku.

(2) "**anivighaq**" nutaqqat aallannguqpallianiq atuqtaaraangamitku ikajuqtauhiqpaktut, ikpigihuiqpaktailu, ihuarhaqtauvaallijuittullu ajuirhautigilluarutaujut. Ukiunik pingahunik hitamalluuniit hanavaghutik tunngavighaanik ajuirhaniq, itqaumaniq, taiguaqniq titiraujaqniqlu Inuktitut, kihimi hanapkaqtitaujaami tunngaviuttiaqtumi, "anivaktut", ilaani aghuuqtauplutik Talvunga (uqauhiatitut Iqalungni ilihaqtiujup) "igitauvaghutik" Qaplunaatituuqniqmut. Uqauhiititut amihuujut angajuqqaallu ilihaijillu, ajuiqpaalliutai L1 nutqaqpaktut. Imaalu Nakuunnngittumik uqautauliqpaktut aghuuqpallaanngittut L1-ni.

Taapkua aninariutaa-atuqtaujuq atuttiaqtaujumakpan ihuinaarhimaitpallaanngittumik (taapkua uqauhiqaqniq atauhiunnngittumik taiguattiaqniqlu [taiguaqpauhittiaqqaqat titirauhittiaqqaqallu tamangnik uqauhini] iniqtirutaujumanngitpata), taamna 5-nik 7-mut ukiunik ESL/Munarijaujuqlu Qaplunaatut/ESL-mik mighuaguurhutik ilihaijjetighat ihariagijauniat. <"ESL mighuaguurhutik" unipkautiqqaqaktut ilihaqvinik ilihavaktunik talvuuna ilihaiji naunaittiarhimapluniuk ilihaqtup nutaqqap uqauhikkut ajuirhautighaanik ilihaijjetighallu

hivumuuqpalliajjutauniaqqata uqauhiqnik ajuiqpaalliutaujjuatighat.> Uqautaujmakpat uqautigijaannik, hanajauhijajuq atuqtaupkalirhuniuklu Cummins, takulugu S&I pp. 47-50.

Mamianauvuq, atughaaqtaujittutut ittut ESL-aturhugu uqauhikkut-ajuirhajjutinik Ilihaijjutinik ilihaqvingni nunagijajunik naunairhigapta, taimaa ilihaqtut "ilihaqtauvakkamik" Qaplunaatut ilihimangittunik uqauhinik-ajuirhajjutinik, taimaa kivijutut-puuvjaqluniluuniit Atuqtauvakpuq, taamna uqauhiq ilihaijjutauvaktuq uqauhiunngittuq ilihaqtut ilihaijjuatigijaghaat.

Talvuuna titiqqakkut uqautaujup **atuqtaujuq tajja aninariutaa nutaanguqtinqimut,** **Tunijauhijajuq Nunattiamit, ihuinaarutiqaqtuq.** Qaffiujut ihumaliuratauhimajut taimaatut:

- Ilihaijjutaunnginmat uqauhinik, Qaplunaatulluuniit Inuktitulluuniit, uqqaringnikkut Uqauhinik atauhiunngittunik
- Ikajuqtuijuq mighivaallipkainiqmik Inuit qaujimajatuqanginnik, ilitturipkaqtitaungujuktut Inuit uqauhiitigut;
- Nutqaqtitaijjutaujuqlu inuuhuktunik ilitquhimingnik hivunighaptingnullu qaujimmaqtittailiplugit;
- Ilitquhitigut angirhimagiiktailijjutaujuq Inungniklu ahiillu nunaqaqatiptingnik aajikkiiktutut arligittiariighutik qaujimalirhugillu ilitquhitik ikpirijainiklu;
- Atuqtailijjutaujuq uqauhikkut Inuit ilitquhimingnik, taapkua uqauhikkut ilitquhiit tunngaviujut atuqpaktamingnik ahiillu ilitquhinik;
- Tunmirajautauplunilu ilitquhinik ilihaqvingniklu Inungniklu nunalingni, ilihaqvingniklu hugijaunngittutut ilitpagai;
- Aajjikkuihtunngitaa atuqtaujup atuqtaujughaplu havaktighailuqnikkut Nunavunmi, uqauhilgit havautigiplugulu, Inuktitut atuqpauhiit tamatkirhugit, havaktighailiurhutik qaujimajunik, havattiajuktunik, atauhiunngittumik uqauhikkut/ilitquhikkut naunaittumik
- Uqautihimangittuq ihariagijajujumik uqqariktunik atauhiunngittumik uqauhilingnik inuukatigiiktunik, Inuit "ajuinnirhaujunik" titiraujaqtinik, naunairhittiaqtit, ilihaqtit, hanaujaqtit, naunaipkutighanut alrujiqijit, maligaliuqnikkut ilihaqtit, apirhuijit, utuqqaliqijit, uqauhilirijit, tunngaviqarhuni qaujimajatuqanginik, hiamitpalliajjutauplunilu inuukatigiingnik, taimaa Nunavut hanaungmat ilihimajauniaqquq.

4. Titiqqat Naunaipkutaajut (TORs) hamangga titiqqanik: Saivaujut Ihuiqutaajut lingujullu Apiqqutaajut

Una titiraq malrungningaaqtuq titiraqujauhimaajunik Havakvianik Ilihaqtulirijit Atulihaaqtillugu 2000. Havakviujuq pitquihimajut *“naunaijarhimalugit apqutigijumajaita Nunavut Kavamaata mighaagut Uqauhinik Ilihaijjutighanik maligaliuqniq”*.

Talvani titirarhimajuni ataani Nunattiam atuqtaanik, Inuit ilihaqtut **ikitpallaangujut Inirhimajunik ilihaqtamingnik** taimaalu **iliharhimaittullu amihuuplutik**. [Taapkua LOI-ktut Titirarhimajut hamani mighivaaliutaunahuat ihuinaarutaujunik, uqauhiq atuqtauluni.]

Talvani TOR-ni titirarhimajuq **uqautaughaaqniaqtumik** “ilihaqnikkut inirhilainniq Uqauhikkut-tunngavilik taimaa ilihaivaliqtughat Qaplunaatut”, taapkualu “ukpiruhuktut Inuit Akimanahuat ilihaqviit ilitquhiptingnik aajjikkuhiqtuliqqata. [Ihivriurhimajut LOI-ktut “ihumaliuttiaqniq” tughuutaaluni “ilihaijjutighanik Qaplunaatut” ilumuqtuq, taapkua LOI-ktut pitqujauhimaajut tukihijaukpata, maliktaugumiklu, iliharhaaliqniaqtut taimaalu Qaplunaatituuqniq atuqpallialiqlugu, taimaalu aghuuqtaugumi Inuit uqauhiit ilihaqtut uqqaringniaqtut titiraqnikkullu uqauhinik tamangnik. Angirhimajuguttauq aippaanik titirarhimajuni, kihimi ihumavuguttauq, Qaritaujakkuuqniq ilihaqvingni iliqut ilihaqtullu ihumagijaita hiamitpallianiaq nunagijamingnit Ahianut, ilihaqviittauq **tunngaviqaqlutik** nunagijaujumi (inuuqatigingnilu/ikpigijamingniklu Inuit uqauhiitigut) imaalu, tunngavigiplugu, aulapkailiqluta ilumuqtumik “ilitquhikkut Angirutinik” (Arlene Stairs’ uqauhinga) hilataaniittumik nunaqjauq.]

TOR-kullu taapkua naunairhimaliqtut **ihuinaarutaujunik** tajja atuqtumut:

IHUINAARUTAUIJUQ #1

Ikittut hanajauttiarhimajut amigarhutiklu ilihaijjutighat Pivighallu, ilihaqtaujuullu

Inuit uqauhiitigut ilihaijjutighanik Qulvahiktut ilihavqingni.
{Una ajuqnaqnirhaq, ikajuqtigiighutik,
upalungaijaittiarhimakpan ilihaijjutighaliulaat Inuit
uqauhiinnik ilihaijjutigijaukpat **imaalu** ilihaijjutaukpat
uqauhiq atuqtaulaaqquq ilihainikkut, nunalgit
pijumagumik.}

IHUINAARUTAUIJUQ #2

Ilihaijjutighaqaqpallaanngittuq ilihaqtinut iliharhimajuniklu havaktighailliuqtut.

{Hamna qajangnaqtuq. Ihuarhaqtaujuuitpat NTEP
ilihaqviit, ihumagiinnarhugit ilihaqtighat Inungnik
ilihailaaqtunik K-12-mut, tamaita iniqtaulaittut.}

IHUINAARUTAUIJUQ #3

Uqautauvaktuq ihuatqijanik ilitturipkainikkut

Inuktituuqniqmut Qaplunaatituuqniqmullu. {Iltiquhiq
tunimmijaujughaq tamangnut Nunavunmiutanut
ilitturipkarhimalugit qanurinniaqningi uqauhikkut ihumaliurumik
tammaqniaqnikkullu. Havakviujuq hakugighaikpata
atauhiunngittumik uqauhikkut ilihainiqmik,
naunaijaittiarhimaliqtughat nunagijaujunit uqauhiqarhutik
hapkuninnga. Uqautigijaami naunaipkutaujuq ihuarhainiqmut,
kihimi ajuqnaqtuq apiqutaujuq, ilaplugit inuit ihumagijamingnik
ukpirijamingniklu, taimaa uqautaujughaliqquq “inuuhiqaqtut
tarrai”, akturhugit Qaplunaallu Inuillu.}

IHUINAARUTAUIJUQ #4

Ihivriuqtauttiajuinmata uqauhiit-aallanganiillu (Inuit Uqauhiinnik).

{Titiraq pitquinahuaq Nunavut Inuit Uqauhikkut Katimajinik,
ahiagut pijaujughat, tughirautaulaaqtuq, maniqaqulunilu
ikajuutighanik, naunaijaiplutik atuqtauttiaqningagullu
hivumuuqpallianingagullu Inuit uqauhiinnik. Ilihaqpaalliutaulunilu
hanalutik inuuqatigiingnik Inungnik naunaijaijughanik.}

IHUINAARUTAUIJUQ #5

Hivuliqtiqhailliuqtut upalungaijainiqmiklu uqauhinik.

{Nunattiami, uqauhit “kingunnganiitpaktut” Nunavut ataani,
tikkuaqtauhimajumik hivuliqtiqaqtut uqauhikkut – CLEY,
piqatigipluguttauq Nunavut – Ilihaqtulirijillu NSDC-lu,
“atuqtauttiaqtumik uqauhilirinikkut” ihumagijaulaaq,
uqaqatigiighugit nunagijaujut qanuq hakugiktumik

atauhiunnngittumik uqauhiqaqnikkut ilihainiqmut ikajuqtuilaag nunagijaujuni.

*Imaa pitquiliqqugut, aulapkainiqmik **Inuit Ilihaijit Katimajiit**, taapkua, (aulapkaqtaujughat) Nunavunmi Inuit Uqauhikkut Katimajiillu, havaqatigijumaaqtait kavamani havakviujut. Imaa ilihimajut taapkualu pamirhijut aulapkainiqmut maliganik tutqighainiaqut.}*

IHUINAARUTAJUQ #6 Atuqtauvaktuq huli **iliharhimattiannnginnamik ilihaqtulirijitkut.**
{Apqutighanikpat, ajuqnaiqpaalliqniaq naunairhiniqmik ajuitamangnik ihumaliuqnikkullu ilihaqvingni titiraqtiujuni. Aghuuqtaukpat hakugiktumik ilihaijuttighat atauhiunnngittumik uqauhinik, havaktigharhiuqnik ajuirhaqpaalliqniqlu taututtiaqnaqniaqtut uplumimit. Pauqatigiitut-ittunik nunagijaujuni-atuqtaujut ikajuttiaqniq-havattiaqnikkullu ikajuqtuilutik atuqtamingnik ihuatqijauniaq.}

IHUINAARUTAJUQ #7 **Nunagijaujuni ilitturimajuqaqpallaannngittuq uqauhikkut.**
{Titiraq pitquinaqtuq pingahunik-ukiunik uqaqatigiingnikkut upalungaijaitinnagillu aallanguqtitaailirumik nukiittumit hakugitqijanut ilihainiqmik atauhiunnngittumik uqauhikkut. Talvuuna, nunagijaujuni ilitturipkailutik uqaqatigiiklutik inirhimajauliqtughaq, ilaupkarhugit NSDC-kut, CLEY-kullu Nunavunmi – Ilinniaqtulirijit hivuliqtiupkaqlugit nunalingni. Taamna titiraq pitquijuuq 6-iujunik atuqtaujughanik Iqalungni.}

Talvattauq, TOR-kut naunaipkarhimajuttuq **IINIK HANAQIJAGHAT** (aippaattauq Atiqarhuni “aallat atugaghat”) titiqqap mighaagut **IINGUJULLU APIQQUTIT** naunaiqtaujup Kiuqaghaanik. Iingujut hanaqijaujughat naunaittiaqtauniaqut Naunaijautini Titiqqani. Hama Iingujut apiqqutaujut, kingulliutiplugit kiujjutai titirarhimajut hanmitiplugit.

1. Kitut **ihumagijaujut** atavakpat ilihaijuttikkut uqauhinik?}

*{Taamna Pivighaniklu Ihumagijaujullu titiraq naunaijaihimajuq amigaittunik ihumagijaujunik, naunaipkuhiqtaujuuq **TITIRAQPAALLANGNIK** haniagut talvani S&I titiraqmi}*

2. Kitut **ilihaijuttaujut** ihuarhaqtaujughat titiraliqtuinikkut, ilihaqtit ilihaqtitullu ajuirhaniq, ilihaijuttit, manighat, ilihaijuttighaniklu ilihaqtitauliqpaqtut Nunavunmi naunaittiaqlugit Inuktituuqniqlu Qaplunaatituuqniqlu uqauhit ilihainiqmut?

{Titiqqat naunaijarahuaqpagai ihuinaarutautit pitquiplitiklu ihuarharhimajunik tunngavingnik maliktaghaniklu ihariagijauniaqtut hakugingmata uqauhiqaqnikkut atauhiunngettumik.}

3. Kitut **Inuktitut/Inuinnaqtun uqauhikkut ilihaijjutit** itpat nunani avikturhimajuni? Kitup atuqpauhiit atuqtauvat? Takujauvakpa nakuujutut? Qanuq nutqarhimaittumik ihivriurhiniqmut atugaghaqaqqat?

{Naunaipkutauijuq Titiraq titirarhimaittuq nunagijaujunik tamangnik. Imaa kihimi, saivainnaujut nunagijaujut ihivriuttiaqtaqqut. Aulapkainiqmut atuqtaujuktuq, taamna aninariutaa aallannuqpallianiqlu atuqtauijuq, ihumagijauvaktuq nakurutaunngettut. Ihivriurhinikkut atuqtaghait ilitarijauhimaittut.}

4. Kitut irinahuklutik **pijaujghat** ihuarhainiqmut naunaipkainiqmullu uqauhikkut atauhiunngettumik ilihaijjutinik?

{Titiraq tunihimmijuq Atuqtaujughanik hanajjutighamik "hakugiktumik" ilihainiq atauhiunngettumik uqauhinik. Atuqtaujughaq tunngaviqattiaqtughaq. Ajuqnaqnirhaq irinahuutigijaujughaq atauhiunngettumik uqauhilgit Inungniklu ilihaijghallu.}

5. Qanurittunik **apiqqutiqaqqat ihumaaluutijaqaqqatalu** angajuqqaallu, ilihagtullu, havaktillu katimajiillu ilihagnikkut Inuktitullu/Inuinnaqtullu?

{Taamna Ilihautigaat Titiraq titirarhimajulik uqauhiinnik angajuqqaat, ilihagtullu havaktillu (Iqalungmiutat havaktit) ilihainikkut Inuit uqauhiinik.}

6. Uuktuqtaunahuaq taamna qanuq Ilihainikkut Uqauhiqaqnikkut **atuniipkaqtaulaaq talvanngat ilihattiaqnikkut** ilihagvingni.

{Tamaita ilihagvingijaujut ilihaittiarumajut. Huunngettut kihimi atuqtaujumajuq – ihivriuqtaugumilu hivuqqaniittunik nunangnit (Alberta) uuktuutaujut – ikajurutaunngettut. Nunavunmi ilihagviqaliqtughaq nakuunirhanik, taimaalu uqauhit ilihaijjutighat ihumagijauvaktut talvuuna.}

7. Qanuq piqataulaaqat **nunaqaqatigiikjuat** uqauhinik ilitturipkaijjutit ilihautinut ilitquhiniklu atuqpalliajjutinik, avatquplugu atuqtauvaktut K-12-mi atuqtaujumi? Nunaqaqatigiikjuat ilagiingnahuat iniqnirinik, qitunngaqatigiingnik, haamlatkunnik kavamatkunniklu, makpiraaqavngnik, ilihagpaalliingnik, nanminiaqatuniklu ilikkuuqtullu, aallatqiingujullu Inuit katimavingit Nunavunmiutanik.

{Nunaqaqatigiikjuat iharianaqtut ihuarhainiqmut ilihagvingnik, taamnalul ilihagviit atuqtaat iharianaqniaqquq inuuhiliuqnikkut Nunavunmi nunagijaujuni.}

8. Qanuq **iniqnirit** ikajuqtuilaqqat munarhiniqmut, tammaqtailiniqumullu hivumuuqtitainiqlu Inuit ilitquhiinnik uqauhiinniklu? Kia pamiqtagharijai aulapkainiqmut? Qanuq ilihainiaqita Ikajuqturhugit ilihagtut aturhugit qaujimajaita?

{Iniqnirit ilauttiaqtughat – ihariagijaungmata havaqatigiplugit Inuit ilihaijit ilaaqturhugu qaujimajainnut uqauhikkut ilitquhikkullu. Atauttikmut, iniqnirit Inuillu ilihaijit ilihaijjutighaliuqlutik naunaijaihimmaaqlutik Inuit Qaujimajatuqangit atuqtaulirumaqtut.}

5. Uqauhiit Ingutaaqningit Ilangiqtaujuullu Uqauhiit Atauhiunngittut [takulugu S&I pp 36-7, 81-3]

Naunaipkutaujumi 1-mi, takupkaqtitaihimajugut ajuqnaittumik atuqtaujumik uqauhinik Ilihaijjutaunuk Nunavut ilihavviini uplumi. Malruk uqauhiit (Inuit uqauhiit Qaplunaatullu) Katimajut. Amiqnaqtuqainnaqtuq ilihainikkut, inuuhptingnilu, malruugaangamik uqauhiit Atuqtaujut, uqauhiq aippaa himiqtaunahuqquuqtuq. Takuhimajugut naunaipkutilingmik 1-mik, Grade 4 iniqtaugaangat, Qaplunaatut ilihainiq atuqtaullualiqpaktuq ilihavvingni. Inuktituuqniqtuq ilihavviit ahiani? Talvanittauq atuqtaullualiqqaa? Naittuq kiujjut, “hii”, Ilihavviklu, una maliktailihimaittumik, ikajuutaulluaqtuq tammainiqmut uqauhinik, taimaalu Hivunighaptingnut tunijauhimaqtuq. Ilihavviit, taimaa, ikajuutauvaktuq uqauhit aallanguqtitainiqmut.

Uqauhiit aallanguqtitaujut (nunagijaujuq himmiqtuijuq aimavingminik nunagijaujujplu Uqauhiinik aallamut, taimaa amihuungmata uqauhirivagaat) taimaitpuq Inuinnaqtut uqauhinik. Taimailihimajuqtuq nunaqaqqaarhimajut uqauhiinik Kaanatami. Taimaa, kavamaqjaukkut Naunaijaihimajut, pingahuujut uqauhiit – Ojibway, Cree-lu Inuktitullu – hakugitqijaujut (“**atuqtautqijaujuq**”) tammaqtailijauvuq tajja.

Amihuujut Inuit uqauhiit **tammaqtulluuniit** (taapkuatut Alaskan Inupiaq), **Tammaqjuqittulluuniit** (Siglitun Inuvialuktunlu Mackenzie Delta-mi), imaaluuniit **Tammaqjuqittut** (Inuinnaqtut). Inuit Nunavunmi naluhuiqtut Qaplunaatut uqauhiit Atuqtauvallaaliqtuq taamnalu Inuktituuqniq mighivalliajuq. Tamangnik uqaqatigivaktavut Naunaijaitilluta – inungnik qujaginnaq ukiuqaqtunik nunalingniklu (Qitirmiunilu Iqalungnilu) - Qaujimattiaqtut, ihumaalugiplugillu, qanuq una tammaijjut ittuq. Qaujimavut “uqauhivut Tammaqjuqiliqtuq” naunairumaplutiklu qanuq una **utiqtitaulaaqtuq**, hanmitilugu “uqauhivut

Ilitquhivullu piffaaqlugit tuulliiqtinnagu.”

Inuit ihumaaluutigijaat hivunighaa Inuktitut uqauhiit naammaginngittugulu Kaanatap Naunaipkutinginnit titirarhimaittuq “tammaqpiajuqittuq”. Naunaijaiplutik Havaaqarhutik Apiqqutaujunik aturhutik, angmaumajuniklu apiqqutunik titirarhimajunik, naunaipkutaujuniklu, Naunaittiarutaujuq tautukpauhinik Inuktituuqniq nungutpalliajuq Qaplunaatituuqnikkut.

Naunaipkutigiplugit ilikkut-naunaipkutaujut uqauhitigut Qaplunaatullu Inuktitullu atuqtauvaktut angajughinik ilihaqtinit tallimaujuni nunagijaujuni, **Qaplunaatut-Inuktitut uqauhiit atauhiunnigittut angajughiit ilihaqviani naunaitpiaqtuq “mighivaalliutaujuq.”** Imaa, “ilaqtuiniq” nutaamik (aippaanik) uqauhinik tunngaviqattiaqtumik uqauhilraat (taamna Atuqtauvaktuq Qaplunaatut-uqauhilingmik nutaraq iliharaangamiuk French-mik ilihavqingmi, Ajuqnaiqpaalliutigiplugu uqauhingit aallanik uqauhiqaqtitainiqmik) taapkua iliaqtut atuqtaat Aallaqpianik. Qaplunaatituuqpialiraangamik, uqauhilraangat aturuiqpalliavaktuq. Hamma Naunaipkutaujut, iliaqtut apiqqutiitigut naunaijarhimajut:

Naunaipkut 2. **IHUINAARUTAUIJUT ATAUTTIKKUURAANGAMIK INUIT UQAUHIIT QAPLUNAALU UQAUHIITA PITQUHIIT**

(Inmikkuut naunaijarhimajait angajughiit ilihavqviani Kangiq&iniq-mi, Kangiqtuugaapik-mi, Iqalungni, Pangnirtung-mi, Qurluqtuumilu) [N = 256]

	Uqqaringniq Qaplunaatut	Taiguattiaqniq Qaplunaatut
Uqqaringniq Inuktitut	-.327	
Taiguattiaqniq Inuktitut		-.314

Tamangnik naajjuhii ihuittut. Talvuuna akimajuq Qaplunaat uqauhiit Inuillu uqauhiit Atuqtauqpallaangitillugit. Naajjuhii ihuittut tamangnik uqqaringniqmullu (uqarhunilu Naalaghunilu) taamnalu taiguattiaqniq (taiguaqniqlu titiraujaqniqlu). Naajjuhiit hapkua Ihuitqijauvjaktut taapkuninnga aajikkutaatut naunaijarhimajunik Nunavingmi 1999 [takulugu

S&I pp. 70-1] Taimaa, ilitqahiriliqtaa **mighivaalliqtiqtunik uqauhiit atauhiunngittut** Nunavunmiutat angajughiit ilihaviiini.

Uqaqtilluta “kitittiniqmik” taimaa ilajutullu ungavaqtirijutullu uqauhinik,
Tajjaghariliqtaqut taapkua amihuujut inuit – angajuqqaat, ilihagtut, ilihagtit, titiraqtillu ahiit -
Uqarhimajut amihuujunnguug Inuit ilihagtut tamangnik uqauhiit atulaarhugit, inuit ilait
Ihumagivagait, uqqaqluvjaktut tamangni uqauhinik.

Talvaniittumi March 1998 NIC Uqauhikkut Maligaliuqniq katimajjutaani, Uqautaujughaq
Titiqqat Ilihainikkut Tuhaumapkainikkullu uqarhimajuq imaa:

*Uqauhiq qilamiurhuni tammaqpallialiqtuq Uataani (Qitirmiut). Kivalliqmilu,
Takuvallialiqtuqut amihunik inuuhuktunik uqattiaruiqtunik uqauhilraanginik.
Inuit qaujimattiaruiqtutut ilivaktut uqauhiit tammaqpallialiraangamik taimaa
Atuqtaulraaliqpaktuq. Kingulliqaamittauq atuqtauvaktuq huginngittutut...
Uqauhiqtaut tammaraangami, utilaiqpakpuq.*

Titiqqakkut uvuuna inuuhuktut Nunavunmi amiqnarhijut “uqqaringinnamik
Uqauhilraamingnik”, **kihimi talvaniinnamik mighavaalliliqtumik nukiittumik**
Uqauhiqaqniqmi atauhiunngittumik ilihaviiingni, himmiqtuinngittut tamarhimajunik
Inuit uqauhiit tahapkuninnga ajuirhimaliqtamangnik Qaplunaat uqauhiinik. Amihuujut
Ilihagtut “uqqaqluunguqaktut” – uqqaqlughutik talvaluuniit (ingattaq) taiguattiajuittut
Tamangni uqauhinik.

{Ihuinaarutilgit titiqqat, taapkualu ihumagijaujut “uqqaqlungniq”. Takulugu

S&I, pp.21, 38, 66.)

6. Utuqqaqnitanik nutaannguqpallianiit atauhiunngittunik uqauhiqaqnikkut ilihaijuni Ukiuqtaqtumi

Hamna atuqtauliqpaktuq qanuriliuqtuqaraangat (qanuriliunngittuqaraangallu) uqauhitigut Ilihaqvingni. Aajjikkutarijaanik ihuinaarutaujut takunnaqtut nunaqjuami nukiittunik Ilihaijutiqaraangamik atauhiunngittumik uqauhinik. Ilihaqviit kihimi – maligaghallu uqauhikkut Ilihaqvingni – naunaiqpakput ihumaliurhimajaita ilihaqtulirijit titiraqtiinik taapkualu Maligaliuqtit, uvaptitut, ukpirijaqaqtut ikpigijaqaqtullu uqauhitigut. Hapkuatut, Qakugunnguraangat, Kaanatamiutat ilihaqtulirijit maligaliuqtillu ukpiruhukpaktut uqauhiqaqnik Atauhiunngittumik nakuunngitturuuq “nutaangunnginnami” imaalu ihuinaarutaungmat nunapta Atauhiujjutaanik. Hakugighuni ukpiqqutaat (Europe-mingaarhimajuq) aallat nunagijaujut Uqauhiqaqtughat atauhiqmik. “England-mi” uqauhiqaqtughat “Qaplunaatuinnaq”, France-milu “French-tuinnaq”, Spain-milu “Spanish-mik”, Norway-milu “Norwegian-tut”, taamnalu 1970’s-nguqtinnagu, Kaanata-mi uqainnaqlutik “Qaplunaatut”. Mamianauvuq uqauhiqaruvit Welsh-tut (England-mi), Breton-tuttauq (France-mi), Basque-luuniit Catalan-luuniit (Spain-mi) Sami-tulluuniit (Norway-mi). “Nunaqattiaqtuugiami” taapkunani nunangni, Atuqtauvallaanngittunik uqauhilgit “nipaiqujauvaghutik (uqauhingmigut) atauttikkuuqlutik.” Hapkua ukpiqqutaujut tajjaulaqtut **“Europe-mingaaqtuq atauhiqmik uqauhiqaqniq Nunagijaujumik-hananiqmut ukpirijaujuq aituutighaq”** (uqauhitalik tukiqaqtuq “atauhimik uqauhiqaqtuq”).

Una ukpiqqutaujuq aituutighaq aulapkaijjutaujuq uqauhinik-himmiqtuiniqmut maligait Talvanngat “taaqtumik” ilihaititaulraaqniq (1945-1970). Taamna “ukpiqqutaujuq aituutighaq” Tukiqaqtuqtauq aajjikkutaanik “naunaittiaqnrhaut”, tajjagaluqquq Ihuinaarunmi #3-mi, p. 8 Qulaani.

Tajja uqauhirijaujut ilihainikkut ihuittumik tautuktaugaangat hakugiittutut
Atuqtauttiaqninga atuqtaungitpat, utuqqatut ihumagijaghavut, hakugiktutut nutaanguqpalliajutut
Ahiagut uqauhiqaqniq atauhiqmik, katitpalliajutut ukpiqqutaujut aituutighatut atuqtauliqtuq
Nunattiami (Kaanatamilu) ilihaqtulirijikkunit Tagak Curley aulapkailiqtinnagu – qujaginnanut
Inungnut hakugighunilu – uqautigivallialirhugit ukiut 1980's atuqtillugit.

Ilihimaajuttiaqtunik aturhuni naunaipkutunik, atunngaqtaupluni hivuliqtuijunik
Europe-miutanik naunairhijunik aghuuqpaghutiklu uqauhikkut mighaagut, Tove Skutnabb-
Kangas (University of Roskilde, Denmark [takulugu S&I pp. 88-97 naunaipkutaujut TSK-kut
Nutaangujut takupkaqtitaghai]) nuitittiniaqqugut nutaannguqtiqtunik atauhiunngittumik
Uqauhinik ilihaijjutinik Nunattiami atuqtaujughanik aallannguqtaqtunik inuuhit inirutighat:

Naunaipkutaujuq 3 UTUQQANIT NUTAANGUQPALLIANIA UQAUHIT
ILIHAIJUTAUIJUT ATUQTAUIJUT ILIHAQVINGNI (TSK
pitaaraangat)

uqauhiujuq ilihainikkut	Ilihaijutighat (aituutaujut ukpiqqutit)	Inuuhiqni atuqtaujumajut	Atuqtaujumajut uqauhikkut, ilitquhikkut qaujimaigullu_nutaqqat
I. 1945NGUTINNAGU, NUNAQAQTINNAGIT ILIHAQTINNAGILLU			
uqauhituangupluni Inuit uqauhiit	ilihaujiutaukaffuktut: ilagiik, qitunnagat ilitquhitut pamiqtuiniq nutaqqanik	inuuttiaqniq, ajuitai, naklighaaqtailiniq, isuma uqauhikkut Inuit ilitquhillu nunamiinni, Aqnait/angutait Ilihimajait, pittiaqniq unipkaat, ihumatuniq naunairhiniqmut inungniklu hilaptingniklu tunjauhijumajut iniqniririk	aghuuqtut, ajuitut iniqnirit tamatkiumapluni, atuqpauhiillu ajuitullu hanaujautigilugu itinnia, iniqtaghaat tamaita nutaqqat
II. "TAAQTUQ ATUQTAUIJUQ" (1945-1970) ILIHARHIMAPLUTIK			
uqauhituangupluni Qaplunaatut	avighimajut kiviluniluuniit iluanukpiarhutik	"aghut, atauttikkut katitirijut" ataagut Euro- Canadian Puuvjaqluniluuniit "aittuut". Akimaniq=qanuq Nutaraq puiguqpiiaqtuq ilamingnik, uqauhinik, ilitquhinik ikpigijamingniklu	uqauhituaqniq Qaplunaatut, ilitquhirilirhugit ilitquhiit tatpaaniqmiutanik. Inuit qaujimangit=ingilraat Inuit ilitquhiit=atulihaaqtillugit mighirhiuplutiklu Euro- Canadian-mit
III. 1970s – 2000 NUTAANNGUQTIQTUT MIGHAAGUT ATAUHIUNNGITTUT UQAUHIIT ILIHAINIQ NUNATTIAMI			
	Inuit uqauhiit K-3, Qaplunaatuinnaq	aninariutit "Mighuuqtut inuit katitpalliajut" nutaannguqtiqtut Euro- Canadian-mut "uplumi inuuhiq" taapkualu "havaaghallu"	Qaplunaatuinnaq uqauhiqaqniq atauhiunngittumik ilihimaniqlu talvani L1 atuqtauqunngittuq Ilihalihaaqtillugit. <u>Inuuqatigiit</u> aturhugit kihimi (1994) arligijunik Inuit ilitquhiinik, qaujimajainik, tauktamingniklu.
IV. 2001 – 2020 AULAPKAINIQ NUNAVUNMI NAUNAITTIARUTINIK ILIHAQNIKKUT, ATURHUGU QINNGAUNGMI ATUQTAUIJUMAJUT IHUMAGIJAITA UQAUHIQAQNIQ ATAUHIUNNGITTUMIK INUUHIPTINGNI			
Uqauhiq atauhiunngittuq Inuktitut/ Inuinnaqtut-Qaplunaatullu Ilihainikkut uqauhiit- tamatkiumaplutik K-12 aturhugu	aulapkainiq	aallanguqtiqtut, ilitquhiriliqtut Inuillu nunagijaujullu, tunnngavilgit ilitquhinik ikpigijaujunik angmaumaplunilu	uqqaringnik uqauhinik titiraujaringniqlu, tamangni. K-12-mut aturhugit. Atuhiunngittumik . ilitquhiqaqniq taapkualu

		nunaqjuamut ilitquhitigut (avighimajunik) ilitquhiqaqniq Atauhiunngittumik [Qingaungmi Atuqtaujumajut] inuuhiqattiaqniq, ilikkuurumajut	“pijumannaqtut tamangnik nunaqjuangujumik”. atauhiunngittumik
--	--	--	---

7. Tarraqmiittaraangat Qaplunaanullu Inungnullu

Titirarhimajut qulaani ihuigijauniarunarhijut taiguaqtinit. Ilangi Qaplunaat (tamangniunngittut) inngattaajut havaqatigighaaqpaktatka Nunavunmi Ilihaqtulirijitkunni titiqqatigut ihumagilirunarhijut, ihumagiplugit ihumagingittugilluuniit, ilaujut “katitirihimajunik”. (Fiona O’Donoghue titirarhimajuq ajurutainnik uqauhirijaami hapkua, tamapta – Qaplunaallu Inuillu – hanajauhimagapta “tarraqmiittut” [takulugu R&I, p. 45].

Inuqaqniarunarhijuqlu ilihaijinik iniqniriniklu Skutnabb-Kangas-mik aghuuqpallaaqtuq Uqauhiqminik “aghut, atauttikku katitirijut” taamnaluk “mighuuqtut inuit katitpalliajut”, Naunairhijut atuqtaujut. Uqautittiaqtuq Inuk naunaijaiqataujuq hapkuninnga havaanik, inuit Ilaik, iniqniriniklu ilaujuqaqtuq nunaanit “inuujaaami ihumaqattiarhuni, naammagiinnaliqtaqqut Atauhinnuqpalianiq taamnaluk aajjikkiingijjuhivullu “naammainnaqtut”. Ihumainnaramik Aallanguqtirilaittut, naammagiinnaliqtaat aallangajut taimaalu inuuhirittiangunahugijaujuq. Imaa, ajurhauingit mighivaktut.”

Una ilihautigijaujuq ihuinaarahuginngittuq inungnik, kihimi uqauhianik Taiaiake Alfred University of Victoria-mingaaqtuq, British Columbia-mi taamnaluk Mohawk maligaliuqnikkut Naunairhijut atauttikkuuqtut, taimaa *nunaqaqqaarhimajut inuit uitaliqtughat maliklugu Ilitquhiit, hugihimaittumik taapkua pitquhirijaujut hakugingniilu taapkua inuuhiptingnik Aallanguqtittijuq, nunaqaqqaarhimangittuttauq ilitturipkaqtitaujuqhat ataniunahuaraangata Nunaqaqqaarhimajunut ihuinaarutaujuq*” (Alfred, 1999; p.144).

Tamaqmiiqlutik inuit kihimi tarraq tammaqtitaulaaqtuq. Alfred uqattiarhuni Ilitquhiinnguuq nunaqaqqaarhimajut inuit aallatqiijuhiinik nauttiqtuijuittut uataaniqmiutut

Ilitqhiriyaanik. *“Nunaqaqqaarhimajut ilitquhiit, naunaiqpiarhutik, inugiaktunik ilaujuqaqtuq Iihimattiaqtunik... ihumaaluutaujuq, imaatuunngittuq aupajaaqtuqlu qakuqtaqlu akirautinngittut, kihimi pittiaqniqlu ihuinaaqniqlu”* Unali “ilihaijjutaujuq pijaunahuqquuqtunut niriuginiqmullu” Inuillu Qaplunaallu atauttikkut unataqtaghaat. Una uqautaujuq aghuuqnaqtuq, ilihaqtulirijikkunnginnaunngittuq, kihimi nunaqattiaqnikkut upalungaijainiqmullu (talvanitut Iqaluit, Kangi&iniq, ahinilu nunagijaujuni Qaplunaaqqukittumi).

Kihimi, qujagijaghavullu arligittiaqlugillu Inuit Qaplunaallu ilihaitit – havaqatigiighutik “pauqatigiighutiklu” – aghuuqpaghutik aallannguqtiriplutik ilihaijjutaugaluaqnik uqauhituaqarhutik talvunga uqauhiqaqtunik atauhiunngittunik ilihaijjutauliqtut uplumi. Inuit ilihaijit naluhuirhugit havaarighaarhugit uqauhikkut ilihainikkullu taututtiarhimaliqtut nutaannguqpalliahimajumit (uqauhinik ilihaqvingmunngaqtitailaaq – aghuuqnaqtuq aulapkainiqmut) tautughimaplutiktauq ajuqtaanik (ikajuqtuinngittuq ilihaitunik uqqaringnikkut atauhiunngittumik uqauhikkut inminiklu pittiarutit).

Inuit ilihaijit uplumi havaghaarhimajut ataani Nunattiam Kavamaanit “uqauhinik Kingunnganungarhiplutik” (Judy Tutcho-p uqauhia) qaffinik ukiunik [takulugu S&I pp 28-9]. Nunavut Kavamaata uqauhinik aghuuqniarahugijut, amihuujutut angajuqqaat, angajughiillu Iihaitut, iniqnirillu, katimaqataujuktullu Inuit katimaviingni taapkualu NSDC-kut Nunavunmiullu tamaat uqarhimajut naunaijaijinut.

8. Malruk ajurhautauvaktut “nukiittumik” aturaangamik ilihainikkut

Tukihivaallirahuaqtigu huuq ajurhaqpautai “nukiittut atuqtaujut”, taimaa Naunaijainiaqqugut qanuq nutaanguqtirilaagtugut hivumuuqtitpalliajjutighanik uqqaringniqmut Atauhiunngittumik uqauhinik taapkualu, atauttikkut, arligiplugit inuit uqauhikkut ilitquhiit [uqauhiit ilitquhiitigut, takulugu S&I pp 12-15]. Amihuujutut, aturuminaqtunik pigiaptingni, aghuuqnaqtuq ihuinaarutighat ihumagijaghavut.

Uqauhiagut Skuttnabb-Kangas, ilihaijjuataujukkut atuqtaujunik nunaqjuami, [Skuttnabb-Kangas 2000, unipkaarhimajut talvani S&I pp. 88-96] malruujut ihuinaarutaujut aninariutaujumi Nutaanguqtiqnikkut atuqtaujuq.

Hivulliqpaaq, **nukiittuq atuqtaujuq hivumuuqpalliajjutaunngittuq uqauhiqaqnikkut Atauhiunngittumik**. Uqautigiplugu, uktuutighaittuq naunairhijaami Qaplunaatut-Inuktitut Uqauhiqaqnikkut atauhiunngittumik, naunaipkutiqaqtangittutalu atuttiaqningagut uqauhiit, Naammagijaujunik Nunavunmi atuqtaujumi. Una atauhiq atuqtaujuqhaq tunngaviqattiaqtughaq, Taimaa atuqtaujuq naammagijauniaqquq, [1985-mi Kivalliqmi Tautukpauhiit naammaginiqmut, Takulugu S&I, p. 17]

Uktuutighaitpat Inuktitut-Qaplunaatut uqauhiqaqniq atauhiunngittumik (imaaluuniit Ilihaqviklu ukiungilu naammagijaanik naunaipkutiqaqlutik uqaqnikkut, ihumagiplugit Havaarihijajait naunaipkutagullu), ihumagijaujunik unipkaarhimajuniklu avalliqtauvaktugut Ihuaqutautilgit (hivuqqaninngaaqtunik) “ilihaqvingni aviktaujunik”.

“Qutagaangamik Inuit ilihaqtut” uqautauhijaujuq ihuinaarutaujuq talvani TORs-ni talvalu “ajurhautit ilihavigijaghaanut” uqautauhijaujuq ilihaitkunniit talvunga naunaijaijunut, talvanilu Kivalliq-mi Tautukpauhiit 1985: ilihaittuq ajuiliqtuugaluit ilihavigmingni

talvuuna nutaanguqtirijunik ukiut aturhulik talvanngat kinguvaqpalliajut ilihaqtamingnik angajughiit ilihavianit ilihalirhulik hitamanik tallimanikluuniit ukiut kinguvarhulik.

Una ihuinaarutaunahugijaujuq imaalu pipluni **L2-mik Qaplunaatut ilihainariraangamik (qilamivallaaq) ihuinaarutauvakpuq ilihaqtuni.**

Una ihuinaarutaunahugijaujuq ilumuurunarhijut (nalvaaqtaujuqanngittuq ilihaijjutini Hapkunani ihuinaaqtuqarahugijumik), kihimi uuktuutituangujut hivuraqmiutaugamik L2-mut Atuqtaujuqhaunngittut ilihaqtunut uqauhiqaqtumi atauhiunngittumik aturhulik (inngattaq Nukiitkumi), qanuq uqattiarhaanik ilihaijit angajuqqaallu naunaqtuq ilihaqtut “ilihattianngittunnguq ilihaqtamingnik”. Ilihaqluaqvigijaattaq Igloolingmi 15-ngujut ukiut qaangirhulik (Mackey 1985: S&I p.66) ilihaqtunnguq qulvahiktunik ilittihuiqpaktut (ilahimaaqtunik) uqauhinik atauhiunngittumik, taamnal uqqaqlungnik atuqtaunahuqquuqnaqtuq.

Aippaattaq ihuiqtaujuq nukiittumik aturaangamik tahapkuatut aninariutit Nutaanguqpalliajjutit **taimaa nukiittuq arliginngittuq uqauhikkut inuit ilitquhiinnik Ilihaqtut nunagijaujullu.** Hunaujut uqauhikkut inuit ilitquhiit? Una nalujauvangniaq, Nutaangugami ilahimajuq nunaquami “inuit ilitquhiinut” uqauhitigut. [S&I pp.12-16]

Amihut ilihimajunarhijut, ukiut taapkua (1994-2004) uqaqtauhimaliqquq “**ukiungujut Nunaqqaarhimajunik Inungnik**” talvanngat UNESCO – taapkua Atauhiujut Nunaujut Ilihaqtulirijut, Ajuqnaqtuniklu Ilihaqtut Ilitquhinullu Katimajit. Pinnguaqtitaijut UNESCO-kut Ukiut taapkua atuqtillugit katimaqjuaqtitaijut uqauhikkut ilitquhitigut 1996-mi, Barcelona-mi, Catalunya, Spain-mi.

Talvuuna katimatillugit, 66-ngujut katimaqatigiingujut qujaginnaq nunaquamit,

Titirarhutik naunaipkutaumik atilingmik “**Nunaquami Aulapkaijjutit Uqauhiqaqnikkut Ilitquhinik**” (takujaulaaqtut qaritaujakkut <http://www.indigo.ie/egt/udhr/udlr.html>

Unipkaarjauplunilu talvani S&I titiqqani. Titiraqtuqtaut taamna Carl-Christian Olsen, Greenland-miutaq, qaujimajaujuq Nunavunmiutanik, titirarhimajuq mighaagut taapkua **Inuit Circumpolar Conference.**

Una aulapkaijjutaujuq titirarhimajuq amihuunngittut uqauhiit taapkualu Nunaqaqqaarhimajut uqauhiit ilitquhiillu amiqnarhijut. Taimaalu amiqnarhijut Aajjikkuihqturhugit amihut anngutit, nauttiat manighiurutillu. Ikpigijauliqtullu katimajuktutut Ihumagijauliqtut nunagijaptingnik (arhaaqtaulutiklu atuqtaulutiklu), taimaa ihumaqarhutik Tunngaviniklu ikpigijauliqtut “nunaquami”. Amiqnarhivaalliqtuq hikuinnaujuq, hilalu Ukiuqtaqtumi aallanngupalliajuq, taapkualu amiqnaqtut uumajuni imaqmiutanik Aajjikkutariliqta taapkua amiqnaqtut nunaqaqqaarhimajunut uqauhiinik ilitquhiiniklu.

Titirarhimajuq, aulapkaijjutini, “utiqtitailuta aajjikkiijuhiqnik” taimaa inuit Uqauhiqaqtut aallanik inuuqatigiittiarumaaqtut, arhaaqtitaihimaittumik – havaqatigiittiaqlutik Pittiaqlutiklu inuuttiarumaaqtut nunagijaptingni.

Taamna Barcelona-mi Aulapkaijjutaujuq 1996-mit tughituaqtuq qaffinik ilitquhinik.

Ilangi hamma, atuqtaulaaqtut talvunga Nunavunmi pijjutaanik:

1. Inuit atauttimit uqauhitik ilitquhiillu ilihaqtaujughat
2. Atauttikkuuqniq aghuuqtaungittughaq. Atuqtaulaanginnaqtuq ihumaliurutaugumi.
3. Uqauhiit tamangnik naunaipkutiqaqtut atauhiqmik inuuhiiilu tautukpauhiillu aallauplutik taimaa quviagijaujughat atuqtaujut tajja tutqighainiqmut atuqpauhinut.
4. Ilitquhiit uqauhiqaqtut nunagijaujut aajjikkiinnugujut.

5. Uqauhilgit nunagijaujut piinnariaqaqtut hunavalungnik (ilihaqnikkut atuqtaujughat, ilihaijjughat, makpiraanik, maningnik, ilihainiqmut ilihautighat, ikluqpangnik, ingilrutit, ilitqahirijaujullu hanajauhimmataqtullu alrujiqinikkut, munarittiaqlutiklu ilihainikkut titiraqtit) uqauhiit tammaqtailijajumaaqtut.
6. Ilihaqtulirijit ikajuqtughauligtut inuuhuktunik iniqniriniklu ihumagijamingnik tuhaumapkailutik uqahirijaanik talvani nunagijaata uqauhiatigut.
7. Uqauhiqaqtut nunagijaujut ilitqahirijamingnik ihumaliunginnarialgit qanuq uqauhiit atuqtaujughat, uqauhiuluni ilihainiqmut ilihaqtauluniluuniit tamatkiumajumi ilihaqnikkut nunamingni: ilihaliqtinnagit, ilihaliharhutik, ilihatqilirhutik, alrujaqtuqtuniklu havaarijajumajullu, ilihappaaliviklu iniqnirillu ilihaqviit.
8. Uqauhilgit nunagijaujut ilitqahirijamingnik atuinrialgit ilihaqnikkut ikajuqtuijjughat inuuaqatimangnik uqqaringniqmut uqahirijamingnik – titirarhimajunik niplirhimajuniklu – atuqtaujughat ilitqahinik, taja atuqtaujunik ilitqahitullu, qaujimmattiarhugillu ilitqahirijaannik (utuqqanik, nunaujanik, unipkaarhimajuniklu titirarhimajuniklu titiraujarhimajut, uqauhiillu ilitqahitut nunamiijjughat, qaujimmattiaqniqlu inuuhiqattiaqniqlu.)
9. Inuit tamait ilitqahiqariaqaqtut ajuirhainiqmut uqahinik anginirhamiklu ilumuqtuniklu qaujimmajariaqaqtut ilitqahirijajunik naunairumajamingnik.
10. Taapkua uqauhiit ilitqahiillu uqauhiqaqtuni nunagijajuni ilihaqtaujughat naunaijaqtaulutiklu ilihappaalliutikkut.

Hamna iniqtirhugu, hamuuna titiqqatigut nukiittuq atuqtaujuq atauhiunngittumik

Uqauhikkut ilihaqniq Nunavut tunijauhijajughat Nunattiamit, ihuinaarutaujuq ajuirhainiqmut

Uqauhikkut ilitturinikkullu. Imaalu, pittailijughat uqauhiqaqtunik ilitqahiqanikkut

Inuuhiqattiaqnikkullu, ilagijaannik uqauhikkut ilitqahiit.

Una titiraq pitquihimaliqtuq Nunavunmiutat hivuliqtiit havauhighaqmik inirhimaliqtughat

Nunavunmi nunagijajughat, angajuqqaallu, katimaviillu, ilihaqtaullu, iniqnirillu nuatqatigiiklu

Naunairhimaliqtughat ihumagijajunik uqauhiitigut tammaqtailiniqmullu, uqauhiillu

Ingutaaqningagut, taapkualu ikpigihuutailu aghuuqningit ilihaqviit, aimaviillu nunagijajughat –

Havaqatigiighatik – “utiqtitainiqmut uqauhiit ingutaaqningit”. [uqautaujughat “utiqtitainiqmik

Uqauhiit ingutaaqningit”, takulugu S&I, pp. 55, 56, 68, 70, 81-87]

Utiqtitainiq uqauhiit ingutaaqninganit havakluaqnaqtut talvanngat “uqauhiit avaliiittumik”
Taapkualu “ilihaqviit avaliiittumik pilainmata”, kihimi ilihaqviit aghuuqtaujut ilihaqviillu
Uqauhikkut maligaita mihigijauvaktut inuuhuktut inuuhiinni [David Corson ihumagijainik
“ilihaqvingmi uqauhikkut maligait”, takulugu S&I pp. 73-4]

Titiraq hamna atuqtaulluaquijuq Ilihaqtulirijinik ihumagijaghaanik taapkuninnga
Hakugiktumik atuqtaujuhanik uqauhiqaqnikkut atauhiunngittumik ilihainiq
(uqqaringnikkut titiraujaqnikkullu atuqtaujuhanik, ihuinaarutaunngittuniklu ilihaqtut
ilitquhiinik uqauhikkut). Aullaqvinga hakugiktup atuqtaujuhanik qanuq pittiaqtauvangmangaat
ilihaqtup L1-nik uqauhirijait ilihaqtamingnik. Hakugiktuq atuqtaujuhanik kiujujtaulaaqtuq
ihumaaluutaunngittumik tamangnik Nunavunmiutanik tammaqtailinikkut hivumuuqpallianingagullu
Inuit uqauhiinnik, pihukviqattaliurumik mighaagut Inuit uqauhiit, naammagijaanik
Nunavuliuqniqmut, ahiqqutaghaunngittuq. Uqautigiplugu “huuq” aghuuqtunik maliqqattiaqniq
Uqauhiqaqnikkut atauhiunngittumik angijumik havauhiqaqtunik uqautigijaujuhanik hivunighaani
Nunavut, talvuuna tunijauhimajut hivunighailu Inuktitut atuqpauhiitalu arligijaujuhanik,
Tammaqtailijaulutiklu hivumuuqpallialutiklu. Una uqauhiujuq Nunavut Kavamaanit
Inugijaitalu – atauttikkuurhutik malittiaqtaugumi kavamanit talvunnga Qingaungmi
Atuqtaujuhanik tautuktamingnik hakugiktumik atauhiunngittumik uqauhiqaqnikkut 2020-
Nguqtinnagu – akimajjtaulaaq tamangnut Nunavunmi.

9. Uqauhikkut maligait takughautittijut ihuatqijanik ilitturipkainiqmik

Atuqtaghamingnik uqauhikkut ilihainiqmut uqauhiinnanik ihumaliurutaunngittuq. Ihumaliurutaukaffuunngittuq uquahiit mighaagut. Ilaqarami uqarhimajunik uqarhimaittuniklu **Pijumajainnik** inuuhiptingni. (Una utiqpangmijuq ihuinaarutaujumul #3-mik, uqautaujumi “ihuatqijanik ilitturipkainiqmut” mighaagut Inuktitullu Qaplunaatullu, titirarhimajut qulaani.)

Ihumagijaatut Arlene Stairs Queen’s University-mingaaqtuq, havaarighaaramiuk Titirarhimaplunilu ilihainiq mighaagut, talvanilluaq Nunavingmi, ihumaliurutilik “uqauhinik”, Ihumanikkullu (“tukihujjutit”), taimaalu malittiaqniq nunagijaujup qaujimajjutainik qanuqlu pijaulaaqtut (“itinnga”). [Stairs’ ihumagijaita uqautaujut talvani S&I pp.60-61.]

Ihumagijaatuttauq Mark Fettes OISE-mingaaqtuq, ihumaliuqniq uqauhikkut maliganik Maliumattiaqtughat hananiqmut “ilihainikkut nunagijaujumi” (nunaqatigiingnikkut = inuuqatigiit) [takulugu S&I pp. 97-100]

Ihumagijaatullu Silatunirmut (anginirhaq 1992 Nunavik naunaipkutit), atuquihimajut Hakugiktumik uqauhitigut atauhiunngittumik atuqtaujughanik, uqauhikkut maligait Avatqukpagait uquahiit qaujimattiaqniqmut. [takulugu S&I pp. 8-11]

Ihumagijaatuttauq Taiaiake Alfred, uqauhit maligait (tammaqtailiplugit hivumuuqtittiplugulu nunaqaqqaarhimajut uqauhiinnik) ihumagijariaqaqtut inuuhiqnik, ilitquhinik, manighiuqniqmullu nunaqatigiingniqlu ihuaqtaujuqlu ilumuuqtumik nunaqaqqaarhimajut ihumarharhutik, ihumaliurhimajut inungnik qujaginnanik arligiplugit ilitquhiit ikpijaujut. [T. Alfred, 1999]

Inuit apirhuqtaqqut uqarhimajut hapkuninnga itijut pijumajaujut Inuit uquahiit Aghuuquplugit. Naunaitpuq hakugiktuq tautukpauhiit uqauhikkut huuqmi

“uqauhiinnakkuunngittuq”, kihimi puiguqtughaunngittugut “uqauhitiguuqtuq
uqauhiunnginnaunngittuqlu”.

10. Early steps toward a stronger “Nunavut” bilingual education

Kingumut ihumapluta, taututtiaqniaqtugut naunaipkutilraangujunik “Nunavunmi Atuqtaujuq ilihagnikkut uqauhinik atauhiunnngittumik inminik nutqaqtitainngittuq aninariutinut. 1982-mi titirarhimajuq Ajuirhaniq Ilitquhinik Aallanguqpalliajullu titiqqat (ighivautaliupluni

Tagak Curley) pitqujaujut (Pitqujauhijauq 19) taapkua

Manighat qahaiqtaujuqhat...tutqighaijaami Nunaqaqqaarhimajut-uqauhiit Ilihaijjutighanik ilihagtaghat tamatkiumaplugit.

Aghuurhotalu pitquijugut manighat qahaiqtughat tutqighainiqmut Nunaqaqqaarhimajut-uqauhiit ilihaijjutighanik amigaiqlugit atuqvighaat Grade 10-mut tikillugu.

Una pitqujauhijauq aallagijaujuq atuqtauningagut Nunattiami nunagijaujuni. Taapkua Curley-p katimaqatigijai uqarhimajut nunagijaujut “katimajiniktughat uqauhit mighaagut”, Ihumaliurumaaqtut naammagijamingnik nunamingni. Imaalu, aullaqtitailiqtughat nanikiaq, Pitquihimajullu “Ilihalihaaqtunit talvunga Grade 3-mut qilanaaqtaulutik” maniktaqnakkut. Kihimi, una iniqpiarutaunnngittuq. [takulugu S&I, p. 1]

Talvani Hanaplugu Nunavut (1983) [takulugu S&I, p. 2] taapkua Nunavut Constitutional Forum pitquihimajut

“Inuktitut uqauhiuluni ilihainikkut Nunavunmi ilihagvingni tamatkiumaplugit pinarirahuaqlugit” (p. 18).

Una maliktauhimajuq taapkuninnga Mackay Report (1984) [S&I p. 2-3] naatittihimajut Aulapkainiqmut akighainik Inuktitut uqauhirijumaplugit ilihagnikkut talvannat Ilihalihaaqtunit Talvunga Grade 12-mut taimaa Nunavut ilihagtulirijiqaqniat “*amihuutqijait ilihagut Uqqarighijumaaqtut titiraujajughilutiklu tamangni uqauhiqni Inuktitullu Qaplunaatullu*” (taimaa Baffin Katimajit uqarhimajuugaluit.)

Tamangni Baffin-milu (Qikiqtaninnguqtuq) talvanilu Keewatin-mi (Kivallinnguqtuq) Aviktauhimajuni, aturuminaqtunik ihumaliurhimajut ilangittauq ahiaguurhimajut uuktuqtaujumajut, tutqighainahaurhuta hakugiktumik ilihaijjetighanik uqauhitigut atauhiunngittumik. Tahapkuatut, Piniaqtavut (1989) hivumuuqtittijut Inuktitutmik Grade –mut, Ahiagullu uqqaringnikkut, taimaa pijauvut ilitquhiqaqnikkut quviahuutit munarittiaqniqlu Ilikkuuqniqlu.

1985-mi taapkua Kivalliqmi Tautuktaujut Ilihainikkut Uqauhinik Atauhiunngittunik Katherine Zozula-p titirahimajaanik, uqaujjaupluni Kangi&iniqmiutamit iniqniq Simon Ford, Aullaqtitaihimajuq upalungaijaittiarhimajumik, maliktaugumi 15-nik ukiut qaangiqtinnagit, Aallanguqtitainiarunarhilraarhuni uqauhikkut.

10.1 Kivalliq 1985 Tautukpauhiit: Aninahaqtut nutaannguqtit [S&I pp 3-8]

Taapkua Zozula/Ford Kivalliq Tautukpauhiit (1985) iliqahiutihimajut hapkua:

1. Atuqtaughaaqtughamik ihariattijut.
2. Ilumuuqtunik naunaipkutighanik uqauhikkut atuqtaujunik tajja inuillu ihumagijait nunagijaujuni ihariagijaujullu.
3. Tamangnik iliaqtulirijit ikajuqtuijughat uqauhiit atauhiunngittumik iliaqnikkut: DEA-kut, ataniujuqlu iliaqvingmi, ilihajit, iliaqtillu ikajuqtiit, taapkualu havakviujut. (Hapkua ilainnarialgit: Iqalungnilu Arvianilu havakviujut Ilihaqtulirijitkunnik – Nunavut).
4. **Nunagijajuni** katimaqatigiiklutik havaqatigiittiaqlutiklu inittiaqniqmut.
5. **Ilihajjutighaqaqtughat**, naunaittiaqlugit hunaujut taapkualu qanuqtut tamangni iliaqtamingni.
6. Ilihajjutighaqaqtughat **makpiraanic** ikajuutighainnik nutaqqat iliaqtut atuqtaujup pijjutaagut.
7. Uuktuutit, naunajautillu titirarhimajuniklu naunaipkutit ihariagijaujut, taapkua ilihajjutit **naammagijaujumaqtut** nunagijaujunit inminullu.
8. Naunaipkutiqalirumik havaaghamut, hannaihimajullu ikajuqtaujullu **havaktiit**, qaujimmattiaqtut ihumaqattiarhutiklu nunalingni-aullaqtitauhimajut uqauhitigut atauhiunngittumik iliaqnikkut ihariagijaujut.

11. Tallimaujut ihariagijaujut “ilumuuqtumik ilihaijjutighat”

Iltturijauttiaqtughat taapkua tallimaujut (#4-8) ihariagijaujut uqauhinik Atauhiunngittumik ilihagnikkut, taapkuninngaluuniit “nukiittuq atuqtaujuq”. **Ihuinaarutaujuq Atuqtaujuumi tajja “nukiittuinnaunngittuq” ilihainiqmut uqauhinik atauhiunngittumik, Kihimi hanajauhijaujuq nukiittumi tunngavingmi.**

Ihumagijaitut Zozula-lu Ford-lu,

“tallimanit kihinnguigumik atauhiqmik, ilumuuqtumik uqauhinik atauhiunngittumik ilihaijjutighat pijaulaitut”

Tautughugit saivaujut nunagijaujut taamnalul ilihagnikkut atuqtaujuq, atauhiqluuniit Amihulluuniit tallimaujunit tunngavingnit huittut.

Hapkuatut, hapkua naunaijaqtautillugit, naniluuniit takuhimajugut:

- ◆ Ilangi DEA-kut tarraqmiittuqanngittut nunagijamingnik (taapkuatut kivgaqtuqtaunngittut Inuit angajuqqaat Iqalungni DEA-kunnit)
- ◆ Atapkaijjutiqanngittut ilihagviillu angajuqqaallu nunagijaujullu,
- ◆ Ihariagijaujut Inuit uqauhiitigut ilihaijjutit, uqauhinik aallanik,
- ◆ Atauttikkuuqtunik ilihaijjutiqattianngittut tamangnik Qaplunaatut (L2-tut) Inuit uqauhiitigullu (Inuktitut uqauhirijaujuq ilihagnikkut, Inuktitut uqauhiqaqniq aippaanik, Inuinnaqtuttauq tamatkirhugit),
- ◆ Uuktuqniqmut naunaijautighaqanngittut Nunavunmi naammagijaujunik
- ◆ Taamnalul ajuqnatqijaujuq – ilihagtighaqqukittuq Inungnik imaalu ajuqnarhunilu Havaktighailuqniq nutaanik Inungnik havaktighanik, inngattaujut qulvahiktuni Ilihaqvingni.

Aturuminaqtut quviahuutauplutiklu hanajauhimmagtut, pijaujughat:

- ◆ Tutqighainiq Inuktitut L1-mik uqauhikkut hanaujaqniq ilihaijjutit K-6, 7-12
- ◆ Nutaangujut ESL atuqtaujumajut
- ◆ Nunagijaptingni-tamait katimaqattaqlutik Inuit ilihaijinik uqauhiqaqlutik ajurhautait
Qiniqlutalu ihuarhaijjutighanik
- ◆ Katimaqattaqlutik ihuarhaqlugit IQ-kut ilihaijjutinut
- ◆ Inuuqatigiit atajut talvunga Inuktitut uqauhitigut hanaujaqniq
- ◆ CLEY-kut ikajurhimajaanik makpiraaliuqniq naunaittiarutinik
- ◆ Nutaanik angajughiit ilihaijjutighanik, naammagijaujunik Nunavunmiunit
Tamangnik atuqtaujumajut naunaipkutaujut Havakviujuq hannaijaijut ihuarhaqnikkut
Ilihainiqmik. Tughirautigijavut uqauhikkut maligaliuqnikkut tunngaviqaqlutik
Taapkua atuqtaujughat atattiarumagtut atuqtaughaarumajunik uqauhiit mighaagut.

12. Tapitauhimajut irinahuutaujughat Ilihaqtulirijikkut-Nunavut

Nutqautigiplugit taapkua Ilihaqtulirijit – Nunavut malittiaqtughauliqtuq malrunnut Atajut ikpiguhughutik atauttikku-aghuurhutik pijaghait: (A) hakugighaipluni atuqtamingnik Uqauhinik atauhiunngittunik (B) hakugighaiplutiklu atuqtamingnik ilihainikkut tallimaujuni Tunngaviujuni.

Qaujimajauqplugu aippanik pijaghainnik (ihuarharhugu tunngavia hakugigharhimaittumik uqauhit atauhiunngittut atuqtaujuq) ihuarhautaunahuat aulapkainiqmut aninariutinik nutaangurutit atuqtaujuq. Una kihimi atuqtauqpat avvainnaanik ikajuqtuilaittuq uqqaringniqmut arlingniqmulluuniit uqauhitigut inuit ilitquhiinnik. Qaujimapkainiqlu talvungainnaq hakugighainiqmut uqauhitigut atauhiunngittumik ilihaijjutinik hakugigharhimaittugu tunngavigijaa tamaungainnaqniaq (hakugitqijamiklu tunngavighamik ihariagijaujuq aulapkaijjutighanik “hakugiktumik” uqauhiqaqnikkut atauhiunngittumik) utiqittijjutaujullu uplunut “uqakkaffuktunik hananngittutik” tahapkuninnga Nunattianguitillugu, uqauhiitiguttauq avikturhimajuni naunaijaijuq, “Inuit ilihaijit qutaktitauvaktut.”

Hanahimmaarhuta hakugiktumik atuqtaujuqhamik ilihainikkut uqauhitigut Atauhiunngittumik, Inuktitut uqauhiriplugu ilihainikkut pijumajamingnik ilihaviit, Taapkua tallimaujut tunngavighat hanaqijaujughat. Aghunaakkut uuminngat, tamaita Ataplutik hakugiktughajut.

13. Atuqtaujuqhat ihumaliuqnikkut talvuuna “Hakugiktunik” Ilihainikkut Uqauhikkut Atauhiunngittumik

Hitamaujut tallimalluuniit hakugiktut ihumaliurutighat. Hapkua uqautigijaughaaqtut

Pivighaniklu Ihumagijaujunilu titiqqani [takulugu pp 91-94] Naunaipkutigijaujuni, imaa ittut:

NAUNAIPKUTIGIJAUJUQ 4

HAKUGIKTUT ILIHAIJJUTIT UQAUHIQAQNIKKUT TITIRAUJAQNIKKULLU ATAUHIUNNGITTUNIK ATUQTAUNAHUQQUUQTULLU NUNAVUNMI

Ilihaijjutighat	Nutaraujut	Uqauhiit Ilihainiqmut	Inuuhiptingni pijumajaujut	Ilitquhikkut, qaujijajjutit uqauhikkullu pijumajaujut
<p>I. Pulatiqniq (Imaatut: French-mik Pulatpiaqniq tahapkununnga Qaplunaatut uqajuktunut Kaanatami) <u>Atuqtaunahuqquuqtut Nunavunmi:</u> Inuinnaqtun ilihainiq Qurluqtumi nutaqqanik? Inuktitut ilihainiq Inuinnaunngittunik nutaqqanik?</p>	<p>amihuujut Uqauhiqaqtut uqauhirijaujunik</p>	<p>pinariutit uqauhiit ilihainiqmut L2-ngujuq; L1-atuqtauvaktuqtaug</p>	<p>ilahimmaaaniq inuuqatigiingniqlu</p>	<p>atauhiunngittumik uqquariktiaqniq titiraujaqniqlu, hakugiktut ilihimattiaqnikkut ajuirhautit uqauhinik tamangnik</p>
<p>II. Aulapkainiq/ Uqauhinik <u>Tutquumavik</u> Imaatut: Nutaangujut French-tut uqauhilgit ilihaviiit Iqalungni (French-tut Ikittuuplutik Nunavunmi), Navajo-lu ahiillu Nunaqaqqaarhimajut America-mi ilihaviiit U.S.-mi <u>Atuqtaunahuqquuqtut Nunavunmi:</u> aulapkainiqmut atuqtaujuqhaq tamangnik Inuit ilihaviiit Nunavunmi ilihaviiini.</p>	<p>nutaqqat mikittuninngaaqtut nunaqaqqaarhimajut uqauhiqarumilu</p>	<p>L1 ilihaijjutaujuq qakuguttauq L2 atuqtauliqpaktuq ilihaijjutaunngittumik kihimi “aippaanik uqauhirinahuarhugu”</p>	<p>aulapkainiq, inuuqatigiingniqlu, ilahimmaaaniqlu: Ihumagiplugit pittailiniqmik L1-mik hangutitainiq tammaqtailiniqlu</p>	<p>(Qulaanitut - kihimi ikittuninngaaqtunut nunaqaqqaarhimajunikluuniit</p>

<p>III. <u>Malruujut/ Tamangnik Uqauhiit</u> Imaatut: Amihuujut Spanish-tut-Qaplunaatut ilihaijjutit U.S.-mi</p> <p><u>Atuqtaunahuqquuqtut Nunavunmi:</u> avugiighutik-inuit iliharviinni Iqalungni?</p>	<p>Avugiiktut: Amihuujut Ikittuujullu Nutaqqat Atauttimi</p>	<p><u>Malrungnik Uqauhilgit</u> ilihqtauvaktut, L2-tut ilihqtaulraaqpaktut ilihaijjutigivagaillu,</p>	<p>aulapkainiq, ilahimmaaqniq ilitquhiqtuqtullu inuuqatigiittiaqniq ikajuqtigiighutik, uqauhiit ajjikkutariiqut</p>	<p>(qulaanitut, tamangnik katimagiiktunut)</p>
<p>IV. <u>Europe-miutat Uqauhigiaqtunik Ilihaijjutaujuq</u></p>	<p>Avugiiktut: Nutarugaluit uqauhiqatunik</p>	<p>Nutaqqat atauttikku L1-nik atulraaliqaktut ilihaijjutigi plugu ilalutik uqauhinik L2-nik Grade 1-mi iliharhutik Tamangnik kihimi Uqauhiit ilihaijjutauvaktut</p>	<p>(Qulaaniittut)</p>	<p>(Qulaaniittut)</p>

Imaatut: 10-ngujut (amihuujuni uqauhiriaktumi) iliharviit nunangni 6-iujut Europe-mi.

Atuqtaunahuqquuqtut Nunavunmi: avugiiktunik inuit iliharviingni Iqalungni?

Kihimi, aajjikkutauvjaktut taapkua Malrungnik Uqauhiqaqniq/Malruk-Apquiti

Atuqtaujughat taamnalu Europe-mi Iliharviinni atuqtaujuktuq, kihimi Europe-mi atuqtauvaktuq Malrungnikluuniit amihunikluuniit uqauhinik ilihaijjutiqalaaqtut atauttikku. Ihuarhaitillutik French-tut uqauhinik iliharviinghamik Iqalungni, taapkua Europe-mi Iliharviinni atuqtauvaktut Aullaqtitainiqmut pingahunik uqauhinik iliharviinghamik (Inuktitut-Qaplunaatut-French-tullu Ilihaijjutigilugit) atuqtaulairunarhijuq Iqalungni.

Pihimaliqtut, atuni naunaijarhutik havakpaktut Uqauhikkut Iliharviinqmut Nunavut Iliharviinni uktuutaujughaq nunagijaujup aturumajamingnik angijunik atuqtaujughanik. Taamna ilihqtaujuq tajja hitamaniq ihivriurahaq. Atuqtaunahuqquuqtut Nunavunmi Ihivriunqialiqqaqtut.

14. Atuqtaunahuqquuqtut Nunavunmi #1: Inuinnaqtun pulatpiaqlutik ahiqanngittumik aturhutik Qitirmiuni

Qitirmiullu Iqaluitlu kihinnguqtauhimajut March 1998-mi talvanngat Uqautaujughaq Titiiqqani Ilihaqnikkut taapkualu Ilitturimapkaijit “ahiqanngittut aturhimajunik” Nunavunmi uqauhikkut maligaghanik ilihaqnikku. Qitirmiut ihumagiylugu, tallimaajut Apiqqutighat, uuma ilihaqtavut naunairahurrinniaqqai. [S&I p. 27]

Q1 Humik pijumavat inuit Qitirmiuni uqauhikkut maligaliuqata? Amihuuplutik malittiarahurrinniaqqat tammaqtailiplugu Inuinnaqtut uqauhiit, piinnariaqaliqqat atuqpauhia taja tammaqpalliajuq nutqaqtitaunnngitkumi nunaani aviktauhimajumi?

Pinahuarhugit, Inuinnaqtut uqauhiit atuqtai taja Qurluqtumi Atuqtaujuhia 7-miittunarhijuq (iqalughiuqtup naahautaagut: iniqnirinit inulramminut tuhaumapkainngittut

- [takulugu S&I p. 55-6]) – “aajjikkutaqanngittuq” uqauhiq ingutaaqnia atuqtuq. Kihimi, itinnganut qinirhuta, iliaqtaptingnit hakugiktumik ahiagut-ingilrautilik ihuarhainiqmik **utiqtittiplugu uqauhiit ingutaaqniit**, hivuliqtighailliuqtut aghuuqtuniklu irinahiutiqaqtut.

Angajughiit iliaqtut apirhuqtaujut angiumattiaqtut (100%) ajuiqpaallirumaplutik uqaqnikkut Inuinnaqtut. Inuktittutauq tukliujuq (52%), Qaplunaatuttauq kingulliujuq (30%).

Iliaqtut atuttiaqningagut ukpiqqutiit naahautaitigut naunaipkutaujut haffuminnga

NAUNAIPKUTIGHAUJUQ 5 QURLUQTUMI ILIHAQTUT UQAUHIKKUT
ATUTTIAQNINGAGUT UKPIQQUTIT [”Qanuq

aghuuqluaqnaqpakut/aghuuqluaqnaqqa/aghuuqluarutaunniaqqa Uqauhiit X?”] (1 =
aghuuqnaittuq; 3 = aghuuqluaqnaittuq; 5 = aghuuqluaqnaqtuq) (+) naunaipkutigijaa majuqtiqtup;
(-) naunaipkutigijaa ikiliplutik
[N = 31]

	Kinguptingni	Uplumi	Hivunighaptingni
Inuinnaqtun	3.96	4.84 (+)	3.96 (-)
Inuktitut	2.86	4.04 (+)	3.43 (-)
Qaplunaatut	3.18	4.04 (+)	4.00 (-)
French-tut	1.80	1.43 (-)	2.41 (+)

Quklungnarhuni, Qurluqtumi ilihaqtut angajughiit aghut ukpirijaaqtut atuqtaujumi

Uplumi atuttiaqtauningagut Inuinnaqtut uqauhiq, mighipkarhuni hivunighaptingni. Inuktitullu

Aajjikkuihturhugu aghuuqtauvaktuq uplumi Qaplunaatut. Pingahuujut uqauhiit mighivaktut

Aghuuqningagut hivunighaptingni, taapkua kihimi French-tut, aghuurhuni majuqtiqtuq.

Havaaqaqniqmik, Qaplunaatut uqauhiit hakugitqijait (4.56 uqqariktut, 4.58 titiraujajuktut;

Inuinnaqtut: 3,5 3.15-lu malighugu)

Qitirmiuni ilihaqtut ukpiruhuktut Inuinnaqtut uqauhiit atuqtauvangniaqtut

Hivunighaptingni, tahapkuningalluaq atuqtauvangniat:

- ◆ ajuirhimmaarhugit Inuit ilitquhiit nunamiittaaqlu (95% angirhimajut)
- ◆ ilihaijjutaujuq uqauhiq ilihaqvingni (88%)
- ◆ uqauhiujuq aimavingni (87%)
- ◆ nunalingnilu nunagijaptingnilu katimaplutik (87%)
- ◆ havakvingni (78%)
- ◆ atuqpauhiat maligaliuqtillu kavamalla hivuliqtiinnik (77%)

Aghuuqpallaanngittut Inuinnaqtut Qunngiarutikkuurumik (62%), taiguaqniq (52%),

Tuhaumapkainikkullu ukiuqtaqtumi (50%), atuqtuujat, qunngiaqtitainiq hanaujaqniqlu

(43%), ilihaqtut ajuqnaqtunik alrujaqtuqtuniklu (38%), qaritaujakkut (36%).

Hapkua naunaipkutaajut tunmiraghaittuq akunnigani **“taapkua ittut”** (uqauhiit Ingutaaqningat huitpatattauq Inuit uqauhiit ilihaqvingni) **“taapkualu ittughat”** ihumainni Ilihaqtut. Pitquiniaqqugut, ajurhautivut uplumi ihumagihimaittumik, ilihaqtut ihumagilluaqtai Ihumagittiarhugit hivunighaptingnik. Kingulliqaamilu, hapkua naahautit ihumallaivaktut Ikajuqtauvangniaqtut Qurluqtumi angajughiit ilihaqvianik **upalungajainiqmik utiqtitainiqmut Uqauhit ingutaaqninganit ilitquhinik utiqtititijutut, ilauplutiktauq Inuit ilitquhiminiit Nunamiittaaqlu. Ikajuqtuqniaqqut maliganik ilaqahiutpata Inuinnaqtut ajurhautighanik IQ-nik, ikajuqtuivallialutik Nunavunmi inuuhiptingni, tamangni nunalingnilu Nunagijaujunilu aturhugit.** Ilauvangniarunarhijut aullaqtittiliqpata aimavingmingnilu havakvingnilu.

Qurluqtuqmiut angajuqqaat tamangnik uqauhinik aghuuqluaqnaqtunnguug Nutaqqamingnut, Qaplunaatut taiguaqtaqniq akimatqijaujuq Inuinnaqtun taiguaqtaqniqmit. **Naahautaita Qurluqtuqmiut angajuqqaat “aghuuqnaqpallaanngitturijaat” Inuit uqauhiit Imaaluuniit “aghuuqluaqnaqtuq” 91% (uqqaringnikkut) imaalu 96% (taiguaqnikkut).** Angajuqqaat uqauhiit upihimainnaqtut Inuit uqauhiinik ilihaijjugtuquplugit ilihaqvingni, Manighaqaalliqlutik, iliharhimajuniklu ilihaijinik, iniqniriniklu, ikajuqtigiighutik ilihaigumik, Ihumagittiarhugit atuttiaqningalu titirattiaqningalu. Tamangnik apirhuqtaujut nunagijaujup Uqauhiagut Apiqqutini angirhimainnaqtut pijauriaqaliqtut. Ilihaqtavut, taimaa, naunaipkutaulliqquq taapkua Aylward, Kuliktana, Meyok-lu ilihaqtait (1996) [S&I p. 42] nunalingni angirhimainnaqtut aturuminaqtunik uqauhiit mighaagut talvuuna Inuinnaqtut uqauhiit

ilihaqvingni.

Ilihimagujut ikajuqtaujut Qurluqtuqmiutanik Inuinnaqtut L2-mut pulatpiaqlutik Aullaqqaarutit ilihaijjutit, mamiaguhughutiklu taamna aturuminaqtuq maliktaunnginnami Iihalihaaqtunilu Grade 1-milu.

Q2 Uqauhiit malruujut – ihumaitalu malruuvat?

Apiqqutaujuq una mighaaguuqtuq Inuinnaqtun Natsilingmiutullu uqauhiinik – hivulliq Titirarhimajut Roman-mik titirauhiit (malruujut kihimi titirauhiit Roman-tut ittut, tamangnik Ikajuqtiqaqtut); aippaattauq titirauhilaatut titirarhimajut. Ilihaqtavuttauq Naujaanik Tautukpaktuq (Naujaani Natsilingmiutatut uqajuktuqarami), talvani Inuit uqauhiit Atuqtautqijaujut nunalingni, ilihaqtutut, angajuqqaallu iniqnirillu nunangni tamangni Uqarhimajut. Naujaaqmiutat ilihaijiqarumalluaqtut uqajuktunik uqauhirijamingnik.

Qurluqtuqmiutat angajuqqaat uqauhittiaqniq taivagaattauq, kihimi irinahugutigijait uqauhiq

Inuinnaqtut ilihaqvingnunngaquplugit

Q3 Qitirmiuni ahiqanngittumik maligaqariaqqat?

Hapkua ilihaijjutit pitquiniaqqut atuqtaujughamik maliganik tunngavighaq atuqtaghaat Nunavunmi nunagijaujuni (ingilraplutik “nukiittumik” “hakugiktumut” atauhiunngittumik Uqauhinik ilihainikkut). Una maligaq pirititaulaarhuni ikpigiplugillu nunalgit uqauhiitigut Atuqtamingnik tuhugijamingniklu. Titirarhimajutut March 1998-mi titiqqani pitquihimajunik *Qitirmiuni Inuktitut/Inuinnaqtumiklu ilihaquigumik ilihaqvingni, ahiittumik ilihaijjutiqagtughat.*

Angirhianiaqqugut, taamnalu ilihalihaaqtut ilihaqtaghait ihumagitquniaqqut **Inuinnaqtut**

Pulatpiaqlutik [takulugu S&I p.93] – **ilaarhimajuq** majuqtiqtut Aullaqqaaniqmut

Uktuutaujuq.

Amihuujuut atuqtaujughat pulatiqnikkut ihumaliurhimajut kihimi ilihavqianit qanuqtullu Ajuirhavangniaqqaat upluq tamaat uqauhit iliharhugit. Taamna Aullaqqaarutit ilihaijjutit Qurluqtumi Inuinnaqtuinnaujut/Qaplunaatuunngittut. Imaa nutqarhimaittumik ilihalihaaqtunik (upluraaluk-Inuinnaqtut ilihaqlutik) imaaluuniit “ilainnanik” (kihimi 50%-mik atuqtaujughaq Inuinnaqtut uqauhiit), nunalgit ihumagijainnik aturhutik taapkualu tallimaujut tunngavighat Itpata.

Ihumagijaujuqlu ihivriurutit apiqquataujut qanuq nutaqqat uqqariliqpakpata tamangnik Uqauhinik – Qaplunaatullu Inuinnaqtullu – atauhiqmik atuqpaktut (Roman) titirauhinik. Taamna “naammagittiaqtut” niplirhugillu titirauhiilu qanitqijaujut (=ajuqnaittuq ilihariami?) Inuinnaqtut talvanngat Qaplunaatut (titirauhiil aallangaplutik), ajuirhaqqaarhutik taiguaqnikkut Titiraqnikkullu L2-tut Inuinnaqtut, maliktaugumi Qaplunaatut ajuirhaqviginiaqavut. Taimaattaup, ilihaqtaat tajja ikajuqtuijuq pitqujauhijainnik Aylward, Kuliktana-lu Meyok-lu, Pitquihimajut “uqauhinik atauhiunngittumik ‘pulallutik’ ilihaijjutinik”. Inuinnaqtut uqauhiinut Pulatkumik uqauhiriniaqtaat K-2-tut; taimaattaup aulapkaijjutauniaq Inuinnaqtut atuqtaujuq ilihaqtuq inuuhiani ilihaqtillogu.

Aullaqtitainiq nunagijaujuni uqauhiit utiqtitainiqmut pilaaqtut (pijughallu) Aulapkaijjutinik ikajuutighainik pulatiqnikkut ilihaijjutinik. Inuinnaqtut ilihaijjuqtaqtughat L2-mik uqauhikkut ilihaqtaghanik (IL2) ilihaijjuqtaghanik makpiraaliuqlutik ikajuqtigilugit Iniqnirit-ilihaijillu, ilihaijiniklu Inuinnaqtut hanaplutik ikajuqtauplutiklu ilihaijjutit mighaagut K-12-mut. (Una aajikkutariniaqqa L1 Inuktitut K-12 ilihaijjuqtaghanik, kihimi Inuinnaqtuuqluni L2-nik).

Taapkualu, **nunaminngaaqtut iniqnirit-aulapkaijjunik nunamiillutik** ilaupkarhugit

Ilihaqtillu ilihaqtullu uqauhiqainnarhutik Inuinnaqtut atuqtauhimattiaqtut. Hapkua Naitkaluarhutik nakurutauvaktut atuqtaugaangamik (1-3 Santinikluuniit piqattarhutik). Taimaalu, **ataniujuq-ilihaqtuqlu ilihaijjuighat** ihumagijaulaaqtut, talvuuna Inuinnaqtut Uqauhilgit iniqnirit havaqatigilugit inuuhuktut ajuirhajut qaffinik tatqirhiutinik ukiunikluuniit Havaqatigiighutik upluq tamaat uqaqatigiighutiklu Inuinnaqtut. (Ihumaliurhimajaanit McCarty-lu Watahomigie-lu May-mi, 1999, p. 88).

Tamaita hapkua uuktuutaujut aajjikkuihiqtuijut taapkuninnga angijjuq RLS (utiqtitainiq Uqauhinik ingutaaqtunik) atuqtaujuq “aajjikkiinnngittut uqauhiqaqniq inuuhiptingni ilingnik Ikajuqtuijuq”. Ihumaliurutaatut haffuma, inuqaqviujut (ilait ikluqpait, aimaviit, havakviit, upluit, Qanuqlu) Inuinnaqtuurutaujughat (imaaluuniit Inuinnaqtut atuqtaunahuat, imaaluuniit Inuinnaqtut-aturumalluaqtai, imaaluuniit Inuinnaqtut-ajuirhanik-naklingnikkut) pivighat. Hapkua mikijut-pijaghat aullaqtitaulaaqtut, naunaiqaqlugit inuit, aghunaaqaqlutik Ikajuqtaulutiklu, atahimalaaqtuqlu ilihaijjuutinut. Una aplunngarutaulaaq (kihiinnaq) Ingutaalaiqtillugu piffaaruarhutku uqauhikkut atuqniq nunalingni, mikijukkut.

Kingulliqpaaqtauq, aturiami nutaangujuq “ilihatqingniqmut” Inuinnaqtut, **iniqnirinut Ilihaqvigaqtughaq** ilihaqvighaanik Inuinnaqtut hugihimaittumik taapkua L1-L2-lu aallangajjuhiinik: Inuinnaqtun angajuqqaat atuqtaghaanik, inuuhuktullu, ilaillu ajuiqpaallirumajut uqauhinik, ajuirhajumaplutikluuniit ilitquhinik.

Hapkua titirarhimajut Qitirmiuni RLS maliganut. Ukpiruhuktugut malittiarumajut Maligaliuqniqmut ilikkuuqtunut, nunalingnilu avikturhimajumilu. Qanuq hakuginngniqaqtuq? Naunaiqpaktuq hanajugaangat, ikajuqtauplutik. Ilihaqtaptingnik naunaiqtaujuq Qitirmiut Piqataulaalaqijjuq upalungaijaitinut RLS-nik.

**15. Atuqtaunahuqquqtut Nunavunmi #2
Nunagijauninngaaqtut aulapkainiq uqauhiqaqnikkut atauhiunngittumik
Inuinait nutaqqat atuqtaghaanik Nunavunmi: Qulliqtut atuqtaujuq**

Taamna 1985 Kivalliqmiut Tautukpauhiit Uqauhiqaqnikkut Atauhiunngittumik,

Ihuarijauningit, nutaannguqtirutaujuq, kihimi **“aninahaarutit” nutaanguqtirutaujuq**

Atuqtaujuq. [“anivik” Qaplunaatituuqniqmut atuqtauliqpaktut iniqtaugaangat ilihavilraat.

Inuktitut ilihavaktuq kihimi ilihaijjutaunngittuq angajughiit ilihavii.] Una atuqtaujuq

Huginngitaraluangi nunagijaujup uqauhikkut ilitquhiit tahapkuatut aninariutaujup,

Uqqaringniqmut titiraujaqniqmullu hivumuuqtittijuittuq.

Talvuuna, Kivalliqmi atuqtauvaktuq takulluarumajaqqut aturuminatqijatut, (nunagijaujup

Ihumagijainnik, tunngavighaqarumiklu) inirutaunngittumik, atughaaqtaghamik Nunavunmi.

Aallattauq Kivalliqmi atuqtaujuq – **Qulliqtut ittuq** - (naunaipkutit takulugit S&I, p. 21)

Aulapkaijjutaujuq, atuqpauhiittauq uqauhiit atuqtaujuumi imaatut ittut: (L1 = Inuktitut)

Taamna Qulliq-tut aulapkaijjutaujuq atuqtaujuq:

Ilihaqtinnagit	K-3	4-6	Angajughiit ilihavii	Ilihaqpaaliqtinnagit
L1 uqauhiit uplut/ aullaqqaqniq	L1-nginnaq L1 taiguaqniqGrade 3-miiliqqat ilihaijjutaujuq = L1	L2 atuqtitaujuq aippaanik uqauhitut L2-mut lihaijjutaujuq = L1	Qaplunaatullu Inuktitut: ilihaijjutaujuq qaujimaajjutillu Ilait ilihavtaghat=Qaplunaatut Ilait ilihavtaghat=Inuktitut Ilait ilihavtaghat=tamangnik uqauhigut	“Qanuq inuujaami” Inuktitut ilihaijjutaujuq Ilitqhiminiit

Tukihittiariami ilihaijjutikkut ikpigijaujup hapkuninnga “aulapkaijjutillu atuqtaujuq”,

Takujaghaliqtaqqut ilihainikkut. Skutnabb-Kangas iinngujunik tautuqujuq. [S&I, p. 94-96]

16. Iingujut Atuqtaujuqhat aulapkainiqmut hakugiktunik ilihaijjutinik uqauhikkut atauhiunnngittunik, TSK atuqtaaqat

1. **Malruujunik uqauhinik nutaqqap uqauhirijaghait atauhiunnngittunik (hamma: Inuktitullu Qaplunaatullu), taamna atuqtaujuqhaq ikajuqtuiva uqauhinik atuqtaulaittunarhijumut uqqaringniqmut (hamani = Inuktitut) ilihaijjutigilluarhugu iinik (8) ukiunik ilihagqaarhuni?**

Taamna Qulliqitut atuqtaujuq ikajuqtuivaktuq Inuktitut ilihaijjutinik (taamnatuaq) Talvunga Grade 6-munngaqpaktuq. Nutaqanuttauq iliharhimalraarhutik “Uqauhiit Upluinik” (atauhiq, Maori-nit ihumaliurhimajunik aullaqnariutit, aghuuqtauplutik nunalingnillu iniqnirinillu ilaujuqarhuni), Grade 6 iniqqat taimaa iinik ukiunik ilihagqaarhuni.

2. **Aghuurutauvaktuq uqqaringnikkut titiraujaqnikkullu uqauhinik atauhiunnngittumik.**

Una ihuinaarutaunnngittuq Qulliqitut atuqtaujuq, ilihagtit angajughiit ilihagviani Tamangnik uqauhinik atuqpangniaqmata ilihaijjutigiplugit ilihagtaita ilangani.

Taamna ihumagijaujuq **uqqaringniq Inuktitut** titiraujaqhaq inmikku. Qangaraaluk, titirarhimajuinnaugaluit makpiraat Inuktituuqtut taapkua Angajjuutit Makpiraat kavamallu titirait makpiraangillu. Ihumaliunnguarhimajunik titirarhimajuqattiangittuq (naittut unipkaat, makpiraat, titiraujarhimajullu) iniqnirinut inuuhuktunullu ikittut huli Nunavunmi (imannaq, kihimi, Greenlandmi). Titirarhimajukuttuq, Nunatsiami Tuhaajaghat uqauhilgit atauhiunnngittumik, kihimi titirarhimajunik taiguagaghat Inuktitut Qaplunaatullu, makpiraqaqvingmittauq Iqalungni, **0.2%ngujuq titirarhimajut Inuktitut.**

Imaa, Nunavunmiut inuit aklittirhimaittut uqqaringnikkut, taiguagnikkullu, Taiguarummaqtuujunik inuuhiqannngittut Inuit uqauhiigut. Utuqqaunnginmat Ikittuuplutiklu taiguapauhiit Nunavunmi, huuqmi inuit Nunavunmi aghuuqpallaannngittut uqqaringnikkut. (Taapkuatut taututtiaqnaqtunik Greenlandmi, una “uqauhikkut pijaunnngittuq” kihimi Nunavut pilihaaqmat, quviahuutiqarhutik “uqainnakkut uqajukkamik.”)

Ihumagijauvakpa uqqaringniq Inuktitut inuuhuktunik?
Naunairhipluta, 37%-ngujut angajughiit ilihagtit “taigualaarhutiklu”
“Titiralaarhutikluguuq” Inuktitut “ajuqnaittumik”, taapkuattauq 84%-ngujut
Qaplunaatun pilaarhutiklu. Kihimi 80%-ngujut ajuiqpaallirumajunnguq
Taiguagnikkut Inuktitut.

Taimaa, ihumaliqqugut taiguallaghainiqmut aullaqtittiinnarialik Inuktitut. Talva

Atuqtaujuq uqauhit mighaagut ilihaviiit avaliittumik ihumaliutigilaitaat. Kihimi, Hakugitqijauliqtumik Inuit uqauhiigut ilihaviiingni, ilihaviiitunik Inirhimajuqaqniarunarhivuq taiguarumajuktunik – titirarumajuktuniklu – Inuktitut. Una atuqtaujuumajuq maliktaugumi, quvianaqniaqquq takugiami Titiraujarhimajunik, inuuhiqniqlu titiraqtauhimajunik, utuqqaniklu taapkualu Unipkaanngualirhimajut, unipkaaliurhimajullu Inuktituurhimajunik.

Niriuktaghavuttauq, Inuktitut uqauhiit havauhiutaugumik Kavamani, Amihunnguqaalliqliat kavamaliqiniqmut titirarhimajut Inuktitut uqauhiini. Taimaa Qaplunaatituuqpallialiqtut ingilraqnitani, taimaattaq atuqniilirunarhijugut Nunavunmi, mikijuniklu-ihumaliurutinik uqauhiit aallatqiingningagut (ingattaujuq titirauhinut) angiklivalliapluni nuivalliajumi Nunavut Kavamaata Inuktituuqnikkut.

Naunaipkutittiangujuni, pitquivugut, atuqtaujuqhamik, aullaqtitainiq taapkunninga **Inuit Uqauhiitigut Kamissin-mik** [takulugu p.67 hamani naunaipkutani].

3. **Aippaangujut uqauhiit ilihaviiingni nutaqqap uqauhilraanganik taapkuninnga/taapkuninngaluuniit ilihaviiit ilihimajunik nutaqqap uqauhilraanginnik.**

Taamna Qulliq-tut atuqtaujuq ilihaviiitijuganik pivallaanngittuugaluq, kihimi Taamna naunaittiaqtughaq.

Hakugitunik atuqtaujunik (qujaginnauplutik), aghuuqnaqtuq ilihaviiingnihaqqaniq – Nutaqqat maliguaqtaghainik – uqauhiqaqtunik atauhiunngittunik. Inuit ilihaviiit, Naunaipkutikkut, uqauhiqaqtut atauhiunngittumik. Taapkua ilihaviiitqiuiaqtut Ilihaigumik Qaplunaatut Inuinnaqnut nutaqqanik, taimainiaqquugaluq, una Atuqtaugumi.

Tuklianittuaq, Qaplunaanik ilihaviiitqiaqlutik (a) qaujimajunik Inuktituuqniq (b) Iliharhimagumiklu mighaagut Qaplunaatut Aippanik Uqauhiqaqniq (Qaplunaatut Aippariplugit Uqauhiit).

Uvuuna naunaipkutigut, huurimna ilihaviiit tikilaanngitaat taamna atuqtaujuumajuq. Amihuujut Inuit ilihaviiit ilihaviiit Inuktitut ilihaviiitunik Qaplunaatullu Ilihaviiitit; amihuujullu Qaplunaat ilihaviiit qaujimanngittut Inuktituuqniqmik Imaaluuniit Qaplunaatut Aippaanik Uqauhilingnut.

Taimaa Inuinnait nutaqqat ilihaviiitqiaqlutik Qaplunaatut (ilihaqpaghutiklu Qaplunaatut) ilihaviiit Qaplunaanik, naluplugit “aippaanik uqauhinik tighiniq Anginiagut” ilihaviiitqaminnik, ilihaviiitqiaqlutik nutaqqanik L1-tut uqauhiqaqtutut Qaplunaatut. Kihimi ilihaviiit nalugamik nutaqqat L1-ngutaanit, ihuinaarutaujut

Nalujait talvuuna nutaqqap L1-ngagut naluplugillu qanuq Qaplunaatuuqniq Ajuqnaittut ajuqnaqtulluuniit ilihaqtunut. Aippaanik uqauhiittumik, iliharhimajut Pitinnagit piplutikluuniit, Qaplunaat ilihajit algakpakput turhuanik – “ilihaiplutik Ilangannik uqauhinik”, “nipiqquqtuhilitit uqaqluhi”, “tunivaghutik titirarhimajunik” taimaa ilihainiq Qaplunaatut ajuqnarhivakpuq quvianaiqpaghunilu amihuujunik.

4. Tamaita nutaqqat ilihaqtughat L1-mingnik L2-mingniklu ilihaqtujughatut K-12-mut.

Taamna Qulliqitut atuqtaujuq (amihuuplutiklu ilihaviiit Nunavunmi) ilihajuiittuq Qaplunaatut uqauhinik Grade 4-munngaqtinnatik. Kihimi, aulajjut taamna Arligijaujuq Qulliqitut atuqtauniagut.

Una aghuuqluaqnaqtuq. Inuinnaait ilihaviiit ilihaviiqnaqtughat upluq tamaat “Inuktitut/Inuinnaqtun Uqauhitigut Ilihaqtit” **taamnal**u ilihaviiitaulutik ilihaviiit taghanik Inuktitut uqauhiitigut ilihaviiitaulutik. Una atuqtauqpat aajjikkiingniaqqut akunnngani ihumagiplugit-uqauhiit (uqarhimajutut titirarhimajuniklu) atuqpauhiillu algangni aippaani, imaalu ihumagiplugit-atuqpauhiit (ilihaviiitamingnik) aippaani.

Mikiniirhaagut, hitamaujughat ilihaviiit “aallannguqtitaulaittunik” (ilihaviiit tagharijait) nutaqqat ilihaviiitaulutit ilihaviiingni, talvanngat Grade 4, Grade 12-mut:

- uplurhiutikkut avvaanik L1 uqauhikkut ilihaviiit
- uplurhiutikkut avvaanik L1 ilihaviiitaulutit uqauhiit ilihaviiitamingnik
- a period of L2 as “ESL-sympathetic” language arts
- uplurhiutikkut avvaanik L2 ilihaviiitaulutit uqauhiit ilihaviiitamingnik

Angmaumaniaqqugut atuqtaujuqhamut L2-mik Qaplunaatituuqniq, uqauhiinnakkut ilihaviiitaulutit Grade 1-mit talvunga Grade 3-mut ilihaviiit uqauhiitaulutit atauhiunngittumik talvuuna nutaqqap uqauhilraangagut.

5. Tamangnik uqauhiit (L1 Inuktitut taapkualu L2 Qaplunaatut) uqauhirijaujughat ilihaviiingmut, kihimi upalungajaittiaqtughaq.

Nukiingninga kihimi Qulliqitut atuqtaujuq uqautittiajuittuq kitunik ilihaviiit taghaujut Inuktitut uqauhiitigut, kitullu Qaplunaatut uqauhiitigut.

Ajuqnaittunik ingilrutiaqtauugaluit [unipkaarhimajut R&I titiqqani, pp. 47-49] Ikajuutauvaktut hamani. Amihuujut ilihaviiitaulutit ilitarijaupkarhutiklu Jim

Cummins-mit, qaujimatiaqtaujuq OISE-kunnit aulapkaijjutilingnik naunaijaiji titiraqtuplunilu uqauhiqaqnikkut atauhiunngittumik ikittuniklu ilihainikkut 25-nik Ukiunik. Hitamaujut ihumagijaujut titirarhimavut:

- I) atuqtaujuktuq aulapkaittiaqningagut (**taamna “malruk hikut uqauhiit”**)
 - ilihainiq nutaqqanik L1-ngagut “tamaungainnautauunngittuq” L1-ngat “uqaqnikkut ajuirhautit” ihuarutigivagai ajuirhaliraangamik L2-nik.
- ii) taamnalul **itiquviup natia uqauhiinnaq (taamna “pingahunik natilingnik ikluqpaktut uqauhiit”)**
 - uqqaringnikkut uqauhinik atauhiunngittunik ilihaijjutit ikajuqtuijut nutaqqanik majurarhutik “quulliqpaamut natiqmut” uqauhikkullu ihumaliuqnikkullu
- iii) taamnalul **ajuiqpaalliqnikkut ikajuqtigiiqattaqtut uqauhiinnait**
 - ihumagijaujuqlu ajuitangit L2-mi naunaiqtauvaktuq nutaqqap L1-ngagut
- iv) taapkua **BICS-lu CALP-lu uqauhiinnait (isumaqsayuqlu ilisayuqlu)**
 - naunaipkutauttiaqtut taapkunanit inuuhiqni uqauhiit ilihaqvingnilu uqauhiit; atauhiq atuqtauvaktuq imaatut hamani-tajjalu tautuutigiiktutullu titirarhimajut; aippaattaq atuqtauvaktuq ilihaijjutini atuqtahaamingnik atunngiplutik, makpiraanic atuinnaarhutik ilihaijjutiniklu.
 - ilihaijjutit atuqluaqpaktunik BICS-nik taapkua hanaujaqniq, mighuujaqniq, ulapqiniq, atuqtuuqat, pinnguarniq, hanaujaqniq, aullaujaqniqlu pihuujaqniqlu, inmingniklu ajuirhaplutik hanaqijjutit (isumaqsayuq-tut aturhugit ajuirhatillugit ilitquhiinnik Inuit) [takulugu R&I, p. 61]
 - ilihaijjutit atuqluaqpaktunik CALP-nik ilihaijjutaulluaqniat taapkuninnga kitittiniq, ajuqnaqtunik ilihaqniq, utuqqanik, nunaujanik, inuuhiqniklu ilihagtut, manighiuqnikkullu (ilisayuq-tut aturhugit ajuirhajjutit upluq tamaat inuuhiptingni)

[Qauhimajugut uqautigigaangaptitku ilihaqviit ilihaijjudiinnik taimaa “ilihaqtaghat” ajuqnaittutut uqautauvaktut pirijaulaittutullu. Amihuujut ilihagtut ilihaijjudighanik inirhimajariiqpaktait, aallatqiingnik aturhutik BICS-niklu CALP-niklu tamangni “katitirhimajunik” (ajuirhautighanik) aturhutik. Utaqqivaqqut huli naunaiqtaujuq uuktuqujaujullu ilihaijjudikkut ikajuqtigiiktunik (Dennis Wall, hivulliq naunaijaiji) una atuqtaujuumaaqtuq ilihaijjudinik nutaanik.]

Atuqtitainiq hapkuninnga “aturumannatqijjat” (imaatut, hugihuillaghugit taapkua tallimaujut tunngavighat) atuquijut ilaujuqaqtunik hapkuninnga **atuqtaujuqhat “atuqtauninganit” taapkua L1-lu L2-lu ilihainiqmut uqauhitut.**

17. Pingahut Uqauhiit Ilihainiqmut Atuqtaujuqhat

LOI ATUQTAUJUGHAQ #1: Hivulliqpaaq Uqauhiq Ilihaijjut L1-ngujuq pilik BICS/isumaqsajuq-tutut aghuurhutik

Taamna L1 **ilihaijjutaulluaqtughaq** pingahunik ukiunik ilihalihaaqqata. L2-tauq (ilihaijjutaunngilluni kihimi ilihaqtauvakluni uqauhikkut) atuqtitaunnginnarialik. Taapkua pingahut ukiut atuqtautillugit, ihumagijaulluaqtughaq BICS/isumaqsajuq-tut atuqtauhimajunik, Hakugigharhugit kannguguhuiqtitaqlugit uqauhiqmigut nunagijaata ilitquhiitalu, tikinnahuarhugu uqqaringniq titiraujaqniqlu Inuktitut titirauhiinik Grade 3 iniqtinngu. Unipkaaqpaklutik, pinnguaqpaklutik, qunngiaqtitailutik, hanaujaqniq, atuqtuujaqniq, ulapqiniqlu, nunalingnilu pulaaqattaqlutik hanaqivaklutiklu, katimaqatigilugillu iniqnirit angajuqqaallu ilihaqvingni – Inuktitut uqauhiit aturhugit.

LOI ATUQTAUJUGHAQ #2: CALP-tut ilihaijjutighat atuqtitailutik aulapkailutiklu Grade 8-munngarhiilutik L1 aturhugu

Grades 4-mit –7-mut **tamaita CALP-tut ilihaijjutit ilihaqtauvaktut talvuuna L1-nik (Inuktitut)**, taimaa: inuuhiqnik ilihaqniq, Nunavunmi ilihaqtaujut, utuqqat, kitittiniq, ajuqnaqtunik ilihaqniq, hilamiklu qujaginnaqlu ilihaqtitaujughat Inuktitut, Inuktitut titirarhimajunik atuqlutik. Puiguqtailiplugit ilihaqvighamik uplurhiut avvaanik upluq tamaat Inuktitut Uqauhinik Ilihaqtaghanik, ihumagiinnarhugit uqqaringniq hakugighainiqmiklu uqauhinik.)

LOI ATUQTAUJUGHAQ #3: Uqauhiinnakkut ilihaitaarumik aturhutik aippaanik-Uqauhinik (ESL) atuqpauhiit, L2-tauq (Qaplunaatut) Atuqtaulaaqtuq ilihainiqmut, kihimi BICS-tuinnaq Ilihautinik.

L2 atuqtitaurumi Grade 1-mit 3-milluuniit, talvanittauq **Grade 4-mi Qaplunaatut uqauhiit Ilihautigilaaliqtaqqut ilangani BICS-tut ilihaijjudiinnaqni**. Uplurhiutiulu avvaanik Ilihaqviqaqluta ESL-mut (imaaluuniit ESL-ihumagiplugit Qaplunaatituuqniq uqauhinik Ilihaijjutit, atupkaqtitailiqlutik L2 uqauhiringnigut, L1 uqqaringniq atuqtauliqquq.)

18. Mighaagut Nunavut-tamaat Nunalingni-atuqtaujut Aulapkainiq Uqauhiqaqniqmut Atauhiunngittumik tikitinnagu 2010: tamatkiumanigut maliganut atuqtaulaaqtut

Hapkua atuqtaujut ihumagiplugit, arligiplugillu atuqtaujughat nunagijaujut pijumajaannik, Imaa pijumavugut, nunalingningaaqtumik Nunavut-tamaat aulapkainiqmut atuqtaujughaq Inuinnaqnut nutaqqanut. Una atuqtaugaangat ilihalihaaqqvingniinnaq, aulapkaijjutaunngittuq Huli, kihimi aninahaarut nutaanguqtirut. Atuqtaugaangattaq angajughiit ilihaqviani,

Aulapkaijjutauvaktuq. Takuvangniaqqugut aninahaarutininik nutaanguqtirutinik inmikkut “akunnanganiittuq”, uplumi aninariutit atuqtaghat aqagulu aulapkaijjutighat angajughiit ilihaviiinnilu.

Atuqtauttiariaghaita tamangnik uqauhiit ilihaijjutini tamatkirhugit ilihaviiit talvunga Grade 3-mut, maligaqmi atuqtauquvangniat hitamaujunik ilihavighanik upluq tamaat (ihumagiplugu Atuqtaujuqhaq #4):

atauhiqmik uplurhiutip avvaanik Inuktitut Uqauhiinnik Ilihaqlutik
atauhiqmik uplurhiutip avvaanik Qaplunaatut Uqauhiinnik Ilihaqlutik (ESL
ihumagiplugu)
atauhiqmik uplurhiutip avvaanik ilihautigijaujunik ilihaqtaulutik Inuktitut uqauhiit
ilihautigiplugit
atauhiqmik uplurhiutip avvaanik ilihaqtaghanik Qaplunaatut uqauhiit ilihaijjutigiplugit
(ESL ihumagiplugu)

Avataani uuma **uqauhiqaqniq atauhiunnngittumik qitqanit**, nunagijaujut ihumaliurhimalaat Uqauhit mighaagut, ihumagiplugu taapkua uqauhiit ilihaijjutit **atuqtaulaat** (atuqtauvaktut Uqauhiit ilihaijjutit talvanngat Sec. 17) ilaittauq CALP-tut ilihaqtaghat ilihaijjutit Inuktitut Uqauhiitigut ilihainiqmut, taapkualu:

LOI ATUQTAULAAQ A: ilait ilihaqtaghat ilihaqtitaulutik Inuktitut uqauhiit ilihaijjutigiplugit
LOI ATUQTAULAAQ B: ilait ilihaqtaghat ilihaqtitaulutik Qaplunaatut uqauhiit
ilihaijjutigiplugit
LOI ATUQTAULAAQ C: ilait ilihaqtaghat ilihaqtitaulutik Inuktitut uqauhiit ilihaijjutigiplugit,
ilaittauq Qaplunaatut uqauhiit ilihaijjutigiplugit

Itqaumagijaghat atuqtaujuuni **ilihaqtaghat ilihaqtaulaittut L2-nik Qaplunaatut Grade 8**

Tikitinnagu. Amihuujut ihuinaarutaujut atuqtaujuuni aninariutini nutaanguqtirutinilu

Takujaulaaqtut inirutaujutut avugiighutik ahiruqtirutit atuqtaujuqhanik taapkualu ajuqnaittut

Tunngaviujunit nukiittunik.

Taimaatut, Nunavut ilihaijit qinirhimmaarhutik hakugiktunik atughaaqtaghanik

Uqauhikkut atauhiunnngittunik ilihainikkut, uqautigiliqlugit hapkua atuqtaujughat nunalingnut, Ihumaaluktughaunnngittut piqaqmat (piqaqniaqquqluuniit) naittunik-lu takijaaqtuniklu Munarhiniqmik tunngavingnik. Ihuaqtukkut, unipkaaraluaqqaqqut uvattiaq, uuktuqtitainiq Iihaijjutinik makpiraaliuqniklu aullaqtitauhimaliqtut, kihimi ahiagut pijaaqqtut: nunagijaujuni Katimajughat, ilihagtighaniklu ilihailiqlutik, malittiaqniqlu titirarhimalutiklu, havaaghariaktuq Huli.

Una ilihagtaujuq pitquihimaliqtuq maliktaukaffuktughanik tunngaviliuqniqmut Iihagtulirijit mighaagut – Nunavunmi, atuqtughani ukiuni pingahuujuni 2000-2003. Pingahut ukiut naammangniarunaqqut nuutitaigiami atuqtunik hivumut tutqigharhugit Tamangnik tallimaujut (ilihaijjutighat, makpiraata, ilihagtit ilihagpaalliqlutik, Malittiaqniqlu nunalingnilu katimaqattaqlutik).

Tajja atuqtumik talvunga 2003-mut, tunngaviit tutqighaqpalliagumik, havauhighai Nunagijaujuni katimaqatigiiktughanik aullaqtitailiqtughat, hivumuuqpallianingagut Qaujimapkailutiklu angajuqqaanik ahinullu mighaagut taapkua uqauhiit atauhiunnngittut Iihaijjutigut, naunaijarhugit aallatqiingujut atuqtaujughat pinahuarhutiklu Atuqtaujughanik “hakugiktunik”. 2003 atuliqqat, aullaqtitauvighaa ilihaijjutit uqauhinik Atauhiunnngittunik, ihumaliurutighallu nunagijaujut-naammagijaannik atuqtaghanik Iiuraqtaujughat Ministaujumut Iihagtulirijitkuni taapkualu nunalingni DEA-ngujut.

Atuqtaujumalluarhutiqtuq, Ministaujuq naammagijaaqqtai taapkua DEA-kut Katimaqatigivagai nunalingni kivgaqtuijut, taimaattaq ilaujuqaqtuq nunagijaujunik qauhimajunik. Ministaujuq quviagijaghaliqtaa tunngaviit hakugigharumik (ilihagtighaqarumik) tutqigharhimaluni Ministaujup angirhimajumaaqtuq nunagijaujum aturumajaanik. Una

kinngulliujuq aajjikkuhiqtuqpaqtuq tautugainik nunalingni atuqtaujughanik ilavaallirhimajunik Inuit uqauhiigut ilihaijjutighanik atuqtaulaittut taamna atuqtaujuq ikajuqtuilaaliqqat nunagijaujup Pijumajaanik.

19. Atuqtaujughat Uqauhiit Ilihainiqmut mighaagut talvanngat Ilihainikkut Maligaq

Uuktuqujaqqut ihumaliurutigijaghaujut talvani Uqauhiit Ilihainiqmut ilangani Ilihainikkut maligani (huli titiraqtaujuq):

Taapkua Nunavunmi ilihainikkut atuqtaujuq uqauhikkut atauhiunnngittumik Ilihaijjutauliqluni.

Taamnattaug iniqtaujumajuq ilihainikkut Nunavunmi Ilaupkainiqmik hivunighaptingni inuit mallauquplugit uqauhiqaqtunik atauhiunnngittumik ukiuq 2020 tikitpat, inuuhiq talvani Inuktitut/Inuinnaqtullu uqauhiriliqlugit havauhinut kavamani.

Havakviujuq Ilihainikkut ilitarimajai munarijaghait, ikajuqtigiighutik ahiillu Havakviujut kavamani, katimaqatigiit, havaqatigiingujullu ilikkuuqtullu

Avikturhimajuni, nunagijaujuni aimavingnilu, tammaqtailiplugu hivumuuqtillugulu Inuktitut/Inuinnaqtut hivunighaptingnut.

Hapkua nunngutainut, titirarhimajut ihuarutaujut uqauhikkut maliganut

Nunavunmi ilihavqingni:

(1) Uqauhiujut ilihaijjutighat – ilikkuurhugu French-tut uqauhinik ilihavvik Iqalungni - Inuktitullu/Inuinnaqtullu Qaplunaatullu.

(2) Ihumaliurutaujughat ilihavnikkut uqauhiit nunagijaujuni taapkuninnga Ministaujuq Ilihaqtulirijitkuni taapkualu nunalingni DEA-ngujut, hapkua maliqqaplugit, atuqtaulaat nunataarhimajunik:

(A) atuqtaujughaq “aulapkaijjutauniaq”, atuqtaujughaq uqqaringniqmut

aghuuqpaqtuq taiguaqniqmullu uqauhinik atauhiunnngittunik

- (B) taamnalu Inuktitut/Inuinnaqtut uqauhituanguuni ilihainiqmut K-3-mut. Qaplunaatut uqauhiit ilihqtaulutik uqauhiinnakkut, nunalgit pijumagumigit,**
- (C) hitamaunahuat ilihqtaujughat tamangni grade 4-mit 8-mut taijauvaktunik “Qitqaninnгааqtut uqauhinik atauhiunnngittunik”.**
- (D) nunagijaujut pijumajaannik pilutik, pingahuujunit uqauhiit ilihaijjughat atuqtaujughat titirarhimajut, atuqpauhiillu Inuit uqauhiit taapkualu Qaplunaatut uqauhiit ilihainikkut, ukpirijaatut ihuatqijauniat ilihalihaaqtunut taapkualu angajughiit ilihqviinni atuqtaughaaqtughanik,**
- (E) pitqujaulutik nunagijaujut tamangnik, akunnngani 2000 2003-lu, nunalingni katimaqatigiiklutik tautugumajamingnik munaqtaujumik Nunavunmi-Ilihqtulirijitkunnik ikajuqtiitalu. Atuqtaugumi una ilitturipkaijjughat Nunagijaujuni ilihaijjughat uqauhinik atauhiunnngittumik, ihumagijaujullu Uqauhiit tammaqnikkut taamnalu mighivaalliqtut uqauhiqaniq atauhiunnngittumik inuuhikkut qanuriliurutauniat atuqtaugumik, takupkaqtitainiaqtuqlu atuqtaujumalluaqtumik aulapkaijjughat uqautaujughanik.
[Una aajikkutarivjangniaqtaa Qitirmiuni “RLS” Atuqtughat taamnaluniit Iqalungni 6-inik tunmiralingmik Atuqtughat.]**

- (3) taamna Havakviujuq Ilihqtuliritkut pittiarahuaqlugit upalungaijaqtunik tunngavighanik aulapkainikkut hapkunngaa**
 - (a) ilihqtaujughat, avatquttailugu 2003**
 - (b) uqauhiit ilihaijjughat atuqtughat: (b-i) (K-7) avatquttailugu 2005
(b-ii) (8-12) avatquttailugu 2007, taimaa**
- (c) unalu atuqtaughaaruaq 2020-mut, taamna tikitpat ihivriurtauniaqmijug.**

Una aulapkaijjughat atuqtaunahuaq hanahimajuq kivgaqturahrugit 85%-ngujunut Inungnik Nunavunmiunik. Ahiqangittug atuqtaujug Iqalungni, takujauniarivuk, Tahamani avugiingmata (Qaplunaallu Inuillu). Kihimi uqauhighaugaluit imaittut:

- (4) Ikajuqtuipuni Inungnik, taamna ilihainiq uqauhikkut atauhiunnngittunik atuqtaujug Nunavunmi angmaumajuq tamangnut ilihqtaunut, nunaqqaarhimajullu ahiillu. Ministaujuq quviagiriagaqtuq, naammagijaaqtuq nunagijaujup aturumajaannik, Taapkua ahiqanngittut ihariagijaita Inuinnaunnngittut ilihqtitauniaqtut Inuktitut Uqauhiit aipparijaatut, taimaa Qitqaniittug Uqauhiit Atauhiunnngittut ilihaijjughat Aullaqtitauniat ihuarijaannik Inuinnaunnngittut. Nunagijaujut ilainni, ilihqvingnilu, Amigaittaraangata, ihivriurhijaaqnaiaqtuq malruk-uqauhiit/malruk-apqutit Atuqtaujughanik imaaluuniit, pijajumattianngittug, L1-nik uqauhinik-aulapkainiq**

**Ilitturipkarhugit atuqluarumajaita ilaujut Qaplunaatut-uqauhiinik nunagijaujuni.
Kihimi, atuqtaukpat,**

- (a) Ministaujuq ilitquhirijaaqatuq, taututtiarhugit inirumajaita tamatkiumaplutik Uqauhiqaqnikkut atauhiunngittunik Nunavunmi talvalu Havakviujuq pamirhiriaqaqtut Nunataarhimajunut, uqauhirilluarumajaita ilihaqnikkut Inuinaunngittut (Qaplunaatut-uqauhilgit) uqajuktut-nunalingni aulapkailaaqtut Ihuinaaqtitaihimaattumik uqauhinik ilihaijjutinik Nunataarhimajunik.**

20 Ihuaqutaujut aghuuqluaqnaqtullu “hakugiktumik atuqtaujunik” uqauhinik atauhiunngittunik ilihaqnikkut

Ihuhaijjutaujughaq “nutaanguqtiqniqmut ihuinaarutaujunik” unguvaqtiqlugit ukpiqqutit Aulapkaijjutaujuq atuqtaujunik. Ataagut atuqtaujumajup hamani, “nutaanguqtitainiqmut Ihuinaarutaiqquq” nutaanguqtirutairami. Tamangnik uqauhiit ikpigijaujut uqqaringniagut Taiguaqniagullu. Tamangnik uqauhiit ikajuqtiigiiktut ilihaqtup “ikluliugaanik” uqauhiqaqnikkut Ihumaliuqnikkullu. Nutaqqat ataniqtuqtauhuiqtut Qaplunaatituuqtunik ilihaqvingnik Aturiaqaliqtinnagit. Ajunngitait (taiguaqtaqnikkullu) iliharhimajut L1 Inuktituurhutik Aulapkaivaktut, igitaujuittut ilagijaitut nutaanguqtiqniqmut Qaplunaatut.

Una atuqtaujuq tunngaviqattiaqtuq ilihainiqmut naunaijaittiarutinut naunaittiaqlugit, Ihivriuqtaullaarhutiklu, tuhaqtitaulaarhutiklu, ilihaqtaulaarhunilu imaalu tuhaqtitaulunilu Nunagijaujunut.

Naunaijaittiarutiqaqqat, ilihainiqmut ilihaijjutighaliuqniqmullu uuktuutighaniklu Maligaghattiaqaqniaqquq. Atuqtauqqaqtughat hamani naunaittut: ihariagijauniaqmata Inuktituurhutik CALP-nik ilihaijjutinik, tahapkunungalu Qaplunaatuurhimajunik BICS-tut Ilihaijjutit ilihaqtitaujut “ESL ihumagiplugit” tukihiumattiarhugit aippat-uqauhiit tighiniqmut Atuqtaujughat atuqtaujullu.

Aghuuqluaqnaqtuqlu, haffuma ataagut, taututtiarhimajunik ilihaijjutighalik

Ilihaqtighanik, ilihaqpaalliutighaniklu, ikajuqtigiittiarutighaniklu Inuillu Qaplunaallu Ilihaijit atuqtaghaanik ilihaqvingni. Ihariagijauniaqtuttauq ilihaijit uqauhiqaqtunik Atauhiunnngittumik: ilihaijughanik Qaplunaatut uqauhiqaqnikkut aippaarijaanik (ilihaijughanik Qaplunaatut aturhugu Inuktituuqniq), ilihaijiniklu BICS-nik ilihaqtaghanik tamangnut Qaplunaatullu Inuktitullu, CALP-nik ilihaijughanik Inuktitut.

Ihariagijauniaqtuttauq ilihaijit Inungnik tamangnik ilihaqtaghani, imaalu, Atuqtaghaqaliqqat, atuqtaughaaqtughanik ilihaqtighanik ilihainikkut upalungaijaqniq Ihumagijaaqaqtaittauq NIC-kut pijumajaannik taapkuninnga 85%-ngujunik Inuinnaqnik Ilihaijiqarumaplutik 2020 tikitinnagu.

Qaplunaanut ilihaijinut, ihuarijariaqaqtut, ataniqturhimaittumik, havaarijaghaanik Tautuumattiaqlutiklu nutaangujunik ajuirhaqpaalliutinik. Uqauhituaqarumik Qaplunaatut Havaktitauliqpata, pitqujauniaqtut (imaalu, ihumagijaptitut, ikajuqtaujut) ajuirhalutik Uqauhiqaqnikkut atauhiunnngittunik (qulvahikpat nakuutqijaq) imaalu, havaqatigiplugit Inuit ilihaijit, maliktaujumaniaqqut ilihaqtunik. Inuktitut, IQ-lu qaujimajjutit, malittiarumaniqlu “ilitquhiliuqnikkut” ilihaijjutaujumaniaqtut Nunavunmi ilihaqvingni nunagijaujuni. Hapkua aghuuqluaqnaqtut, amihullu, naunairhimajut O’Donoghue 1998-mi talvanilu Alfred 1999-mi.

Uqauhiit ihumagijauvangniaqmata ataagut uqarhimajuni atuqtaujuhani, ilihaijit – Tamangnik Inuillu Qaplunaallu, naunaiqpaalliriaqaqtut atuqtaujuhanik atuqtaujuniklu Uqauhiit mighaagut uqauhiillu-aipparijanik ilihainiqmik. Taimaattauq, ilihaiqtiumajut Titiraqaqpata naunaipkutanik kihimi iliharhimaikmik, Ilihaqtulirijit – Nunavunmi Ihumaliuqtughat tunmiraliqlugit qaujimajjutit ilihqpaalliqnikkut talvuunalu Pauqatigiit-tut Ikajuqtinik.

Tamangnik Inuillu Qaplunaallu ilihaqtit nutaanik pitqujauniaqtut, hakugingningagut Mighaaguurhimajunik uqauhiqaqnikkut atauhiunngittumik ilihaijjutigut. Inuit ilihaijit “majupalliaqujauniaqtut” (mighaagut “quulliqpaaq natiqmut”) talvunga atuqtauvaktunik (uqauhituaqaqtunik) Qaplunaanik ilihaijinik. Tuingmingnungaqaunahuat (taapkunungalu uqqariktut uqauhinik atauhiunngittunik/taiguajuktullu Qaplunaat) ilihaqtigharhiuqniq CALP-nik ilihaijjutinik Grade 8 tikillugu, avatqullugulu. Ilaqujauniaqtut qaujimajamingnik atuqlugit uqauhigut ilihimajamingnik taapkualu aippait-uqauhiit ilihaqtittijut talvunga ESL-nut (talvungalu ISL – Inuktitut aipparilugu uqauhiq – ilihaqvingni avugiiktunik ilihaqtulingnik).

Kivgaqtuqtauniat, hanianiitillutik Qaplunaat havaqatait, avugiighutik ilihaijit BICS-nik Ilihaijjutiqarhutik L2-nik Qaplunaat uqauhiinnik ilihaijjutiqaulutik talvani Grade 4-mit 8-mut.

Qaplunaat ilihaijit, ihumagiplugit uqauhiit atauhiunngittut, ilihaiqujauniaqtut CALP-nik Ilihaqtaghaujunik L2-nik Qaplunaatut uqauhiitigut ilihaqtaulutik angajughiit ilihaqviinni, BICS-Tuttauq ilihaqtaujut L2-nik Qaplunaatut uqauhiigut ilihaqtaulutik Grade 4-mit 8-mut Ilihalihaaqvingnit talvanilu angajughiit ilihaqviinni. Naniniaqqut ESL-ihumagiplugit Uqauhikkut Ilihaqtaghanik kitumiqaq ilihaqvigijaani, Grade 4-mit 8-mulluuniit.

Atuqtaghaq una, uqarhimajaptitut, unipkaarutaulaaquq nunalingni taimaalu, Uqauhiqaqniq atauhiunngittumik aghuuqtaugami, ihuarhaijariaqaqtut tamangni tunngaviujuni, Amihuulutik, alianatqijanik, ilihaijjutighat (ilihaijjutinik kihingguqtuinngittunik).

Nunagijaujut (ilihaqvilluunniit), katimaqatigiiqattarumik, ilihimattiarhimagumiklu Ihumaliuttiaqniaqqut, taghivaalliqlugillu Qaplunaatut ilihaqtait mighivaalliqlugulu Inuktitut Ilihaqtait, tikkuariaqtait Atuqtaghaq B qulaani – anginirhaat ilihaqtaghait BICS-nik ilihaijjutit Ilihaqtitaulaat L2-nik Qaplunaatut ilihaqvingni. Atuqtauvaktunilu, Inuktitut Atuqtaunnginnaqniaqtuq CALP-nik ilihaqtanik talvunga Grade 8-mut, ilihaqtaulunilu Uqauhiit

Ilihaqtaghanik taapkuatullu uqauhiit ilihaijjutit atauhiugaluamik uplurhiutip avvaanik upluq Tamaat. Atuqtaujughaq hamani aulapkaijjutauniaq tamangnik uqauhinik ilihavingni, Ihumagiplugulu iharianaqniaqtuq ikajuqtuutit taapkuninnga “uqauhiq majulaittunarhijuq Uqqaringnikkut” – Inuktitut.

Nunagijajut (ilihaqviilluuniit) taghivaalliquijut Inuktituuqniqmik piinnarialgit, Tikkuarhutku atuqtaujughaq A. Nutaraita Qaplunaatituuqniat nakuuhivaalliqniaqtuq Atuqtaulirumi uqauhiinakkut K-3-mut, atuqtaulirumilu malrungnik avvaanik upluq tamaat Grade 3-mi ilihaqtaaqqata. (Una aajjikkutarivjaktaa “ilahimajuq qitqanit French-tut” Atuqtauvaktuq Hivuraani Kaanatami – nutaqqanut hakugighivaalliutauvaktuq L2-nik talvanngat “qitqanit French-mik” atuqtaujumik (atauhiq uplurhiutip avvaanik upluq tamaat). Taapkua “atuqtaunnginnaqtughat” tuhaqtaghallu qunngiagaghallu uqauhitigut Qaplunaatut Nunavun nunagijajuni, nutaqqat Qaplunaatut uqauhiinnik atuqpallianiaqtut, Inuktitullu uqauhiit hakugighivaalliqniat. Atuqtaujutut tajja, talvuuna nutaqqat tikijuitaat “quuliqpaaq natiq”, uvuuna atuqtaujughami, Inuktituuqniq uqauhiita tikinniaqtut “quuliqpaamut natiqmut”, talvuunalu hakugingningagut, (uqauhikkullu inuuhiqattiaqnikkullu) Qaplunaatituuqniat qulvahikpaalliqniaqtullu.

21. Ihivriurhittialiqtughat ilihainiqmik ilihagtighanik

Atuqtaujuq ilihaijuittut – ilihagtig kihimi. Atuqtaujuq kihimi ihumagijaulaaqtuq Nunaujannguatut qanuq atuqtauvangmangaat. Ihuarhainiq atuqtaujuq ihuarhaijariaqaqtut Ilihaqtighailliuqniqmut atuqtaujuq. Taamna atuqtaujuqhaq, tigujaugumi, ikajuutauniaqquq Pijumajaujunik tamangnut atuqtumilu ilihagtighaniklu ilihainiqmik. Imaalu, Hakugiktuq Atuqtaujuqhaq Pijumajaujuq hamani malittiarutaujuq atughaaqtughanut NIC-kut Havaktighaliuqnikkut Inuinnaqnik 85%-ngujunik 2020 tikitinnagu.

Taamna ilihagtaujuq tajja naunaijaittiarhijuiittuq hakugingningillu nukiinningillu Atuqtaujuq tajja ilihainiqmut ilihagtighanik, aullaqtitauvaktut Nunavut Arctic College-kunnik Talvuuna NTEP ilihaijjuittuk. Tuhaavaktugut amihuujunik ihuarhautighanik ilihaijjuittuk (hivuliqtiittumik ilihagtauvaqtut), Inuillu ilihagtaujuq uqauhinik ilihaijjuittighanik ihumajut Inuit ilihagtig ilihailaaqtughat, ilihattiarhimalutik, uqqariklutiklu Inuktitut uqauhiinik imaaluu IQ-nik qaujimmattiaqlutik – taapkua NTEP-mi ilihaijjuittuk nukiitqijaujuq.

Iluaniittumi Nunavunmi uqautaujuq, ilihagtig naunaijajjuittutiaqariaqtut uqauhiqaqnikkut Atauhiunngittumik. Atupkaqtitauliqtughat nutaanik ilihaijjuittuk, ilitquhiliuqniqmullu Ilihaqvingni Nunavunmi. Naunaijaqtaghaliqtaittauq ilihaijjuittuk IQ-nik, Inuuqatigiiniklu Katimapluni Inuktitut Uqauhiinik Ilihaijjuittuk (Inuktitullu ilihaijjuittapluni). Hapkua Hanaqijauliqtughat nutaangutillugit ilihaijjuittughat, mighaanut hakugiktut uqauhiqaqniq Atauhiunngittumik atuqtaujuq. Aulapkaijaami ilihaijjuittuk avatquumaniarunarhijuuq NAC/NTEP tajja atuqpauhiinit.

Atuqtughani ukiuni 20-ngujut ilihaijjuittuk ikajuqtiqariaqaqtut tunngaviliuqniqmut (ilihaijjuittuqniq makpiraanik, ilihagtaghaniklu, naunaijajjuittighaniklu, katimaqattaqlutiklu

nunalingnik), atuqtauttialaarunarhivuk Fiona O'Donoghue-p pitquhimajaanik [S&I, p. 45]

(aullaqtitauhimajuq pitqujauhijumik 1982-mi Curley-p kamissinmik), taapkua

nutaangujuq amihunik-atuuhilingmik atauttimunngarhimajunik makititauluni iluani Havakviata Ilihaqtulirijit, katitirijughanik atauttip ataanut tunngaviliuqniq (makpiraat, ilihaijjutighat, naunaijautighat) taapkualu ilihaqtit ilihaijjutainik (ilihaiqitinnatik) taapkualu ikajuutit (ilihaitillutik).

Uuktugaghaqtauq taapkua aulapkainiq angijumik ilihaqtit ilihappaalliutighanik

Himmautigijaghaanik NTEP taapkuninnga Nunavunmi Ilihaqpaalliqvik Ilihainiqmut,

Atuqtaghaita ataplutik nutaangujunut ilihaijjutinik uqauhikkut atauhiunngittunik ilihavingni.

Hatqiumaniaqqai ilihaqtinngit ilihaqtillugillu taapkununnga Inuit ilihaijinut, titiraqtinullu,

Havaktighaniklu ilihaijiniklu. Pingahuutillugit ilihainiqmut, naunaijaivangniaq,

Hivumuuqtitailunilu nunagijaujuni ikajuutinik ilihaijittiaqnikkullu.

Una nutaangujuq ilihappaalliqvighaq tautungniaqaqqut aullaqtitajumik hakugiktumik

Nunagijajut-pijumajainnik ilihaijjutinik, qaritaujakkuuqtunik aturhutik hanaplutik ajuirhajunik

Nunalingnik Nunavunmiutanik ilihaijinik, nutaaniklu havaghaarhimajuniklu.

Aghuuqluaqnaqtauq iniqnirit ilaupkaqtitaugumik hapkuninnga. Inuit ilihaijit ukiuqaqtut

30 – 45 niklu naunairumajut iniqnirit qaujimajainik; qaujihaqpaarumajait taapkua “inummarit”

atuqpauhiit uqauhinik, ilitpalliajumajullu iniqnirinit Inuit Qaujimajatuqangit mighaagut

naunaijaqlugillu qanuq ilihavingnungaqtiriami hivunighaptingnut. Iniqnirit –

aajjikkuiqturhugit taapkununnga “iniqnirit ilihaijit” ilihavikjuani – kihaunniatuq uuminnga

atuqtaujumajuni Nunavunmi Ilihaqpaalliqvingni Ilihainikkut.

Ihuatqijauniaq ilihappaalliutinut ilihaqtinik hanianunngaqtitaugumik ahiit

Tunngavighaliuqniq, atauttimut iluani Havakviata Ilihaqtulirijit, unniqtuiqattarumi

Tikkuaqtauhimajumik Tukliata Ministaujup. Inuuhiita hivunighaptingni Inuit ilihaijighat
Havakluaqnaqniat avatqullugu “ilihaqvingni ilihaijjutit”; amihunik atuuhiqaqtughallu, amihunik
Atuuhiqaqlutiklu Iihaqpaalliqvik Iihainikkut ihuatqijauniaq hapkuninnga upalungaijainiqmut
Ikajuqtighakkullu, taimaa Nunavunmi ilihaijit ilihaijittianguniaqqut, iniqningulutiklu
Hivunighaptingni.

22. Ihariattiniq Inuit Ilihaijit Katimaqatigiingnik

Hivunighaptingni, Inuit ilihaijit ikajuqtigiittiaqtughat.

Ilihainikkut qaujimajjutit tunijaulaittuq “ajuittunik” (hivuliqtitut naunaijaqtunik hapkuninnga - Hivuraaniqmiutat Kaanatamit, aimavingnik unгахiktunik.) Kihimi, “hanningaunahuaq” - Pijauplutik nunagijajuni aviktauhimajutullu Nunavunmi, katimanikkut qaritaujakkullu.

Nunagijajut Nunavunmi Inuit ilihajinit katimaviqaqtughat taimaa tuhaajjutigiiklutik, Atauhiqmiklu nipiqaqlutik ihumaliuqnikkut, aulapkainiaqmata ilihajjutinik.

Una atuqtughaq quulliqaamiinniaq irinahuuptingnik. Angmaumaniaqlu tamangnut Inuit ilihajinut, ilihaqtillu ikajuqtiinut, ilihaqviillu ataniinut, ikajuqtillu havaktut, TLC-kut Havaktillu, unniqtuijunullu tamangnullu Inuit ikajuqtigiiktut ilihainikkut Nunavunmi. Una Havaktinut katimaviunngittuq, kihimi iliharhimajunik katimaviunahuaq, niruarhimajunik Tunngaviqaqluni, avikturhimajuniklu nunalingnilu ilaujuqaqluni, manighiuqattaqlunilu, Titiraliuqlutiklu, qaritaujakkullu titiraqvigahaniklu. Katimaqattaqlutik nunalingni, Aviktauhimajuniklu nunagijaptingnilu, qaitquivakluni uqaqtinik Nunavunminngaaqtunik Ahinillu. Iliharhimajunik katimaqatigilugit, taimaa ilihaijit ihumagijamingnik naunaipkaijjavut Uqautigilugillu tuhaqtitailutiklu ilihaqtamingnik. Ikajuqtigiingniaqqut Inuit ilihajinik Ahininnгааqtut Inuit nunagijamingnik nunaqjuami (Nunavik, Alaska, Greenland), ahinillu.

Katimaqatiliuqniq atauttikku pijumajajuuq Inuit ilihajinit ilaujut Uqauhikkut Ilihainiqmut hanajajunik. Ihumagijait kivgaqtuqtaunnginmata katimaviinni ilihaqtit, Pamiinnariaqaliqtullu havaktaujughanik ataagut Nunavut. Taamna **IEA-kut** manighaqtughat Tamangnik Nunavunmi – Ilihaqtulirijinik CLEY-kunniklu ilikkuuqlutik Inuit ilihainikkut Qaujimajamingnik, havaarihimaplugillu ihumatunniagullu, kivgaqtuqtaulutik nunagijajut.

23. Uqauhiit Ilihaijjutit atuqtaujughat Angajughiit Ilihaqviinni ahiagullu

Taamna Qulliqitut atuqtaujuq tautuktuq **tamangnik** uqauhinik uqauhitut ilihaijjutit Angajughiit ilihaviani, taamnaluu atuqtaujughaq tughirautit hamani. Una atuqtaullaauqtuq (tikitkumi 2007, ihumagiplugu una atuqtuq) hailijauhijjutit talvuuna hakugiktumik aulapkaijjutiqaramik atuqtaujumik ilihavini. Ajuqnaittukku, pijumajaat ilihaviiit uqauhikkut maligaghanik hakugighainiqmik tamangnik uqauhinik atuqtaghaanik CALP-kut (ilihaqniq) uqauhiinik ilihaijjutinik angajughiit ilihaviani.

Taimaalu, Qaplunaatut uqauhiit angajughiit ilihaviani ilihauqtaujughat “ESL-Ihumagiplugu” (Qaplunaatut, uqauhirigamik L2-tut) ilihauqtullu pijumajamingnik pilaaqtut Uqauhiit mighaagut, ilihaijjutikkullu (ahiaqut taapkua hitamat ilihauqtaujughat, qitqaniitut Hakugiktumi uqauhiqaqnikkut atauhiunngittumik). Inirumitku angajughiit ilihaviiita, Niriugijariaqanngittut Qaplunaatut uqauhiqattiaqniqmik taiguattiaqniqmiklu aajjikkuihigturhugit, Taapkua, angajughiit ilihaviiinni inirhimajunik Quebec-miutanik.

Ihumaliurutauniat pitqujauhijjutit Ilihaijjutighanik Ilihaqtaujut Havaangit (Dennis Wall havaqatailu), taapkua atuqtaujughat amihuujut ilihainikkut ilihauqtaujut L1-nik Inuktitut Ilihaijjutipluni taapkualu ilihauqtat ilihauqtaujut L2-nik Qaplunaatut uqauhiit ilihaiplutik Tautugumanaqniaqtut. Inigiaqtuq hanaujaqniq ilihaijjutighanik pijumajaita mighaagut Nunavunmiut nunagijaujullu. Kingulliqpaaklu tautuktaujuq. **Iniaqtuq uuktugaghanik Angajughiit ilihaviiinni uvani atuqtaujumajumi ilihaviiit uqauhiitalu ilihainiqmut Maligait upalungaijaittaqtaulaaqtut hivumuuqtitainiqmik ilahimaaqtunik uqauhit Atauhiunngittut taiguqaqnikkullu ihumagijaitatut “atuqtauttiaqniqirhat” iluittuniklu Atuqtaujughanik uukturhimajuniklu 20-nik ukiunik uqauhinik atauhiunngittunik**

Ilihaijjutikkut naunaijaijjutinik nunaqjuamit.

Kihimi atuqtaujut ilihaijuittut – ilihaqtit ilihaivaktut, taapkualu ilihaqtut-ilihaqtillu Tunngaviuvangniaqtut ilihaijjutinik. Ilihaqtit ilihaijjutiniklu makpiraaniklu, ilihaqpaalliutiniklu Piinnariaqaqtut (ilihaliqtinnatik pilaitpata, ilihaqtillugitqaak), ilihaijjutit maligaghait, Atuqtaghanik naammagijaujunik taimaalu nunalgit ilauqulugit. Atuqtaujuq, kihimi, aulautaujuq Ilihaqtinut, ilihaqtuniklu nunagijaujuniklu atauttikku, katimaplutik apqutiturhutik. Ilihaqtut Uqauhiit ihumagiplugit, ilihaqtit angajughiit ilihaqviani tautukpangniaqtut ilihaqtaita Hakugighivaaliquiat nutaaq atuqtauliqpat – ilihaghaarhimaittumik. Taamna aallangania Qaplunaatut uqauhiitigut ilihaijjutit, haniliriittiarhutik ilihaqtut uqauhianik.

Qaangiqtumi, Qaplunaatut uqauhiit ilihaijjutauplutik, aajjikkuhiqturhuni uqauhiunngittuq Ajuirhaniqmut. Atuqtaujumajup ataani, Qaplunaatut uqauhiit tamangniulaaq.

24. “Uqauhikkut hivunighai” Nunavunmi uqauhilgit atauhiunngittunik angajughiit ilihaqtaqtut

Taamna Qulliqtuuq atuqtaujuq inirutilik ihumagijaujughanik imaa “ilihaqpaalliutiqaqlutik Ukiunik” attirhimajunik “Qanuq Inuinnaujaami”, ihumagijaunnaqtuq ilihaijjutautighaq L1-nik Inuktitut uqauhiit ilihaijjutaulutik. Kihimi angajuqqaat ilihagtullu iniqnirillu apirhurhimajaqqut Uvuuna angirhimainnaqtut taapkua tamangnik Qaplunaatullu Inuktitullu aghuuqluaqnaqtut. Una Naunaipkutaajuq ihivriurhihimanngittuq iniqnirit ilihagviinnik, Nunavunmi Ilihaqpaalliqviata Ilihaqviit, taapkualuuniit inirhimajut ilihagtamingnik (pingahuujut ilihagtaghat) pinahuaqtai Nunavunmi ilihagtut. Hamna ilanga Uqautaujughaq Titiraq hanajauhimanngittuq iluittunik Atuqtaujughanik ilihagtaujuniklu.

Nakuuniaqtuq ilihagumik ilikkuuqtunik uqauhiit mighaagut talvani amihuujuni Atuqtaujughani angajughiit ilihagtaarhimajunik hakugiktunik uqauhikkut atauhiunngittunik K-12-mut ilihaijjutinik.

Ahu, atuqtaujughat Nunavunmiunit aajikkutariniaqtait taapkua ahiit Kaanatamiutat Ilihaqtut iniqtiqniqmut ilihagtamingnik: havaagharhiuqlutik ilihagpaalliqlutikluuniit Ilihaqpaalliqvingmi. Taapkua angajughiit ilihagtut apirhurhimajaqqut aghuuqtut uqauhigut Atauhiunngittunik havaagharhiuqniqmut, taapkua havaaghat uqautigihimajai pingahuujunik Iihariaqqaqtut.

Ilihaqpaallirumagumik angajughiit ilihagtamingnik iniraangamik, malruujut atugaghat:

(a) ilihaglutik Nunavunmi (b) hivuraanulluuniit ilihagpaalliriaqlutik. Ilihaqlutik Nunavunmi talvani Nunavut Arctic College-mi – imaatut, ilihagtiulijaami, hanajiujaami, ilihagpaalliqlutiklu iliharumajamingnik – iharianaqniaqtauq uqauhiqaqniq atauhiunngittumik. (Taimaali, qulvahiktunik uqauhiqaqtut atauhiunngittumik aghuuqtauniaqtut ihumagiqulugit

ilihaqtuqulutik.) Imaalu, taitai, havaktut Nunavunmi ilihaqtaaqqata NAC-mik ilihautinik ajuqnaiqpaalliqniaq uqauhiqarumik atauhiunngittumik.

Taamnalu hivuraanunngariami ihumagiplugu, tuhaahimajugut Qaplunaatuinnaq-Uqauhiqaqtunik Nunavunmi qanirhutik “Inuktituuqpaalliqniq ikajuutaulimaittuq ahini Kaanatami – Kaanatap ilaa Qaplunaatuinnaungmat.” Ilaa, “uqauhiqaqtuqtauq aippaanik” hamani Akunngani, kihimi tautuinnarhugu “uqauhiinnaujuq” – Qaplunaatituuqniq ihuarutaujutut Ilihaqtaghanik Kaanatami ilihaqpaalliqvingni – una uqauhiq ilumuuttianngittuq.

Taamna uuktuqujauhijugut ilihaijjutini imailinganiaq:

Nunavut hanahimagumi angajughiit ilihaqtaarutighainnik uuktuutinik (aturhugit Uuktuutaujut Qaplunaatullu Inuktitullu), naammagijaulutik munarijaulutiklu Taapkuninnga Nunavunmi Havakviujut Ilihainnikkut, talvuuna katimalutik Kaanatami Tamaat Kaanatamilu ilihaqpaalliqvingni, pijumajauniaq apiqqutaittumik.

Qaplunaatituuqpaarutilik atuqtaujumajumi tahamannat Quebec-mi angajughiit Ilihaqviinni. Quebec-mi angajughiit ilihaqviit taapkualuuniit CEGEP ilihaqtut Ilihaqpaallirumajut Qaplunaatut ilihautigilugulu Qaplunaatut-uqauhiitigut ilihaqpaalliqviinni Kaanatami ilauvaktut ikajuqtauplutik taapkuninnga Official Language Bursary Programmes, Taimaa aujiqujavuktut hilataani Quebec Qaplunaatut-uqauhiit ilihaqviinni (hapkua Ikajuutauvaktut inuuhigut uqauhinik Qaplunaatut, ikilivaktuq kihimi ilihaijjutinik Qaplunaatut Titiraqnikkullu). Ihumagijaulaaqtut, tautunnguariami, taapkua inirhimajut “hakugighutik Uqauhiqaqnikkut atauhiunngittumik” Nunavunmi atuqtaujumi nakuutqijauniaq uqauhitigut Aghuurhutik hivuraaninngaaqtut Qaplunaatut-uqauhilingnik ilihaqpaalliqvingni talvannat Inirhimajunik uqumaitqijanik uqauhitualingnik French-tut Quebec-mi, atuqujavuktut ilanganik

ESL-nik, kihimi Qaplunaatut uqauhiit ilihaijjutaunngittutut.

Una ilumuuqpat, tighijaaqanngittuq hivuraaniqmiutanik, avikturhimajuni nunangnit, Uuktuutighanik taapkualu (ihuijjauqattaqtut) piqatigijuktai. Nunavunmi ilihaqtut ilihqaqtailiniat Pijumajaujunik “TOEFL Uuktuutit” tahapkuatut nunaqjuaminngaaqtunik ilihqaqtitaujut, kihimi Ilaulaaqtut ilihqaqpaalliqvingnut ahiitut ilihqaqtut.

Ihuinaaqtailijaami, nakuuniaqtuq Ilihaqtulirijitkunni – Nunavunmi havaqatigiittialirumik Ilihaqpaalliqvingnik ilihaijjutiqaqtunik uuktuqtaujumajunik angajughinik ilihqaqtunik Nunaptingnit. Ilaa, McGill-lu taapkualu Qaplunaatut-uqauhilgit CEGEP (Dawson-mi Ilihaqpaalliqviujuq) Montreal-mi, amihunik ilihqaqtuqaliqpaktuq Nunavingmit taimaa Nalunngittut Inuit ilihqaqtunik, nakuuniaqtuq. Ottawa-tauq nunagijaujuq naluhuiqtaat amihut Inuit Sivuniksavut-mik ilihqaqtut, havaqatigiigumaniaqtarhi taapkua Ottawa U-lu Carleton-lu.

Ahinilu Ontario-mi – Trent-lu Lakehead-lu hakugiktunik Nunaqqaarhimajunik Ilihaqtaghat; Western-lu inuuhinik ilihaijjutiqaqtut ihumagighaarhuniuk Ukiuqtaqtumi, York-lu

(ilihaqpaalliqviga) ilihaijjutiqaqtuq uuktuqtaujumajunik. Ilihaqpaalliqviit taapkua – ilaa, tamangnik ilihqaqpaalliqviit Kaanatami – ESL-nik aghuuqpaktut ilihaijjutighaqaqpaghutiklu atuqtaujughanik imaaluuniit ikajuqtighaunngittunik Qaplunaatut L2-nik ilihqaqtut ilihattiaqnikkut ilihqaqpaalliqvingni. Taimaali, “nunaqqaarhimajut uqaqtit” Qaplunaatut ikilivalliajut (Qaplunaatut-uqauhilgit nunaqjuami), taimaa Nunavunmiut uqauhiqaqtut aippanik Qaplunaatut aimajaaqniaqtut hanigiplugit Quebecois taapkualu nunaqjuaminngaaqtut ilihqaqtut inuupkaqtut Kaanatap ilihqaqpaalliqviinni. Uvaptituttauq ilihqaqpaghimajugut ahini, Inuit ilihqaqtut Iliharaangamik hivuraani utiqpaktut Nunavunmut ihumaplutik “Inummariuliqtut” imaalu “Kaanataminngaaqtut”, atauttikkuullu angiklivaallirhugit inuuhiptik inungnik takuqattarhutik

(ilauqatauplutik ahiit inuinnaunngittut Qaplunaatut uqauhilgit) nunaqjuaminngaaqtut.

25. Inuit uqauhiit havakvingni

Naunaittuqlu, ilihagtut aullaraangamik hivuraanut ilihariarhutik utiqpaktut nunamingnut Inuuvighamingnut havakvighamingnullu, ihariagjauniat uqauhilgit atauhiunngittunik Ilihaqpaallirhimajunik Inungnik, Nunavut Kavamaani, ahiillu havakviit, ilihavqingnilu, Ilikkuuqtuniklu – tamangnik qulvahiktunik uqauhiqaquijut atauhiunngittunik.

Tajja ilihagtaujuq taututtiaquinngittuq apiqqutaanik uqauhiqaqniq atauhiunngittunik Havaagharhiuqniqlu, kihimi “ihumagijauvaktuq” tutqighainiqmut inuit ihumangit uqauhikkut. Ajjikkutavjaanik ihumaliunnguaqtatka hamani “qaumanikkut hivunighaptingnik” talvuuna Qulvahiktunik (“quulliqpaaq-natiq”) uqauhiqaqtunik atauhiunngittumik ilihagtaarhimajut Ihariagjauniaqtut ilagiplugit nunalingni katimaqattarumik imaalu hivumuuqtitainiq “huuq” Aghuuqtauvaktuq hananiq hakugiktumik atuqtaujughaq uqauhikkut atauhiunngittunik.

Uuktugaghaqaqnianunarhijuqtauq: tughirautinik ukiuqtaqtumi ilihagpaalliqvighamik. Tautugumanaqniaqtuq ingilrattiaqnianumi uqauhinik atauhiunngittunik, taimaa ingilrakpat, Atuqtaujumajut uqauhitigut inuit ilitquhiit atuqtauniaq: taapkua uqauhiit ilihaijjutaulutik (uqauhirijaulutik) ilihainiqmut ilihagpaalliqvingni.

Kinguani, piqaqniaqtuq, tautughimajaptit “**Nunavunmi pijjutaujut**”, ihumagiplugit Inuit quviahujjutai naunaipkutailu niriugijailu, nakurutaujut hakugingninganik Inuit uqauhiinik. Uqauhiq havautauulluarumi Nunavut Kavamaanit, Inuktitut/Inuinnaqtullu “uqauhiq Ihumagijauliqtuqhaq”, uqauhiq ilitarijauliqtuqhaq nunagijaujuni, nunagijaptingni nunaqjuamilu. Nunavullu Inuktitullu “nunaujaqmiiqit” huittutik April 1, 1999-nguqtinnagu. Tukliagullu, Naunaittuq havaaghanighuni, iliharhimaqujaujunik uqauhiqaqujaujuniklu atauhiunngittumik, Hanajautillugu Nunavut. Nutaangujunik iliharhimaqujaujunik havaaghat angmaumaliqtut Inungnut

Uqauhiqaqtunik atauhiunngittumik. Inuuhuktut maliguaqtaghaqaliqtut – Maligaliuqvingmi, Havakviujuni, katimatillugillu nunagijaujuni avikturhimajunilu, tuhaqtitainikkullu – Nunavunmi Hivuliqtiita havaghutik inuuhiqattiaqniqmut nutaangujumi aviktuqtauhimajumi. Hapkua tamait Tautuktaujut ataliqtut inuuhuktut tautuktarijamingnik atuqtaunahuququqtamingnik.

Huangaqtaujut uqqaringniqmut Inuktitut **ihumaliurutauttiaqtughat ukpiqqutit**

Hivunighaanut Inuit uqauhiit, naunaijarhimajainnik Naunaijaqtut Ilihaqtut ilihaqtunik

Angajughinik, **nakurutauttiaqtuq uqauhiqaqnikkut Inuktituuqniq-Nunavunmi**

(Nunavunmilu Inuktituuqniqmullu).

Uqauhiit ahiagut, “hakugiktuq ilihaijjutighaq” uqauhiqaqnikkut/taiguqaqnikkullu atauhiunngittumik ilihaqvingni naammagijauttiaqtuq (hakugighaiplunilu hakugighiutauplunilu) “piksaqjuanganit” Nunavut “hakugiktutut maligaliuqniqmik” Inuit naunaipkutighaanik ihumaliurutighaaniklu.

26. Taamna ihumagijaujuq avugiingniq Inuillu Qaplunaallu ilihaqtit Nunavut Ilihaqviini – atuqtaujuq ahiqanngittuq Iqalungni

Taapkua Kivalliqmi Tautuktaujut taamnalu Qulliqitut atuqtaujuq mamianaupluni Uqautaunnginnami ajuqnaqtunik hapkuninnga, aghuuqtaupluni angijuni nunagijaujuni

Ilihaqtaptingnik – Iqalungnilu Kangi&iniqmilu.

Iqaluit uqautauvaktuq March 1998-nu Uqautaujughat Titiqqat Ilihainiqmut

Tuhaumapkainiqmullu imaatut “ahiqanngittutut atuqtaujumik” tughirhutiklu Havakvianut

Ilihaqtulirijit “Naunaijattiaquplugu ihuinaarutaujut nunalingni, ihuarhautighaliuquplutiklu.”

Iqalungni ahiqannginmata ihuigijaujut, upalungaijajjutighanik aturumajugut Iqalungni Ihuarhaijjutighanik tughiqtauhimajutut March 1998-mi.

1998-mi titirarhimajut apiqutigijaujut taapkua Iqaluit mighaagut:

Q1 Qanuritpali uqauhit inuuhuktut mighaani Iqalungni?

Q2 Qaffiuvata uqqariktut Inuktitut?

Q3 Qaffiuvata ihumaalugittiaqtai uqauhitik?

Q4 Taimaa pingahunik uqauhiqaqnikkut atuqtaungmat, qanuritpa atuqtaujut tajja Ilihaqvingni uqauhiit pingahut mighaagut: Inuktitut, Qaplunaatut, French-tut?

Q5 Hulijaaqaqqita?

Q6 Maliktauttiaqniaqqa?

Kiunahuaqniaqqaqqut hapkua apiqutaujut. Imaatut uuktuqtugut upaghugu Upalungaijajjaqniq pitquihimajaptingnik Nunavunmi.

Uqarhimajuguttauq, ahiagut hapkua ilihaijjutivut uqauhit ilihaijjutit mighaagut, Naunairhijut huli, aullaqtitauliqtuq 1995-mi, atiqaqtuq Uqauhiit Atuqtaujut Qikiqtani Avikturhimajuni (Louis-Jacques Dorais taamnalu Susan Sammon) ilihaqtaujuqlu talvuuna Uqauhiillu Naunaipkutillu Iqalungni (1998-2001). Ilihaqtaujut hapkua, iniqtaujuittut huli, Naunaijaittiarahuat uqauhiqaqnikkut atuhunngittunik mighaagut uqauhiniklu atuqtaujumajunik Pingahuujunik taapkualu Inuktitut-uqauhiriangningagut Iqalungni. Ihumagiplugit amihuujut (atuqtaujumannaittut) tammaqtailijjutaavaktut Inuktitunmik, una ilihaqtaujuq ihuaqtauniaqtuq

upalungaijainiqmut uqauhiit mighaagut Iqaluit ilihaqviinni iluani inuuhiqaqnikkut nunagijaujuni.

Apiqqutaujuq Uqauhit Ilihaijtitighat Naunaijaijunik ataqpiaqtuq TOR-nik:

Kitut aulapkaijjutaujut (nunalingni ihumagijait, uqauhiit atauhiunngittut atuqpauhiit, nunalingni ilihaqviit uqauhitigut maligait avataillu, angijut uqauhitigut maliktaujut taapkualu ihumaliurhimajunik nunaqaqqarhimajut uqauhiit ukpiqqutit) aturumajauullaqniat mighaagut ilihaqvingningaaqtut uqauhikkut upalungaijainiqmut Hivumuuqtitainiqmullu Inuktitut tiguplugu ilihaijtitighauluni uqauhiq?

26.1 Ittullu Ihumagijaujullu Uumaninga Inuit Uqauhiit Iqalungni

Apiqqutaujuq tautukpallialiqttaqqut **uqauhirijaupluni uumaninga**: Kitut qanurittunik Uqauhiqaqtut? Hunaujut “ittut” uqauhirijaujut maliktaujuhat?

Nutaangutqijaujut katitirijauhijaujut naunaipkutinit (1996) naunaijarhimajut uqauhikkut:

- inugiangninga Iqaluit aklivaalliqtuq 18.8%-mik talvunga 4,220 1991-mit
- Inuit 61.6%-ngujut tamatkiumaplutik (aajjikkutarijaatut 1986-mi) – 2,600 inuit ukiungilu 26-ngujut
- 1185 inuuhuktut (45%-ngujut Inuinnauplutik) ilihalaaliqtut (5-19) [Una pijjutauniarahugijuuq ilihavvingnut-atuqtaujuktut upalungaijarhimajut ikajuqtaulaat.]
 - ahiillu 455 inuhaallu nutaqqallu (17.5%-ngujut Inuinnaujut) ilihalaangittut (0-4) [Taimaa 62.5%-ngujut Inuinnaujut 1996-mi ilihalaangittut ilihalihaaqtullu – aipparijauvuq ilihavvikkut-tautuktaujuq (kihimi nunagijaujuni-atajut) atuqtaghaq.]
- naunaiqtuq **uqauhiit aallannguqpallaaqtuq**: 55.6%-ngujut Inuinnaik tukihittiaqtunnguq Inuktitut uqauhiinnik, ikittullu (47.3%-ngujut) uqarhimajut uqauhirijaannguq aimavingni. Amihutqijaujut Inuinnaik arnait angutinit uqarhimajut tukihittiaqtunnguq Inuktitut Uqauhiinnik uqauhiriplugu aimavingmingni. Una ilumuuppat, taimaa naunaipkutaavuuq aallannguqpallaarhimajuq 1986 akuuliani, talvuuna 92%-ngujut Iqalungmiutat Inuinnaik Inuktitut uqauhirilraaqtillugit, ikinirhaillu 88%-ngujut Uqauhiqarhutik L1-mik aimavingminik. Mamianauvuq, naunaipkutaavuuq ahiaguuramik, naunaipkutaanngittutiklu kitut ukiulgit (angutaukpataluuniit arnaukpataluuniit) inuuhiptingni aallannguqpallaalirhutik ahinit. Naluplutattaq huuq Inuit aallannguqtitaivaktut uqauhiqmingnik.

Ilihaqtaqqut apiqqutitunik aturhutik apirhuivaktut nunalingnit naunaiqpaallirumaplutik

Uqauhinik Iqalungni. Apiqqutitunik tunihimajugut Inukshuk Ilinniaqvingani ilihaktunik

Angajuqqaanginullu ilihaktut tamangni tallimaujuni ilihavviinni Iqalungni.

Iqalungni angajuqqaat (qujaginnarhutik pijauhijaujut) unniqtuihimajut talvunga

Uqauhiit Ilihaijuititunik Naunaijaqtunit kitunik uqauhinik atuqpaqtut aimavingmingni. 35%

Ngujut Inuit angajuqqaat uqarhimajut aimavingmingniguuq “amihaunik” imaaluuniit

“atuinnaqtaat” Inuktitut uqauhiinnik. Taapkualu 43%-ngujut uqarhimajut aimagaangamik uqauhirilgit atauhiunnigittunik (avighugu Inuktitut-avighugulu Qaplunaatut).

22%-ngujut angajuqqaat uqarhimajut aimagaangaminguuq Qaplunaatituuqlualiqpaktut Inuktituuqniqmit. Piittuqaqtuqlu angajuqqaanik uqarhimajunik aimagaangamik Uqauhirilluajuitaat Qaplunaatut uqauhiit. Una aallangaqpiaq piksa talvanngat piksanik Aallanguqpiarutaanik titirarhimajutut 1996-mi naunaijaigamik titiqqanik.

Iqalungni angajughiit ilihaqtut apirijauvaktut naunairhiqjauplutik qanuq Uqauhiq Inuktitut atuqpagaita aimagaangamik. Ihumagiplugit kiujjutai, hitamauplutik aviktauhimajut:

Hakugiktuq aimagaangamik	14%
Atuqtauvallaangittuq aimavingni	55%
Nukiittuq atuqpauhia aimavingni	28%
Atuqtaujuittuq aimavingni	3%

Hapkua katitirijauhimajut qanigijaat angajuqqaat uqauhiinnik Inuit uqauhiitigut atuqpauhiat Aimavingmingnik. Taapkua malruk hakugitqijat naunaipkutaugumik atuqpauhianik Tahapkuninnga malruujunik naunaipkutigiplugit aajjikkiingningagut-uqauhiqaqniq Atauhiunnigittunik Iqalungni aimavingni, hapkua naahautai: 78%-ngujut angajuqqaat taapkualu 69%-ngujut angajughiit ilihaqtut uqauhirivagaat Inuktitut.

26.2 Inukshuk Angajughiit Ilihaqviani Ilihaqtut

Inukshuk Angajughiit Ilihaqviani ilihaqtut uqarhimajut atuqpallaajuittut Inuit uqauhiinik Nunagijaujuni aimavingni. Atuliqpaktaannguuq havaghutik naallaghutikluunit CB-nik Qunniarhutikluuniit TV-nik, kihimi tamangni nunalingni aimaviini, Qaplunaatuullualiqpaktut.

Inukshuk Ilinniaqviat nunagijaujutut ittuq talvanngat angajughiit ilihaqtut aimaviini. Inuit uqauhiinnik ahivaqviujutut ittuq naunaipkuta uvaktuqlu hugijuiqtutut inuit uqauhiitigut Ilitquhiinnik ilihaqtunut. Uqauhiita ilihaqtut uqauhiqmingnik titirarhimajut (iliqahiutihimajut Naunaipkutinut titirainut) aghuurhutik ikpigijauulluarhutiklu talvanngat uqauhianik naunaijaijup, Inunnginngaaramik ikpigilluaqtunik atuqtaujumik maliganik nutaannguqtiqmut.

Taapkua qulvaniittut uqauhiit kiunahuaraangamikkik Q1-mik *Qanuritpa uqauhiitigut Atuqtaat taja inuuhuktut?* Takughauliqpat Dorais-Sammon-lu naunaipkutai, Naunaiqpaalliqniaqqut.

Q2 Qaffiuvata uqqariktut Inuktitut?

Naunaijautivut apirhihimajuq ilihaqtunik uuminnga (atunngittugu ihuigijaujuq taamna Uqauhiq *ilumuuqtuq*). Kiujjutautit nakuutqijaujuq talvanngat “Naammangniaqtunga” kihimi Mikitqijaujuq talvanngat “nakuuqpiaqtuq”. Naunaipkutarijai uqqaringniqmut Inuktitut Mikitqijaujuq – ataagut “Naammangniaqtunga”.

Ihumagiplugu Inuktitut-huittutut ilihaqniq ilihaqtut aturhimajaanik (aturhimaarhugit) Quklungnaittuq Qaplunaatituuqniat hakugitqijaujurijait talvanngat Inuktituuqniqmit. Tunmirainnia naunaitqijaujuq uqqaringningagut.

Q3 Qaffiuvata inuuhuktut ihumaahuutiqaqqata uqauhiqmingnik?

Ilihaqtut uqauhiitigut uqattiarhimajut ihumagijaujunik hapkuninnga. Hapkua pingahut

Pihimajaqqut:

Inuktitut ilihaijtit HUUNNGITTUT. Ilihajjutaunngittuq talvani iliaqtut mirhurhutik Hanaujaqpaghutiklu hanaujaqvingmi. Ilihajjutigaliuligtughat ilihaijiaqlutiklu. Kavamakput uqauhinik aghuurhutik uqauhirijaulirhuni Nunavunmi, una ahaiguuqtuq - taimaa ihumalaittut takujaugumik Inuktitut ilihaijutinik atuqtauqumajut kavamanit. HANAQJAUJUGHAQ. UQAUHIQQUT TAMMAQTALIJAU! (#20)

Inuktitut uqauhiujuq iliaqtittijumajara nutaqqamnik, kihimi ajuqnaqniaq nalugapku Uvanga. Inuktitut aghuurutigijara quviahughungalu tammaqtailijaunialiqmat. Apiqquutighaqaqtunga iliffingnut – huuq naunaiqnahaaqtarhi Inuktituuqniqmik Ilihajjtit nakuunngittumik ilihajvaktut? Inuktitut iliharhimajara kingulliqmi Talvannat ilihaliqtara ukiuq tamaat iliaqtillunga. Iliharumahuiqtara kihimi Ihuarhijautinnagu. Ministamut Ilihaqtulirijinut titirarhimajunga kiujaujuittunga huli. (M.K., age 14; #31)

Ilihaqpaghimajunga Inuktitut iliaiplutik ajuirhunga taiguariami titiriamilu. Kihimi Ilihaqti taimaaqmat taimaatungattauq. Tajja huuhuiqtut ilijuq uqalaarahugijaugapta Inuktitut taimaalu titiraqtavaktut uqauhit mighaagut talvuunalu mirhuqnikkut. Taimaaqtatka akikittunik titiraqtajumanginnama uqalainnama. Ilihaqniaraluaqqunga Ilihajittiaqaqqat ikajuqtuqniaqtumik tukihittiaqniqmut taiguaqtamnik titiraqtamniklu. Iqihularhivaktuqlu iniqnirit uqarahurrigaangamik uvamnut naluplunga uqauhiinnik Kiulaittugillu. Ilrakkunaqtuq uqauhira nalugapku. (#53)

Inuuhuktuq ninngaijauhijajuq iliaqviata uqauhiqminik – uqauhirijaulirhuni Nunavunmi - hugijaunngittutut.

Aqnaruhiqlu ilihimapluni, ukiuqaqtumik 14-nik, atuqtailijaupluni uqauhikkut Atuqtaghanik ilihajjuplugit nutaqqaminut titirarhimalirhuni Ministajumut Ilihaqtulirijinut Talvuuna (titiraq iliqahiutihimajuq).

Inuuhuktuqlu uqauhiqminik tighinahuarhuni, kihimi iliaqvik ikajulaittuq, taimaa Avaliiqtaujutut ilijuq – ilrakkughuni kipiktauliqtutut inmat iniqnirinit.

Atauhiqlu hivunighamingnik kipiktaujuq; aippaattauq kipiktaujuq ilitqhiminit.

Avatquplugulu 95%-ngujut titirarhimajut iliaqtinit Inukshuk Ilinniaqviani uqauhilgit Aajjikkutanik ilihajittiaqtughamik Inuktitut aghuurutaitigullu uqauhiit.

Aghuuqtauvaktuqlu Naunaijaijunut ilihapaalliqlugit taapkua **ihumagijaujut**

Nunaqqaarhimajut-uqauhiit uumaninnga. Una tamatkiumapluni uqautaujuq talvani R&I Titiqqani. Ilihaqtaptikkut tauturiaqaqmat “hakugingniagut” imaalu “qanuq aghuuqnaqqa” Uqauhiq tautugaitigut inuit aktuqtaujut ilihavqingnit – taapkua ilihavtullu angajuqqaangilu.

Apirivaktaqut una, “Uqauhit ilihapaallirumaviuk (uqauhikkullu titiraqnikkullu)? Taapkualu haavitaujut hitamat uqauhiit (Inuinnaqtun, Inuktitut, Qaplunaatut, French-tullu). Inirutaita Inuktituuqniqlu Qaplunaatituuqniqlu hamma:

	Ilihaqaallirumajara Uqqaringniq	Ilihaqaallirumajara <u>Taiguaniq</u>
Inuktitut	87%	80%
Qaplunaatut	61%	61%

Amihuujuq ilihavtut Inukshuk Ilinniaqviani ilihapaallirumaplutik uqauhikkut/naallangnikkut Taiguaniqnikkullu/titiraujaqnikkullu Inuktitut, ikajuqtuutijut titirarhimajainnik.

Ilihaqaallirumaplugit Qaplunaatituuqniat, ihumagiplugit ilihavqigijait taja, naunaipkutauniaq Ilihaqaallirumajut uqqaringniqmik uqauhinik atauhinnngittunik. Ilihaqaallirumaniq uqauhinik Atajuq inuuhinik ilihavniqmut ilagiingnikkut, inuuhiaqnikkut, ilitquhivaqnikkut, Havaqatigiingnikkullu talvunga inugijauniqmut, una apiqqutaujuq ilagijaujuq ilihavtit Tautukpauhianut uumaninganit Inuktituuqniq (ilagiittiaqnikkut).

Ilihaqtut ukpirijaita naunaijarhimajullu kiujjutimingnut apiqqutinit ihumaliurutaujut “aghuvqingagut” uqauhiit. Hivulliqmi, apirijauvaktut uplumimit, taimaattaq taimaniqnitanik (angajuqqaatik atuqpaktainik) talvalu hivunighamut (nutaqqaptik atuqtaghainnik).

Aajjikkiingningi iliharhugit Inuktitullu Qaplunaatitullu, hamma ittut

Naunaipkutaujughaq 9 ILIHAQTUT UQAUHIKKUT UKPIQQUTAI (“qanuq aghuuqnaqqa/ Aghuuqnaraluaqqa/aghuuqnaqniaqqa uqauhiq X?”)

[Inukshuk Angajughiit Ilihaqviat, Iqaluit May 2000] (N = 75)

uuktaut: (1 = hugijaunngittuq; 3 = aghuuqnaqpallaanngittuq; 5=aghuuqnaqpiaqtuq)

(+) takughaujuq maliktaunia (aallanguqnia) majuqpalliajuq aghuuqnaqnia; (-) takughaujuq maliktaunia (aallanguqnia) mighipluni

	Taimani	Uplumi	Hivunighaptingni
Inuktitut	4.3	3.7 (-)	4.0 (+)
Qaplunaatut	4.1	4.0 (-)	4.4 (+)

Naunaipkutaujuq una ilitturipkaijjutaujuq ilihaqtut ukpiruhuktut tamangnik uqauhiit Inuktitullu Qaplunaatullu aghuuqnaqtut, taimaa ilihaqnikkut maligaghat aghuuqtut Uqqaringnikkut uqauhinik atahiunngittunik taiguattiaqniqlu naammagijauniaqtut. Inuktitut Uqauhiit aghuuqtauvatqijajut taimani uplumimit, ukpiruhughutiklu Inuktituuqniq taimani Aghuuqluaqnatqijajuuq Qaplunaatituuqniqmik. Uplumi, ukpiruhuktut tamangnik Qaplunaatullu Inuktitullu aghuuqtauhuiqtut taimanimit, kihimi naluhuiqtut Inuktituuqniq mighivalliajuq. Ataaniiiliqtuq “aghuuqtaunikut” (4.0) ataaniiilirhunilu aghuuqtaunianit Qaplunaatituuqniq.

Tautukpauhiat hivunighaanik uqauhiit tamangnik aghuuqtauvalliajut (uumaninngat), Taimaa tamangnik Inuktitullu Qaplunaatitullu atauttimiiliqtut (Inuktitullu) qulaaniluuniit (Qaplunaatitut). Taimaattaq ilitturipkaijjutaujuq ilihaqtut ikajuqtuivangniat ilihaqnikkut maligaghaanik hivumuupalliajjutunik uqqaringnikkut atahiunngittunik, taimaalu ikajulaittut nutqaqtailiningat atuqtaujup atuqtaulluaqninga uqauhiq atauhiq aippaa atuqluarhugu.

Ilihaqtut apirivaktaqut ukpiruhuktainik mighaagut uqauhiit havaaghaqnikkut - taamna Aghuuqluaqnatqijaa Inuktituuqniqmut. Uqauhiqaqniq atahiunngittunik ilihaqtut ukpirijainut Atajut huli, kihimi Inuktitut (3.71) aghuuqtaulluaqtuq havakvingni talvanngat taiguqaqniqmit (3.26). Qaplunaatut uqauhiit aghuuqtaulluaqtut havakvingni talvanngat Inuktituuqniqmit,

taapkua taiguaqniit atuqtaullarhulik (4.92) tahamanngat uqauhinik (4.85). Una qukluutaunngittuq; taamna qukluutaujuq taimaa Inukshuk Ilinniaqviani ilihaqtut ihumajut Inuktituuqniq hakugitqijaujuq nunaquami uplumi, talvani Qaplunaatituuqniq hakugighipluni. Ilangi ilihaqtut havakkamik naluhuiqtut Inuktituuqniq havakvingni (havakviit tukliujut-Hakugiktut Inuktituuqniqmut, malighugu nunagijaujuni-naallauhiqiniqmut), ilihaqtughaliqtut Naunaijaqtunik Inuktituuqniqmik uqauhiqaqnikkut atahiuunngittunik havakviini Iqalungni.

[Ilihaqtauhimajullu French-tut uqauhinik havakviinni Ontario-mi. Hii, Uqauhirilluannngittuq talvani, kihimi amihuujut havakviujut taapkualu mikijunik-angijaaqtunut Nanminirijaujut havauhilgit uqauhinik atahiuunngittunik, ihariagiplugit uqaqtiliqtutunik Numiktitajuniklu taimaalu ilitquhiingnikkut tuhaumapkainiq, titraqnikkullu uqauhinik Atahiuunngittunik ahiillu – tamangnik hugijaunngittutullu atuqtaujuuniklu uqqaringniit Taiguaqniqullu uqauhinik tamangnik ihariagijauniat Iqaluit havakviinni. Taimaalu Apirhuqtauhimaittumik, Iqaluit aulapkaijiqaungungmat avikturhimanikkut uqauhiqlu Inuktitut Havautauullaliqtuq kavamatkunnit tutqighajariaqaliqtut havaagharhiuqniqmik, tahiplotiklu Angajughiit ilihaqvianut, taimaa tutqighivallaarutauniaqquq uqqaringniqmut taiguaqniqmullu Uqauhigut atahiuunngittunik.]

26.3 Iqalungni uqauhiqaqniq pingahunik ilihqpaalliquplutiklu French-nik uqauhiit Nunavunmi

Q4 Taamna uqauhiqaqniq pingahunik atuqtaujuq (Qaplunaatut-French-tut- Inuktitullu) ilihqvingni Iqalungni.

1998-mi, una apiqqutauvaktuq, taimaalu ihumagijauvagunarhijuqlu uqauhiqaqniq pingahunik ilihqviinni Iqaluit, tunmiraliqtuiplutik taapkuninnga pingahuujut uqauhiit, tamangnik ajuirhaplutik malrungnik uqauhinik.

Una, ilaa, atuqtaujumavaktuq ihumagijaupluni “hakugingniagut” uqauhiqaqniq Atauhiunngittumik ilihqniq, qulaanitut: taapkua European Amihuujunik Ilihqvik.

Una ihumagiplugu ihumaliurutaujuq – ihuinaarutaupluni uqauhianit Inukshungmi Ilihqtuup – hanahimaliqlutik atuniittumik ilihqvighamik French-mik uqauhiinnik, Utaqqijaaqaqtugut ilihqvicaqniariaghaanik French-nik uqauhinik taimaalu pingahuuniaqqata.

Talvanittauq Qaplunaatut-Inuktitut uqauhiqaqniqmi nunaqjuamik, una ilihqtaujuq Naunaijarhimajut ilihqtit ukpirijainnik taapkualu iliharumaplugit French/Uiuititut. Tamatkirhugit, Nunavunmi, 52%-ngujut ilihqtut iliharumavaktut uqauhiinnik French-mik (46% -ngujut ajuipqaallirumaplutik taiguaqniqmik). Nunavunmi, French-tut uqauhiit aghuuqtaujuq (uplumi) talvuuna 13%-ngujunit ilihqtinit, hivuniani kihimi, amihuutqijjat (37%) ukpiruhuktut French-tut uqauhiit aghuuqtaunahuat. Ikittut qaujimajut uqauhinik French-mik, kihiani, Iqalungni ilihqtut aghuuqnarahugijait French-tut uqauhiit ahini nunani havakviunngittuni. Una Ihumaliurutaujuq taimaa French-tut uqauhiit Nunavunmi ilihqtaghaniiliqtughat, taimaalu Ilajauvat ilihqtaghanut quviagijauniaqtuq Nunavunmi angajughiit ilihqviani ilihqtunit. Uqautaujumilu talvani S&I titiraani, titirarhimajuqtauq taapkuninnga Federation des Francophones de Nunavut, atauhiqmik tunngavilgit akunngani French-mik uqauhilgit

Ihumagijainik – iluanilu ahianilu Quebec tammaqtailiniqmik hivumuuqtitainiqmiklu uqauhinik Ilitquhiniklu nunagijaujullu uumaqutainik, aajjikkutaniklu ihumaqarhutik Nunavunmi.

Takupkaqtitauhimajuqlu iliaqtimut taimaa Nunavut nunatuangujuq Kaanatami Talvani French-mik uqauhilgit ilitquhiqaqtitaujut apirhuijiittumik, kihimi pittailingittutik Tunihimaarhutiklu aniqniagut ikajuqtuiniq ikittunik uqauhiqaqtunik inmingnik Ataniqturhutik tahamani L1-ngat uqauhiulaaqniq ilihainiqmik.

Naunaijaqnaqtullu taapkua aghuuqnaqtut ilitquhinut atajut akunngani Inuit nunainnik Taapkualu French-mik uqauhilingnit. Amihuujut qaujimajaujut Quebec-mi uqauhilirijit, Talvuuna Louis-Jacques Dorais qaujimajauttiaqtuq, makpiraaliurhimajuq amihuujunik Inuit Uqauhiitigut. Ilihaqviqaliqtuq Inuit Ilihaqtaghanik Laval University-mi, taamnalu Inuktitut Uqauhiit iliaqtauvaktut – ingilrattiarhuni – Sorbonne-mi, Paris, France-mi. Ilihailiinnarialgit Uqqaringniqmik French-tut uqauhiinnik ilitquhiniklu Inukshuk-mi.

26.4 Atuqtaujumajuq Iqalungni

Q5 Qamuriliuriaqaliqqat?

Iqalungni, ahinituttauq Nunavunmi nunagijaujuni, una Uqautaujughaq Titiraq pitquijjuq Tunngavighaanik hanalutik pingahuujunik ukiuni, nunagijaujut ilaulutik, malittiaqlutik (2003 – 2020-mut) aklivaalliqnikkut hakugiktunik uqauhiqaqnikkut atauhiunngittunik iliaqniq ihuarijaujunik Iqalungni, ihuarijaujuniklu tamangnik iliaqviit uqauhiqaqnikkullu, ilaupkarhugit iliaqnikkut tamatkiumajunik, ilihalihaaqtunit, ilihaffaaqtuniklu, iniqnirillu iliaqviit taapkualu pingahuannit/iliaqpaalliqvingnilu. Una atuqtaujjuhiuniaqquq taapkuninnga Qingaungmi

Atuqtaujumajut tautukpauhiinik: 2020-nguqqat, Nunavunmi nunagijauniaq talvani...

Havauhiqaqniaqtugut uqauhiqaqluta atauhiunngittunik Inuktitullu Qaplunaatullu...

Una atuqtaughaaqtughaq iniqtirutiqarhunilu atauttikkuuqtut anginianik itiniagullu. Atuqpaghunilu ahiqanngittunik, atuqtautqilaittumik huangautinik ingilraviqarhulik Hanajauninganit Nunavut taapkualu tikkuaqtaunia Iqaluit aulapkaiviuluni. Amihuujuq Uqarhimajut Iqaluinnguq aullaqviujughaunngittuugaluaq kavamanit, nukiinmannguq Inuktituuqniat (titirarhimajutut 1998-mi Ilihaqtulirijit Tuhaumapkaijillu Uqautaujughat Titirani), Uqautaulaaqquq taimaa kingunia ilumuqtuq. Taimaali, naunainnami Iqaluit naunaitkutini Inuuhikkullu nukiinmata Inuktituuqniq, kinguvaijaami Inuktituuqniq-Qaplunaatut uqauhiit Aallanguqtiqniq, aallanguqtitaijughaliqmata.

Talvuuna, uqauhiptingnut, aullaqtitaujuq April 1, 1999-mi, aallanguqtitaulaaqquqli Avugiigumik taapkua pingahut ihumaliurhimajut:

(1) hanajaungmat Nunavut Inuit nunagijaatut kavamaqalirhulik malittiarumaplutik nappaqtirutaanik uqauhinik atauhiunngittunik; (2) taamnalul Iqaluit aulapkaijjutaaluni; (3) taapkualu inuit ihumaliurutaanik taimaa Inuktitut uqauhiuniaqtuq havauhianit kavamat.

Iqaluittauq aimaviugami amihunut ilaujunik taapkuatut Nunavunmi Inuuhiaqniikkut Tutqighaijut Katimajiinnik (NSDC) taapkualu Qikiqtani Inuit Katimajit (QIA), hivumuuqtitaijut Inuuhiaqniqniqmik Inuillu uqauhiinik ilitquhiiniklu.

26.4.1 Nunavunmi Inuuhiaqniqmut Tutqighaijut Katimajit

Taapkua NSDC-kut pijariaqaqtut imaa *“aghuuqlugit Kavamatkut hanalutik Aulapkailutiklu inuuhikkut ilitquhikkullu maligaghanik ilihaijjutighaniklu ihuarijaanik Inuit.”* NSDC-kut hivuliqtiqaqtut Inuit Qaujimaajatuqangit (IQ), malighutiklu aajikkutaanik pihukvighat Tukihittiaqniqmut ilihaijjutiliuqtut upalungaijaijillu Nunavunmi – Ilihaqtulirijit. Tutqighainiq Mighaagut atuqtaujughanik **ilihaqtaghat uqauhikkut upalungaijainiq kinguvaqtitainiq**

Uqauhinik aallanguqtunik, ikajuutiqarhutik ilihautinik hapkuninnga, ikajuqtauttiaqtuq

Titirarhimajunik uqautauhimajuniklu mighaagut nuivalliajut IQ-nik tautukpauhit uqauhikkut, Tunijauhijajut **Jaypeete Arnakak-mit**, Angajuqqaq Maligaliuqniqmut NSDC-kunni.

26.4.2 Atuqtauqumajuj: Inuit Uqauhiinik Katimajit

Taamna Pivighallu Ihumagijaujulli titiraq takupkaqtitahimajuq qaffiujunik pivighat Talvanngat uqauhiitigut upalungaijainiq, ilihaqvingnilu maligaliuqniq, taapkualu kinguvainiq Uqauhiit aallanguqpauhianik, (uqauhillu “tammaquqittut”, “tammainiq”, imaalu “huiqniq” Imaalu “tammaqtitainiq”). Ilihaqvingniitkumik, titiraqtit angirhimajut, aghuurutaujuq nunalingni Upalungaijautini.

“Ilihaqviit avaliittumik pilaittut”. Aimaviit, nunagijaujullu, tuhaumapkaijit, tamangnik aghuuqnaqtut. Ajuqnaqtunik ilihaqpaalliqniq uqauhiit mighaagut ahiillu inuuhiqni. Tautuktaugamik upalungaijainiq Inuit uqauhiit, katimaviqatughaq pamiqtuijughanik uqauhiit mighaagut: atuqniagut-upalungaijaqniq (atuqtauquvaallirhugu Inuktitut uqauhiit inuuhiqni), titirarhimajunik upalungaijainiq (tautughugit ihumagijaujut nalaumaniagut, uqauhiniklu tutqighainiq, ajuirhaqpaalliqniq, titirahiniklu, ilihautighaniklu), pivighatigullu upalungaijainiq (tauttuarhugit ilihaqniq, hivumuuqtitainiq ajuirhautit Inuit uqauhiinik tamangnut inungnut, Inuillu Qaplunaallu).

Taimaa pitquiliqqugut imaa **Inuit Uqauhiinik Katimajighanik** hanajauluni Nunavunmi, Ilaupkaqlutik kivgaqtuijut ihumaaluktunik tammaqtailiniqmik hivumuuqtitainiqmiklu Inuit Uqauhiinik Nunavunmi. Inuit uqauhilirijit, iniqnirit, titiraqtit, IQ-nik unipkaaqtit, numiktirijit Ilihaijutiliuqtullu ilaupkaqlugit. Ilaujughat katimajinut kavamakut tikkuaqtuilaqqaat, taapkua Ahu Ilihaqtulirijillu CLEY-kullu.

Una Kamissighaq tughirautaujuq ulamniqtaujughaunngittuq, hiurujaaqtailijaulunilu,

Taapkuninnga Havakviata Uqauhilirijit Kamissinaujup, ihajaunginnarialik kavamanit.

Taamna uqautaujuq Kamissighaq unniqtuivangniaqtuq kavamanut, talvunga ahu Havakvianut Iilitquhilirijit, Uqauhilirijit, Iniqnirit Inulrammiillu. Una Kamissin aulapkailaaqtuq Hananiqmik titirarhimajunik taapkualu “uqauhikkut ilihagtaghat” (makpiraaliurhimajut Titirarhimaittullu) Inuktitut, ahu titiraqaqluni imaaluuniit ukiuq tamaat aituqtaulutik (ihumaliurhimajunik ilumuqtuniklu). Taamna Kamissin titirarhimalaq ukiuq nunngutaani naunaipkutitik qanuq havauhiqaqniagut atuqtitaiffaaqnikkut Inuktituuqniq/Inuinnaqtuuqniqlu inuuhitpingni uqauhikkut aajjikkutarijaanik “nunalingni inuuhiqattiaqniq” naunaipkutit.

26.4.3 Siksiniq-Tikkuarutilik Upalungaijautit Iqaluit Atuqtaghaanik

Inuit tamait Nunavunmi taiguaqtut hapkuninnga naunairhimanialiqut tutqighainiqmik Aulapkainiqmiklu upalungaijarhimajunik atauttimik ahinikluuniit. Taapkua TOR-kut Tughirhimajut hapkuninnga naunaijautitik uqaujjaumaplutik “qanuriliuqniariaghaita Ilaupkaqlugit nunagijajut ihumaliuqnikkut upalungaijaqnikkullu uqauhiit mighaagut Ihumagijaptingnik” atupkaqtivaktaptingnik nunagijajuni atuqtaujughanik. Aullaqtitauhimajut Talvannat inuuhikkut-manighiuqnikkullu uqauhirijajughanik ikittuujunik, imaalu Piinnariaqaramik uqauhiqaqtitainiqmik inuuhinik-manighiuqniqmullu mighaagut. Iilitquhinik Nunagijajuni kavamaliqtuinnginnami unniqtuijuinnamilu, nukiittuuniarhunilu aullaqtitaugumi. Kihimi, ihuarharahuaqpaktavut hapkununnga ilihagtaujunut, taimaa ihumaliurutaajughaq. Naunairhimajut Iqaluit ihumagiplugu, taimaattaq ahinut nunagijajunut atuqtaulaarunarijuq.

Una nunagijajuni-atuqtaujughaq upalungaijaut aturiaqaqtuq siksiujunik:

(1) Mikijunik katimajunik naunairhilirumik ihumagijajunik ihumaliurutigilugit qanuq hivumuqtittijaami

- ilitarilugit ihumagijajut uqauhiit aallanguqtitajut

- naunaiipkarhimalugit nunalgit tahapkuninnga nunagijaujuni ihumagijaujut uqauhinik atauhiunngittunik taimaalu hunaujut ilihaijjutauplutik (ittuq, atuqtaugumi, akimajjutit tamangnut)
- naunaijaittiaqniq ikpirijaujunik tautuktaujumajuniklu nunagijaujuni, ilihaqvikkut uqauhikkullu nunalingni
- naunaijaqniqlu ihariagijaujunik ihumagiplugillu qanuq Iqalungni atuqtauvaliqniat Qingaungmi Atuqtaujumajunik uqauhiqaqnikkut atauhiunngittunik mighaagut

Una aullaqtitaulaaqtuq ikittunik katimajiqarumik, atapkaijunik Ilihaqtulirijit Nunavunmi Taapkualu, ahukiaq, CLEY-kunningaaqtumik kivgaqtuijughamik, NSDC-kunniklu Kivgaqtuijughamik. Una mikijuq katimajut aulapkailaaqtut uqauhinik tautugumajamingnik ihariagijainik ihumagijainiklu Iqaluit atuqtaghaanik, pitquilitiklu Hananiqmik angjumik 12-nikluuniit katimajiqaaqtumik hivuliqtuijughanik nunalingni, Ilaupkarhugit iniqnirit inulrammiillu.

Hapkua katimajit aulapkailaaqtut “qimaavighanik” imaaluuniit havaklutik Havangnaittumi uqautigiliqlugu qanuq ingilrajaaqaqtut 20-nik ukiunik atuqtughani Taimaa Iqaluit tautuktauniaqquq malittiaqniqmik pijumajainnik uqauhikkut atauhiunngittunik mighaagut Qingaungmi Atuqtaujumajukkut. Ilihaqviit, havakviillu, Aimaviillu, nunagijaujullu, tuhaumapkaijillu, taapkua ihivriuqtaulaaqtut qanuq tamangnik ikajuqtuilaqaqtut atauttimut atuqtaughaaqtughanik “inuuhikkut havaarijaujuq.”

Qaplunaat (tamangnik uqauhilgit qaplunaatullu French-tullu) pilaat, pijughallu, Qaitqujaulutik ilauqujaulutiklu kihimi, upalungaijaqtajuq atughaaqtughanik, Ihuatqijauniaq ilauquigumik inungnik nunaqarhaarumajut. Ihuatqijauniaqlu ilauqugumik Inungnik uqauhiqaqtunik atauhiunngittunik uqauhianit Inuktitullu, taimaa ihuatqijauniaq Uqautaugumik Inuktitut. Una atuqtaujughaq aullaqtitaujughaq taapkuninnga pingahut Ilaujut inungmikluuniit inungnikluuniit tikkuqaqtauhimajunik. Ahu ilihimattiaqtaujumik Inungmik aghuuqtuq uqauhikkut ihumagijaulaaqquq. Taapkua uqautaujughat Ihumagijamingnik (ihumagiinnarhugillu) taapkua uqautaujut “uqauhiqaqniq Atauhiunngittunik Iqaluit ukiuq 2020 tikitinnagu”, uqautaujut inilaanngittuulutik: imaatut; maliktaujughaqniq, takupkaqtitauttiaqtunik ikajuqtauplutiklu tamangnik ilaujunik havaarijaujunik, kihimi uqautaujuq angmaumaniaq aallanik ihumagijaujunik hapkuninnga hanatillutik.

(2) Upalungaijarhugit katitirutit nunagijaujuni atuqtaujughat avikturhimajuniklu hivuliqtit

- titirarhugit hakugingniit nukiinnirillu Inuit uqauhiigut hivuliqtuiniqmut (imaatulluuniit, ataniqtuiniqkut)
- naunaijarhugit havaktiulluaqtut iluani ahiagullu katimajit
- ihivriuqniq atuqtaujughanik ihariagijaujut
- uqautaulutik katimajjutikkut ihariagijaujut, piqaqqat, avataagut atuqtaujut tajja.
- Piqaqniaqqa, imaatut ahu, “hivuliqtimik ministaujunik”? Titiraqtiqjuaqqluni

Hapkua mighaagut? Havaktinik Katimajiqagluni?

- Qanuq havaqatigiingniaqqat (tughiqtaujuunik) Inuit Uqauhilirijit Kamissin taapkualu (tughiqtaujuullu) Inuit Ilihaijit Katimajit [taapkualu Iqalungni ikajuqtigijai]

Una “katitirijjutauniaq” katimavingniklu ataniqtuijaujuuniklu (taapkualu ilihaqviit Havakviillu tamangnik qujaginnanut ilikkuuqtunullu) mighaagut uqauhiqaqniq atauhiunngittunik taimaalu hivuliqtuinikkut aviktauhimajuni. Una naunaipkutaulaaqquq tamangnut aviktauhimajunik inuuhiptingni naammagijauniaquqlu pitqujauhimajunik qanuq avikturhimajut ikajulaaqtut, inmikkut akiagut inmikkullu aturumajaanik, naunaijarhugit atughaarumajainnik uqauhikkut atauhiunngittunik takujumajaamingnik, atuqtaghaniklu ihariagijaujuunik hapkua mighaagut.

Taapkua katimajit aullaqtitiinnarialgit uqautigiliqlugit qanuq pamiqtuivangniariaghaita Hapkua aullaqtillugit qanuqlu ikajuqtuilaqqata tamangni avikturhimajuni.

(3) Tutqighainiq aulapkaijjutighanik

- Iniqtaukpat katitiriniq, ilikkuuqtunik katimajighaliuqlutik munarijughanik tamangni avighimajuni/ataniqtuihimajuniklu.
- Imaaluuniit ahu, “tuhaumapkaijut” naunaijarhimagumik avikturhimajutut aghuuqtaujuut inirhinikkut inuuhiptingni aturumajaptingnik uqauhiit atauhiunngittut mighaagut, kivgaqtuijuq Havaarijaujuni (ahinilluuniit Titiraqtiqjuatkunikluuniit) aullaqtitailaat katimajunik ilaulutik havaktiita avikturhimajuni pitquilutik takujumajaanik, tikkuuqlutik hivuliqtighanik avikturhimajuni, atauttikut aullaqtittilaqqut pijumajaujuunik tajja atuqtaghanik.
- uvuuna atuqtaujuugami, ilihaqviit tamangnik taapkualu Iqalungni DEA-kut katimaqatigijaulaat, ihumagijaillu uqautaulutik. Hamani kihiani, apiqqutaujuq tunngavighagut atuqtaujuughat ikajuqtaulutik hakugiktunik uqauhiqaqnikkut atauhiunngittunik ilihaqvingni havaktauliqtughat – imaatut naunaittuq ihumagijaujuq iliharhimajunik Inuinnaqnik ilihaqtighanik.
- Tikitaukpat, Nunagijaujuq, nunagijaujuqlu katimajiita, MLA-kut Ministaujuullu (ahiagut havaktiulluqaqtut, naluhuirhimaliqtughat ahianit) ilaupkaqtitauniat. Tamaita havaktiujut ilauqujauniat ihumaliuqtughanik qanuq ikajuqtuilaariaghaita; hunaniklu ihumagijaujuq uqautigijumajait. Himmahuhiqturhugu Havaktiujut Katimajit aghuuqlugit taapkua havaktiujut ihumagiqulugit ikajuqtuiniqmik inmikkut.
- atuqtaujuughaq una nunagijaujuni ilitturipkaijjutit/hivumuuqtitautilu hanajaulaat.
- naunaipkutighat titiqqat, nunalingnilu naalautikkut hivajaqlutik, qanuqlu ihuarhaqtaulaaq ihumagiqlugit angajuqqaat, ikajurhugit qanuq ilaulaaqmangaata hapkuninnga. Angajuqqaat ilitturipkaqtitaulaat ilihaqniqmik uqauhikkut atauhiunngittunik. Ilaqujaulaat uqaqujaulutik Inuktitut aimavingmingni, hugihimaittumik nutaqqatik Ilihaqvighaat qajangnarhijut.
- Qurluqtuqmionut upalungaijarhimajut uqautaujut uvattiaq, nutaat “Inuktitut-ilranaittut avatit” angmaqtaulaat, atauhiujughannguliqtut ilihaqviit.
- tamangnik avikturhimajut inuuhikkut atuqtaghamingnik tutqighailaat, atajughanik

nunagijaujuni.

- pitquhimajaptitut uvattiaq, taapkua pingahut ukiut 2000-2003 tajjauhimaniaqqut talvunga itijunut nunalingni unniqtuijjutinik, Iqalungni ahinilu, nunagijaujut tautugaititut uqauhikkut atauhiunngittunik ilihagnikkut, ilihagvingnit ilihagvingnut.

(4) Qujaginnagnik munarhijut maningnullu ikajuutit atuqtaujughanut

Atauttikkut, hanajaunnginnarialik tunngavighaq Iqalungni ahinilu – tutqighainiqmik Taapkuninnga tallimaujut tunngavighamut atuqtaujughat hakugiktunut uqauhikkut Atauhiunngittunik. Ihumaliurutautighait havaktiujut maniktaqnikkut tughirautinik, Ahiagut taapkua Nunavunminngaaqtut, ataagut atuqtautqiktughat Kaanata-Nunavullu Uqauhikkut Angirutit.

Aghuuqluaqnatqijat tajja taapkua ilihagtighailliuqniq nutaanik Iqaluit ilihagviinni. Nunagijaujuni ilitturipkaijughanik, ilihagtiujughat takuniaqqut nutaanik atuqtaghanik, imaalu ihumagiqulugit ilihainiq havaaghatut. Ihumagijaulluaqtughat ilihailiqtinnagit Ilihajughanik hivulliqaami ukiumi 2000-2001, taimaa piinnarialiqtughat 2003-mi.

(5) Aulapkailirumik upalungaijarhimajunik

Atuqtauqattaqtuq, ataagut NWT, upalungaijarhimajuugaluit uqauhiit mighaagut Titirarhimajunik ikajuutighat Inuit ahiillu uqauhiit aullaqtitauhimannngittut (takulugu Judi Tutcho-p 1996 Titiqqat). Naammagijaujunik aulapkaijjutiqliqtughat tamangnut Avikturhimajuni, tamangnut Iqalungni ilihavviinut, nunagijaujuplu atauhiuluni.

Katimajiqalihaaqqat aullaqtitihaalirhutik (taimaatut – atauhiq-ilihavvik katimajit (nutaag), Iqalungnilu DEA-kut (utuqqaq), Inuit Uqauhilirijit Katimajit (nutaag – Nunavunmi-tamaat), hapkua munaqtiujujaulaaqqut aulapkainiqmik, titiraqlutik Ukiut nunngutaani malrungnikluuniit-ukiumi naunaipkutitik ihivriurutitik qanuq Inmangaata hakugiktunik uqauhinik atauhiunngittunik ilihainiqmik.

Tunngavighaq una atuqtauliqtughaq 2003 tikitpat. 2007-nguqqattaq, tamaat atuqtaujuq (ilaupluni Inukshuk Angajughiit Ilihaqvia) maliktughauliqqut nutaanik ilihaijjughat makpiraat, aturhugit tamangnik uqauhiit ilihaijjugtitut. Nutqarhimaittunik nunagijaujuni ihivriurutit nutqatqailijauniaqqut atuqtaughaaqlutik (talvunga 2020).

(6) Nutqarhimaittumik “hanajaujut” (imaatuunngittuq “hanajaunngittut”) naunaipkutit

Munaqtiutiqliqtughaq, naunaijautiniklu ihivriutiniklu, pihimaplugit atuqtaujughat Nunagijaujuni-atuqtaujunik ihivriurutitik naunaipkainiqmullu (uqautauvuq qulaani). 2020-nguqtinnagu, atuqtaujuq hanajaujunik ihivriurutiqliqtughat (tamangnik nunagijaujuni taapkualu Havakviujuninngaaqtut aullaqtitailluaqtut) iniqtauhimajunik aullaqtitautinik. Una ukiuq hivulliujuq talvuuna ihivriurhinikkut atuqtauliqtut.

Taimaa, takuniarivugut “ingilrajunik” 10-ngujunik ukiunik ingilrattiaqtunik Aallanguqpallaanngittunik, ihivriurtaulutik 2020-mi, ikajuqtigiighutik nunagijaujut Aullaqtitailluaqtullu.

Q6 Malittiaqtauniaqqa aulapkaijjaugumi?

Una kingulliqpaaq apiqputauniaq apiqputaujuq kiujjutaagut naunairutauniaqquq Nunavut (niriugijauvuq, uqauhinik halvaqtitainiaqquq) talvanngat NWT-mit (kingumuktittihimajut uqauhinik).

Naunairiami ajuqnaqtuq, aullaqtilihaaraangavit, tikinniariaghaqnik inirumajaqnik. Una Ilihaijjugtaujuq inirhijumajunik takuhimaliqtuq inungnik – Havakviujuq Ilihaqtulirijikkut, Nunagijaujunilu ilihagtut, taapkualu NSDC-kut, Havakviallu Uqauhilirijinut Kamissinaujuq taamnalu Kamissinaujuq inminik, angajughiillu ilihagtut, amihuujut Ilihaqtit tamangnik Qaplunaallu Inuinnaillu, iniqnirillu.

26.4.4 Qaplunaat ilihaqtut Iqaluit ilihaqviinni

Kingulliqpaaq atuqtaujughaq upalungaijainiqmik Iqaluit atuqtaghaanik uqauhiit Ilihaijjutit mighaagut Qaplunaanik ilihaqtunut. Hanajaukpat ilikkuuqtuq French-mik uqauhiit Ilihaqvighaq, qanurittumik “ilikkuuqtumik ihuarhaijjutighaq” ihumagijaujuq ilangannit Iqaluit Qaplunaatut-uqauhiqaqtunik nunalingni. Taimaa – ihumagiplugu ilihaqtaqqut – ikittut Iqalungni Qaplunaatut-uqauhilgit nunagijaujut naunaipkarhimajut taimaa Inuktitut-Qaplunaatullu Uqauhiqaqniq aghuuqtaujuq nutaqqamingnut, una aghuuqnaqtuq apiqqutaujuq. Aghuuqluaqnaqtuq, ihumaptingni, ajuqnainmat DEA-kunnut ataniqtuqtaugiami, Atuqtaujutut tajja, Inuinnaunngittunik angajuqqaanit. Qajangnaqtuqaqtuqlu, talvuuna, Taimaa, ihuarhainahuarhutik DEA-kut mighaagut, ihumaaluuta Inuinnaik angajuqqaat Ilaupkaqtitaualaittunarhijut ihumaliuqniqmik. Imaaluu, ilumuuppat taapkua amihuujut Qaplunaatut-uqauhilgit angajuqqaat takulaittut ikpirijaujunik Inuktituuqniqmut nutaqqamingnut, DEA-kut kivgaqtuijut taimaatut ihumaliuqniarunarhijuuq uqauhiit maligat mighaagut (mighipkailuni Inuktituuqniqmik) mihigijaulaaq tamangnik nutaqqanik, taapkualu angajuqqaangi uqauhiqaquijut atauhiunngittunik.

Naunaipkutaukaffuktut nunagijaujunut ihumagijaujut Iqalungni Qaplunaatut uqauhilgit Nunalgit, aturhugit kiujjutaita angajuqqaat apiqqutinit, hammauvut:

1. Ajurhaqtitaihimaittumik ikajuqlugit Inuktituuqniq-Qaplunaatituuqniq nutaqqamingnut. [10%]
2. Ikajuqturhugit Inuktituuqniq-Qaplunaatituuqniq uqauhiqaqniq atauhiunngittunik, Kihimi munarijaulutik qulvahiktunik ilihaijjutiqarumik. [40%]
3. Nalujut/uqauhiqanngittut talvuuna. [30%]
3. Ajurhaqtitaihimaittumik pijumanngitainik Inuktituuqniq-Qaplunaatituuqniq uqauhiqaqniq atauhiunngittumik. Atuqtaughaalaittunarhijuuq Nunavunmi. [20%]

Talvani Ilangani 15.3, qulaani, pitquihimajugut ihuinaaqtailijjutighanik Ilihaqnikkut Malikkani atuqtailijjutighanik ihuinaarutaujunik kivgaqtuqtaunngittunik DEA-nik. Aturuminarahuaqtittipluta, tautuliqtavut taapkua malruk-apqutit/malruk-uqauhiit atuqtaujughaq Arligiutigiplugit Qaplunaatut uqauhilingnut ilihaqtut ilitquhiinnik ilihaqniqmut L1-nganit, Atauttikkuurhulik pulatirhugit L2-nganit Inuktitut (atauttikkullu, ahiagut uqauhiigut, Inuit Ilihaqtunut). Ihuarhaijjughaq, nunagijaujut unniqtuigumik tunngaviqattiarumiklu, Quviahuktitainiaqqut 80%-ngujunik uqauhilingnik Qaplunaatut angajuqqaat Iqalungni. [takulugu S&I, p. 93]

Atuqtaujumannaitqijaq atuqtaukpat hananiq Qaplunaatut-uqauhiinik ilihaqvighaq, Aajjikkutaanik taamna French-tut uqauhiit ilihaqviat, kihimi ihuarhaujjutighaq Ihuinaarutaujughauunngittuq talvanngat hanajaukpat French-tut uqauhiit ilihaqviat huunngitpat. Kihimi, ukpiriqpiarupta nutaqqat ilitquhiqalaaqtut uqauhiqmingnik uqauhirilugu (talvattuaq, Pijumagumigit) ilihaujjutigilugu – ilitquhirijumaplugu Inuktitut-uqauhilingnik nutaqqanut, Ilitquhiuvuqlu tunijauhijaujuq French-tut uqauhilingnut nutaqqanik, taimaattauq Qaplunaatut-Uqauhilgit nutaqqat ilitquhiriinnarialik, hamani atuqtaujumi.

Tunngavigijaat French-tut uqauhilgit ilikkuurutighaanik ikluqpaliurhimajut – Atuqtaujughaq uqauhikkut ikittuujunik nunagijaujunik ihariagiplotik ilikkuuqtunik Tammaqtailiplugu uqauhiita ilitquhiitalu – atuqtaulaaquq talvunga Qaplunaatut-uqajuktunik. Taapkua Qaplunaatut-uqauhilgit ikittuuvaktullu Nunavunmi talvanilu Quebec-mi. Ilihaqtaujut Tajja ihuarhaijumannngittut ihumagijaujunik hapkuninnga, kihimi ihumagiplugit inirhimajunik Uqauhinik ihumagijaujunik, taapkualu ajuqnatqijaujullu, hamani iliqahiutihimajut.

26.4.5 Atuqtaunahuquuqtut Nunavunmi #3: Malruk Apqutit/Malruk Uqauhiit Atuqtaujughat Iqalungni?

Taapkua Malruk-apqutit/Malruk Uqauhiit atuqtaujughat ihariattijut ikajuutighanik Tukihijjutighaniklu tamangnit uqauhinit ilaujunik, taimaalu angajuqqat

Ihumagittiaqtaghait ahiit katimajut uqauhiillu, ukpirilugit inuuhikkut iniqtaujumajut

Ilitquhiriaktumi ikajuqtigiingniq havaqatigiingniqlu – inmingnut nutaqqamingnullu.

Ahu niriugilaaqtaqqut, hivunighaptingni, amihunik qaplunaatut uqauhilgit qainiaqqut Nunavunmut “angmaumajut uqauhiqaqniqmut atauhiunngittunik” tautughutiklu ajuirhaqniq Inuktitut ihuaqutaujuq nutaqqamingnut. Takuvangniarunarhijut Inuktituuqniq uqauhirijaujuq Amihunik avikturhimajumi nunagiliqtaani imaalu niriungniarunarhijut imaa, taapkua atuqtughani 20-iujut ukiut, hakugigharhuni Inuktitut kavamani, niriuktugut, ilihaqviit, mihiginiaqqut mighuuqtumik-kuvijumik, naammagijauniaqtuqlu hivuraaninngaaqtunik angajuqqaat ilihimalutik qaitinnagit Nunavunmut nutaqqatik takuvangniaqtut uqauhiqaqtunik atauhiunngittunik, naammagilugillu ihuaqutaujutut Kaanataminngaaqtullu.

Aallanguqtittiniaqqullu mighaanut niriungniqluuniit uqauhinik atauhiunngittumik Taapkununnga Inuinnaunngittut, uqauhikkut ihariagijaujut havaktinut ikajuqtuijut inungnik, Angiklivaalliqlutiklu ajuqnaiqpaalliqlutiklu atuqtaghainik Qaplunaanut – taapkualu Qaplunaat Ilihaqtit – ajuirhalugit Inuktitut uqauhiit ilitquhiillu havauhigiliqtit, ilauqujaunngittuujunik.

Utiffaarhuta talvunga Malruk-Apqutit/Malruk Uqauhiit, una ikajuqtuijughaujut Taimaalu nunalingningaaqlutik ahinit atuqtaujughanit inittiaqtaujumagumi. Amihuujuq Ilihaijjutit (tahapkuatut Spanishtut-Qaplunaatut ilihaijjutit U.S.-mi) aullaqtitauvaktut Aajjikkutanik ilihaqtuqarhuni nutaqqanik tamangnik uqauhilingnit, kihimi ikitqijaukpata Qaplunaatut uqauhilingnik nutaqqanik Inuinnaqnik, ihuinaarutiqalaittunarhijuq. Taimaa, Avvaanik ikajuqtunik Inuinnaqnik nutaqqanik ihuinaarutinik pittailijjutauvakniaqtut

Aajjikkutaanik kivgaqturumik nutaqqanik talvanngaaqtunik aajjikkiinngittunik-
Hakugingniqaqtunik uqauhiqaqtunik.

Malrungnik-apqutiqaqtumik ilihaijjutighat makititaulaaq ilangani iliharviup,
Havaqatigiikkumik ahiit iliharviillu angajuqqaat pijumagumik. Ilihaijjutikkuttauq, uqauhighaq
Inuktituuniaqquq Inuinnaqnik nutaqqanut (Qaplunaat uqauhiinik iliharlutik upluq tamaat
Uplurhiutip avvaanik), taapkualu Qaplunaat nutaqqat, L2-qaqniaqquq Inuktitut (ISL-nik
Aturhutik) uplurhiutip avvaanik upluq tamaat Qaplunaatut iliharlutik ilangani upluq.

Tikitpata Grade 3-mut, ilihartut iliharpangniat ilihartaghanik (BICS-tunik)
Ilihartigiiklutik imaa akliivaalliqniaqquq 50%-50% iniqqata ilihalihaaqvingni ahiagullu,
Taimaa atauttikkut naunairhimajutut qulaani. Taapkua Uqauhiit Ilihaujjutaujut atuqtaujughat
Aulaniaqqut, nunagijaujut uqauhirijumajamingnik – malrungnik apqutilingmik aturhutik,
50%-50% atuqtaujughaq (aajjikkiiklutik ilihartait uqauhiit tamangnut katimajunut)
atuqtaujughat.

Iqalungni kihimi, nunagijaujunit, atuqtaujughat hakugiktut uqauhinik atauhiunngittunik
Ilihaqnikkut – naammagijauluni “angmaumalutik” qaplunaatut uqauhilingnut amihunillu
Iliharhimajunik Inuit angajuqqaat ihariaginiaqtait hatqiumaniagut atuqtauttiaqtughanik
Tunngavingnik. “Hanattiaqluguluuniit pittaililuguluuniit” taamna Brian Devlin atuqpaghimajaa
Australiami taamnalu uqauhiq atuqtaujughaq Iqalungni.

27. Nutangujuq tautuktaujuq “Qaplunaatituuqniq”

Qaplunaatituuqniq nunaqujami aallannguligtuq, aallanguutaujuqlu naunaipkutilik
Uqauhiit iliharqniq mighaagut Nunavunmi. Naunaiqtauliqquq “nunaqjuatut uqauhinik”, imaalu
Amihunik atuqtaughaqaligtuq taapkununnga ilaplugit uqauhilraamingnut.

Nunaqujap lingua franca-riliqtaa – tuhaumapkaijjutaujuq akunngani inuit taapkua

Uqauhikkut ikajuqtuijuttunik. Nunaqjuatqiktumilu, hiamititaukpat ahivaqtitaulaittuq kituniqaaq

Uqauhilraanginnik; ingilrutauniaqquq ikajuqtuiluni inungnik tuhaumapkaijuttijunik kitunut, Qajangnaitut uqauhilraamingnut.

Qaplunaatituuqniqlu uplumi amihuujuut inuit uqauhiriplugit L2-tut talvanngat L1-nik.

Amihuujuut aallatqiingnit, aallanganiillu uqauhirijaujullu. “Nipitirutaujuq” katimapkaijuq (katimakpat piunngitpat huli, ilaitut uqaurhimajutut, uqauhikkut ilagiit atauhiunngittuq uqauhiq) taamna titirauhiq. Naunairhiutaujuq tamangnik uqauhinik aallangauhiillu atauttikku – nakuujumik ihuittumikluuniit.

Inuit ilait ukpiruhuktut imaa, Qaplunaat uqauhiit hiamititauhimajut katimanikkut Ataniqtuinikkullu, iluaniittutut – tamaat qujaginnaqlu – “naujughat” katimanikkut. Hapkua Inuit uqaqniaqquq atuqtauttiaqujaujunik mighaagut Qaplunaatituuqniq atuqtaililugu maliganut Uqauhilraanik uqauhituaqarumik, taamnalugu atuqtaililugu Qaplunaat uqauhiit “tammaqtitaijuq Uqauhikittunik”, “quajaqnaqtuq kingiktuq America-nguqtitaijuq nunaqjaumik”, “hanalrutaujuq Katimajunik nunaqjualiugtut” ahiillu.

Illumuqtuqli Qaplunaat uqauhiit atuqtaulaaqtut ikajuqlugit hapkua – taimaalu, Iqitkuptigu ihuigihimaittumik. Qaplunaatut uqauhiit kihimi atuqtaulaaqtut amihuujuunik – Taapkualu “uqauhiit Inuit atuqpagaat uqaraangamik nunaqjuamut”. Inuit L2-nik atuqpaktut Qaplunaat uqauhiinnik ilaulaaliqtut nunaqjuami amihuujuunik L2-nik atuqpaktunik Qaplunaat Uqauhiinnik. Inmingnut atulaaqtait, tighiniqmut inuuhitigut taimaalu manighiuqniqmullu Aituutighatut, tuhaumapkainiqmullu. Qaplunaat uqauhiit atuqtailijaulaaqtut pigingitamingnik – Uvva tuhaqtittijumajara – Qaplunaat uqauhiit atunngitkaluaqlugu L1-tut, ihumagijauluniluuniit Uqauhittuarijaatitut nunaqqaarhimajut uqaqtit uqauhimingnik.

Tautuktaulihaaqtutut Qaplunaat uqauhiit taimaatut Nunaqjuami Uqauhiq (EIL), Ilitquhiqaqtunut uqaqtinik qitqaniittunik “pijumajaujup” nunaqaq qarhimajajut uqauhituaqanngittut qaujimaplutik nunaqaq qarhimajut-uqauhiit ilitquhinik (“L1/C1” inuit), kihimi atauhiunngittunik uqauhilgit ajunngittunik ilitquhiqaqniqmik tuhaumapkaiplutik, angmaumaniqlu qaujimajamingnik atauhiunngittunik uqauhinik ilitquhiniklu. Nakuuvaktut ilitquhititut uqautigiittiajuktut taimaa “ilitquhitut uqautigiiqattaqmata” uqauhiqmigut, ilitarijauningagullu ilitquhitigullu.

Qaplunaatut uqauhiit angiklivaalliramik qujaginnaq katimajuktut uqauhirilaaramigik. Taimaalu tautughimagapta, amihuujut atuqtauhimajutut hivuliqtiita Nunavunmi, qanuqlu Hapkua Inuit hivuliqtiit – amihuujut iliharhimajut ilihavqingniittutik – Qaplunaat uqauhiitigut Nakuutqijanik atuqtaghainnik Inuit. Ilihimajut, kihimi, Qaplunaat uqauhiit, aallatqiingningilu, Ikipiraujitinik-huittuqanngittuq, nunaqjuamullu aturumannatqijautiqqanngittut, taimaa Aghuuqtaulutik ihivriutaughauliqtut akittaqutaulunilu.

Aghuuqluaqnaqtuqlu, ilagiplugu maliktauttiaqnia hakugiktunik uqauhiqaqniq Atauhiunngittunik, ilihagtut ilaujaaqaliqtut qaujimmajjuliurutinik, huginngittutuunngittuulutik Ahiit qaujimajainnik – Qaplunaat uqauhiigut Inuktitullu uqauhiitigut. Atuppaalliqtinik “uqauhiit” mighaagut (hamani aghuuqtunik uqauhit mighaagut ikajuutauniaq) ilihagtinit naunairhijut ihumamingnik, hanaujaqtamingniklu, inmikkut atuqtaghainik – Uqauhigut Ilihaqtaghat (tamangnik uqauhigut) ajuirhautigiplugu ajuirhautigijaujughatut.

Aghuuqujaunnaqtuqlu ilihagtinut atuqtailiqulugit taapkuninnga Qaplunaat-uqauhiit Ikajuqtighainik, taimaa nunaqaq qarhimajuq-uqaqtinik atuqtauvaktut taapkualu ilitquhinik Ikipigijaujut qitqaningaaqtuq ajuirhaplutik Qaplunaat uqauhiinik. Una uqautauvaktuq ilihagtinik

Ilihaiquajujunik Qaplunaat uqauhiinik L1-ngungittutut kihimi atuqtaujuminaqtunik nunaqujami Uqauhighaq – nutaangujuq atuqtaujuminaqtuq naunaijaqniqmut Qaplunaat uqauhiinik ilaqarhuni (atuqujauplunilu) uqauhiniklu atauhiunngittunik nunaqaqqaarhimannngittunik uqaqtinik (nunaqujami amihuujut) unguvarhugit “Taapkua Uqauhitalgit Nunaqaqqaarhimajuq Uqaqti Ilihimajuq Tamangnik”.

Hakugiktuungmata atuqtaujumajut, taimaa, Inuit ilihaqtit ilihaqtijutut Qaplunaat Uqauhiinnik – ilihaqtuinnaunngittuni – kihimi tamatkiumaplutik. Ilainnaunngittumik, kihimi Kivgaqtuqtauttiaqtumik.

28. John Amagoaliup takujumajaa

Taamna nalujauhuiqtuq “Takujumajaaqtughaujugut” ingilrajjutaujuq inungnut Taiguarhimajunik, hakugiktuupluni, quiliqtanaqtut apiqqutit, *Inuit tammaqpiaqniaqqat Nunaqujamit? Tammaqpiaqnialiqqita? Ilitquhivut, uqauhivullu atajjutiptalu hilamut Itqaumajauniaqqa makpiraanginnaqni?* kiujauvallialiqttut hanajaungmat Nunavut.

John Amagoaliup takujumajaita ingilrajjutauvuk titiraqnik hapkuningga. Talvauvut, Hama uqauhiit:

Ilihaijaaqaliqtugut nutaqqaptingnik amaamatik uqauhiinik. Ilihaijaaqaliqtaqqut Hunaujut nakinngaarhutiklu. Ilihaijaaqaliqtaqqut ikpigijaptingnik ingilrajjutaujut Inuuhiptingnik ukiunik amihuujunik. Ilihaijaaqaliqtaqqullu naluhuiqtaujunik Avatquhimajut qaujimmajjutainik inuup...

Hivunighaqqut unipkaaraangapku naunaittiarahuarhugit nutaqqamnut pijumajatka, Inuit ilait uvamnut imaililiqpaktut hinnaktuinnaqtutit. Hinnaktuumaniq qanurinmat? Ilaani takujajumajut atuqtauliqpaktut, aghuuqtaugaangamik. Qanurinniaqqa inuuhivut Inuit takujumajaaqanngitpata? Inuit aghuunngitkumik pijumajamingnik? Takujumajariaqaqtugut. Aturuminaqtunik pijariaqaqtugut. Aghuuqtughaujugut Ukprijaptingnik. Uvaptingnik ukpirijaaqaqtugut.

Una Uqautaujughaq Titiraq uukturhimajuq atuqtaujughanik ikajuutighainik Havakviujuq

Ilihaqtulirijinit naunaijaqpaallirumapluni atuqtauttiaqtughanik uqauhiit ilihaijjetighat mighaagut

Nunavunmi ilihaqviinni. Uvuuna ilihaptingnik naunaittuq ikajuqtaujut hivuliqtighat

Uqauhikkut upalungaijaqnikkut uqauhitigut atahiuungittunik ilihaijjetighanik mighaagut.

John Amagoaliup taututtiarutaa ingilrajjetigijjavat!